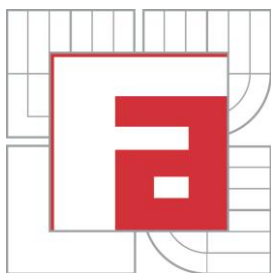

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV NAVRHOVÁNÍ III.

FACULTY OF ARCHITECTURE
DEPARTMENT OF DESIGN III.

NEPOSTAVENÉ BRNO

Historie a perspektivy nedokončených urbanistických záměrů v městě Brně

UNBUILT BRNO

History and Perspectives of Largest Urban Projects in Brno

DIZERTAČNÍ PRÁCE
DOCTORAL THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Ing. arch DAVID BUREŠ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

prof. Ing. arch. PETR PELČÁK

BRNO 2015

ABSTRAKT

Při pohybu městem Brnem můžeme vnímat řadu fragmentů, stop nedokončených urbanistických vizí. Ty větší či menší měrou ovlivňují dnešní podobu města a vyvolávají vztahy nebo procesy, kterým nerozumíme. Pochopením původního konceptu můžeme takové lokality znovu uchopit a smysluplně s nimi pracovat.

Předmětem této dizertační práce se stala trojice lokalit – náměstí Míru, Akademické náměstí a oblast Kraví hory. V těchto částech města můžeme při podrobnějším pohledu odhalit torza nedokončených záměrů. Jsou spolu spojena pomyslnou dějovou linií výstavby kampusu českých vysokých škol ve 20. a 30. letech minulého století. Ta byla klíčovým, avšak ne jediným, faktorem při formování podoby těchto veřejných prostorů.

Cílem výzkumu je analyzovat historické souvislosti vývoje zastavění v oblastech dotýkajících se sledovaných lokalit. Definovat základní prostorový koncept jejich kompozice a analyzovat z něj vyplývající funkční a prostorové uspořádání. Vytvořený model meziválečné podoby byl konfrontován s dnešním stavem sledovaných území a také podroben detailnímu rozboru z hlediska formy, provozu a funkce. Podstatným úkolem výzkumu bylo zasazení dobového záměru do soudobého modelu struktury města Brna a ověření širších prostorových a provozních vztahů za pomoci animace a simulace pohybu člověka danou lokalitou. Výsledky práce mohou sloužit jako podněty orgánům statní správy pro další práci s těmito lokalitami a také pro urbanistickou praxi.

KLÍČOVÁ SLOVA

náměstí Míru (Babákovo náměstí), Akademické náměstí, univerzitní kampus na Kraví hoře, stavební vývoj Masarykovy univerzity, rozšíření České vysoké školy technické, modelování meziválečného segmentu města Brna

ABSTRACT

During the movement of the city of Brno, we can perceive a series of fragments, stop unfinished urban visions. To greater or lesser extent affect the current appearance of the city and causing relationships or processes we do not understand. By understanding the original concept we can grab those sites again and meaningfully work with them.

The subject of this thesis became a trio of locations - náměstí Míru (Peace Square), Akademické náměstí (Academic Square) and the area of Kraví hora (Cow Mountain). In these parts of the city we can reveal fragments of unfinished projects. They are joined together by imaginary storyline of campus construction of Czech universities in the 20s and 30s of the last century. That was the key, but not the only one, factor in shaping the form of these public spaces.

The aim of the research is to analyze the historical context of the development of built-up areas affecting the monitored sites. Define the basic concept of spatial composition and analysis resulting of the functional and spatial arrangement. The model of the interwar form was confronted with the present state of the monitored area and also subjected to detailed analysis in terms of form, function and operation. The essential aim of this research was insertion plan of the period to the contemporary model of the structure of Brno and verification broader spatial and operational relationships with the help of animation and simulation of human movement with the site. The results can serve as stimuli state authorities for further working with these sites, as well as for urban practice.

KEYWORDS

Náměstí Míru (Peace Square), Akademické náměstí (Academic Square) campus on Cow Mountain, building development of Masaryk University, expansion of the Czech Technical University, modeling interwar segment of Brno

Bibliografická citace práce:

BUREŠ, David. *Nepostavené Brno. Historie a perspektivy nedokončených urbanistických záměrů v městě Brně*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2015. 147 s. Vedoucí dizertační práce prof. Ing. arch. Petr Pelčák.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškerá literatura a ostatní prameny, které jsem v práci využil, jsou řádně citovány a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Ing. arch David Bureš

V Brně dne 15. 2. 2015

OBSAH

OBSAH	6
1 ÚVOD	8
2 ZHODNOCENÍ STAVU POZNÁNÍ V OBLASTI TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE	11
3 VYMEZENÍ PŘEDPOKLÁDANÝCH CÍLŮ DISERTAČNÍ PRÁCE	13
4 CHARAKTERISTIKA ZVOLENÝCH METOD	15
4.1 FÁZE VĚDECKÉ PRÁCE A JEJICH CHARAKTERISTIKA	15
4.1.1 Seznámení se s oblastí výzkumu, přípravná fáze	15
4.1.2 Vymezení oblasti výzkumu	15
4.1.3 Definice cílů	15
4.1.4 Zajištění podkladů pro vlastní vědeckou práci	16
4.1.5 Vlastní vědecká práce	16
4.1.6 Vyhodnocení výsledků	18
4.1.7 Vyvození závěrů	18
4.2 PŘEHLED TEORETICKÝCH VÝCHODISEK	20
5 SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY	23
5.1 STÁVAJÍCÍ PODOBA SLEDOVANÝCH LOKALIT	23
5.1.1 Náměstí Míru	23
5.1.2 Akademické náměstí	24
5.1.3 Kraví hora	25
5.2 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI – BRNO V 1. POL. 20. STOL.	27
5.2.1 Politická situace a obyvatelstvo	28
5.2.2 Výroba, průmysl, zaměstnanost	29
5.2.3 Doprava	30
5.2.4 Školství, kultura a volný čas	32
5.3 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI – VÝVOJ PRVOREPUBLIKOVÉHO VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ V BRNĚ	35
6 VLASTNÍ VĚDECKÁ PRÁCE	46
6.1 ANALÝZA URBANISTICKÉ KONCEPCE SLEDOVANÝCH LOKALIT	46
6.1.1 Náměstí Míru	46
6.1.1.1 Analýza historických souvislostí	46
6.1.1.2 Definice výchozích projektů, zdůvodnění výběru	49
6.1.1.3 Modelace předpokládané podoby sledované lokality zapojené do stávající městské struktury	49
6.1.1.4 Analýza meziválečného záměru	50
6.1.2 Akademické náměstí	56
6.1.2.1 Analýza historických souvislostí	56
6.1.2.2 Definice výchozích projektů, zdůvodnění výběru	58
6.1.2.3 Modelace předpokládané podoby sledované lokality zapojené do stávající městské struktury	59
6.1.2.4 Analýza meziválečného záměru	60
6.1.3 Kraví hora	66
6.1.3.1 Analýza historických souvislostí	66
6.1.3.2 Definice výchozích projektů, zdůvodnění výběru	67
6.1.3.3 Modelace předpokládané podoby sledované lokality zapojené do stávající městské struktury	68

6.1.3.4 Analýza meziválečného záměru	69
6.2 ANALÝZA DNEŠNÍ PODOBY SLEDOVANÝCH LOKALIT	74
6.2.1 Náměstí Míru	74
6.2.1.1 Analýza stávajícího stavu náměstí	74
6.2.1.2 Problémy stávajícího stavu náměstí	82
6.2.2 Akademické náměstí.....	83
6.2.2.1 Analýza stávajícího stavu náměstí	83
6.2.2.2 Problémy stávajícího stavu náměstí	90
6.2.3 Kraví hora.....	91
6.2.3.1 Analýza stávajícího stavu lokality.....	91
6.2.3.2 Problémy stávajícího stavu lokality.....	97
6.3 SROVNÁVACÍ STUDIE.....	98
6.3.1 Náměstí Míru	98
6.3.1.1 Konfrontace původního návrhu se současným stavem náměstí.....	98
6.3.1.2 Systematizace výstupů analýz, formulace závěrů	99
6.3.2 Akademické náměstí.....	101
6.3.2.1 Konfrontace původního návrhu se současným stavem náměstí.....	101
6.3.2.2 Systematizace výstupů analýz, formulace závěrů	103
6.3.3 Kraví hora.....	104
6.3.3.1 Konfrontace původního návrhu se současným stavem sledované lokality.....	104
6.3.3.2 Systematizace výstupů analýz, formulace závěrů	105
7 PŘÍNOS PRÁCE A ZÁVĚR	108
8 SEZNAM VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DIZERTAČNÍ PRÁCE	111
8.1 Publikované články.....	111
8.2 Články přijaté k publikaci, dosud nevydané	113
8.3 Řešené granty.....	114
8.4 Pedagogická činnost, přednášky, výstavy	115
8.5 Jiné aktivity související s předmětem dizertační práce	116
9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	118
9.1 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ DLE CITACÍ V TEXTU.....	118
9.2 SEZNAM POUŽITÝCH ARCHIVNÍCH MATERIÁLŮ.....	122
9.3 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ MAPOVÝCH PODKLADŮ	123
9.4 ABECEDNÍ SOUHRN VŠECH POUŽITÝCH ZDROJŮ	123
10 SEZNAM VYOBRAZENÍ A TABULEK	127
11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	132
12 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	134
13 PŘÍLOHY.....	135

1 ÚVOD

Meziválečné Brno je mimo jiné známé jako centrum moderní architektury. Vzniklo zde množství prvotřídních a výjimečných staveb známých u nás i ve světě. Byly jimi například světově proslulá vila Tugendhat Ludwiga Miese van der Rohe, jedinečné Krematorium Arnošta Wiesnera, mezi urbanistickými počiny stojí za zmínku především areál Výstaviště. Byla zde ale také navržena i celá řada nerealizovaných projektů, z nichž mnohé vykazovaly neobyčejnou kvalitu.

V Brně se mezi léty 1918-1939 vytvořila řada rozličných faktorů, které napomohly z tohoto města vytvořit skutečnou metropoli. Co tuto výjimečnou situaci zapříčinilo? Brno bylo už v době Rakouska-Uherska významným centrem a to jak správním tak průmyslovým. Především produkce textilního průmyslu získala městu velkou prestiž¹. Po vzniku samostatného československého státu význam Brna ještě vzrostl. Rostoucí ambice města a potřeba nové síly pro vznikající instituce a podniky lákaly do Brna stále větší množství lidí². Dynamicky rostoucí město však bylo národnostně značně nesourodé. Vedle sebe zde žilo české obyvatelstvo společně s německým a židovským. Konstelace soužití byla od konce 19. století značně bouřlivá: přibývajícím české obyvatelstvo se v Brně, jehož radnice byla německá, hlásilo o svá práva. To vedlo k mnoha prudkým nacionálním sporům mezi oběma národnostmi. Po skončení 1. světové války a vzniku Československa došlo v listopadu 1918 k formálnímu předání vedení radnice do českých rukou. České vedení města mělo být potvrzeno ve volbách, ovšem existovala reálná hrozba, že do vedení radnice budou zvoleni zástupci stále silné německé populace. Řešením této situace se stalo zvětšení hranic města, jeho rozšíření. Zatímco do 19. století zůstávalo Brno uzavřeným sídelním útvarem v přibližných středověkých hranicích, nařízením Národního shromáždění z roku 1919 došlo k připojení 21 okolních obcí a 2 měst³ a vzniku tzv.

¹ Ve 20. letech dosahovala celková produkce textilu hodnotu téměř jedné miliardy korun, zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.

² Zatímco v roce 1918 žilo na území Brna 130 tis. obyvatel, před válkou v roce 1939 už mělo Brno více než 300 tis. obyvatel, sčítání v letech 1910, 1921, 1930, zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 - 18.

³ Národní shromáždění Republiky československé schválilo 16. dubna 1919 zákon č. 213/1919 Sb. „o sloučení sousedních obcí s Brnem“. K Brnu bylo připojeno celkem 23 obcí včetně dvou měst – Králova Pole a Husovic. Rozloha města se tak zvětšila z 1 816 ha na 12 380 ha a počet obyvatel vzrostl ze 110 tis. na více než 220 tis. Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-04-15 [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=60.

Velkého Brna. Krok to nebyl pouze politický, ale také strategický. Vznik Velkého Brna otevřel cestu k dalšímu rozvoji města ve dvacátých a třicátých letech, kdy si město vydobylo postavení důležitého centra průmyslu, kultury, školství, a také moderní architektury.

Brno nebylo jen správním a průmyslovým centrem země Moravskoslezské, jak bylo zmíněno výše, stalo se i jejím kulturním centrem. Byla zde založena trojice nových vysokých škol: jako první Vysoká škola zvěrolékařská⁴, druhou byla Masarykova univerzita⁵ a třetí Vysoká škola zemědělská⁶. Rostoucí životní úroveň obyvatel města, jejich gramotnost a požadavky vyvolaly potřebu vyšších služeb a možností vyžití. Bohatství kulturního života vychází z historické tradice a podstatnou úlohu sehrála i zmíněná velká národnostní rozmanitost⁷. Díky tomu se v Brně vytvořilo kulturní prostředí, kde se čeští, němečtí a židovští umělci vzájemně doplňovali, ovlivňovali a tvořili.

Souhra všech těchto činitelů vytvořila v Brně jedinečné podmínky pro vznik opravdu pozoruhodných architektonických děl. Některé jsou velmi dobře známé a to nejen mezi odbornou veřejností (mnohé realizace Bohuslava Fuchse nebo Jindřicha Kumpošta). Jiné poněkud zapadly, jejich věhlas otupil čas, změnily svoji tvář a jejich přínos zůstává laikům skrytý. Mezi takové patřily především návrhy méně známých architektů. Příkladem takového architekta může být (i přes některá kvalitní realizovaná díla – např. Husův sbor) Jan Víšek, autor velkého množství studií nové budovy Národního divadla⁸, který se splnění svého celoživotního snu nakonec nedočkal. Přesto i tyto projekty mají

⁴ Ještě před vznikem Masarykovy univerzity byla 12. 12. 1918 zákonem č. 76/1918 Sb. jako první v Brně zřízena Vysoká škola zvěrolékařská. Zdroj: *Veterinární a farmaceutická univerzita Brno – historie univerzity* [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: <http://www.vfu.cz/informace-o-univerzite/historie-univerzity.html>.

⁵ Masarykova univerzita o čtyřech fakultách (právníká, lékařská, přírodovědecká a filozofická), zřízena zákonem č. 50/1919 Sb. ze dne 28. ledna 1919. Zdroj: Zákon o zřízení Masarykovy univerzity. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.

⁶ Vysoká škola zemědělská byla zřízena záhy po MU 28. července 1919. Zdroj: *Mendelova univerzita v Brně*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: <http://mendelu.cz/o-univerzite>.

⁷ Podle sčítání lidu v roce 1921 se k židovské menšině hlásilo téměř 11 tis. obyvatel žijících na území Brna (zdroj: ONDREJKA, Tomáš: *Židé na moravě* [online]. Aktualizace 2010-07-01. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://promoravia.blog.cz/1007/zide-na-morave>.), v témže roce se hlásilo skoro 56 tis. obyvatel k německé menšině a to z celkového počtu 211 758 osob (zdroj: HAVÍŘOVÁ, Lucie. TRNKOVÁ, Michaela. WOTKE, Richard. ZACHOVÁ, Jana: *Jihomoravský kraj. Demografie* [online]. Brno: Zdravotní ústav v Brně. 2005. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: http://www.zubarno.cz/studie/kap02.htm#k02_207).

⁸ Na podobu nové scény ND Brno bylo vypsáno mezi léty 1910 – 1958 celkem 10 architektonických soutěží. Jan Víšek se účastnil většiny z nich častokrát vítězně (1940, 1956, 1958), návrhům divadla se věnoval i v nesoutěžních studiích, byl členem soutěžního kolektivu z roku 1958. V rámci Stavoprojektu však byl vedením pověřen jiný architekt a Jan Víšek byl odeslán do penze. Přesto se snažil na projektu nadále spolupracovat jako externí spolupracovník, avšak zanedlouho se s autorským týmem názorově definitivně rozešel a byl nahrazen architekty nastupující generace, např. Ivan Ruller a Boleslav Pisařík. zdroj: SEDLÁK, Jan. *Historie budovy Janáčkova divadla* [online]. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/historie-budovy-janackova-divadla>.

svoji hodnotu. Mnohé byly dokončeny jen částečně nebo nebyly realizovány vůbec a zůstaly pouze na papíře. Také ony však mohou mít výrazný vliv na současný stav a do jisté míry mohou ovlivňovat i stav budoucí, kdy se mohou stát inspirací pro nové projekty a dokonce dnes mohou být dokončeny nebo realizovány.

Jako téma této disertační práce byly zvoleny právě takové projekty, konkrétně urbanistické a architektonické záměry z oblasti vzdělávání, nacházející se na severozápadním okruhu městského centra, tj. okolí náměstí Míru a Akademického náměstí a část města na spojnici mezi nimi – lokalita Kraví hory. V meziválečném období byla tato oblast protkána velmi bohatým stavebním ruchem spojeným zejména se stavbou nového univerzitního kampusu brněnských vysokých škol⁹. Řada těchto projektů ale nebyla uskutečněna vůbec nebo došlo jen k jejich částečné realizaci a do současnosti se dochovaly pouhou stopou, otiskem, jehož myšlenka nám uniká.

⁹ Kampus na Kraví hoře byl zamýšlen nejen jako soubor Masarykovy univerzity, ale počítalo se zde i s prostorem rezervy pro rozšíření brněnské techniky a společné ústavy a laboratoře obou univerzit.

2 ZHODNOCENÍ STAVU POZNÁNÍ V OBLASTI TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE

Konkrétně byla jako předmět zkoumání vybrána trojice lokalit a k nim navazující okolí, které tyto zamýšlené projekty nějakým způsobem měly ovlivňovat nebo které naopak ovlivnily sledované veřejné prostory. Jsou to lokality náměstí Míru (původně Babákovo náměstí), Akademické náměstí a část města mezi těmito dvěma náměstími označovaná jako Kraví hora (viz. obrázek č. 1).

Obr. č.1: Vymezení sledované lokality. Zdroj: www.mapy.cz, archiv autora

Sledované lokality byly výrazně dotčeny velkým záměrem, který byl zásadní otázkou nejen meziválečného období, ale přerostl i do druhé poloviny 20. století a představují palčivou otázku i v současnosti. Jednalo se o jeden z největších investičních

počinů¹⁰ meziválečné éry – výstavbu vysokoškolské čtvrti nově vzniklé Masarykovy univerzity, ale nejen jí (podstatnou úlohu sehrály i plány dalších institucí – např. brněnská Česká vysoká škola technická, církev, Nejvyšší soud a další).

Dosavadní bádání v těchto lokalitách bylo téměř výhradně zaměřeno na pouhé mapování architektonických a urbanistických projektů a sestavení historického přehledu. Tématem dějin a historických souvislostí se zabývá několik publikací¹¹ a absolventských prací¹², řada článků¹³, uskutečnila se dokonce výstava nerealizovaných projektů¹⁴. Tyto práce jsou přínosné ve smyslu zdokumentování dostupných pramenů a zrekonstruování složité chronologické linie, zejména v nelehké situaci, kdy drtivá část stavebního fondu městského archivu shořela při požáru archivu v Pozořicích v roce 1945¹⁵. Podstatné pro chápání formování městské struktury ve zkoumaných oblastech však učiněno nebylo. Projekty nebyly podrobeny širším analýzám, které by objasnily význam zamýšlených záměrů pro urbanistickou strukturu města. Nebyly podrobeny studiím, které by zhodnotily vliv částečně i zcela nerealizovaného na současnost, přitom artefakty těchto záměrů jsou zjevné a problematické, a odhalily či usnadnily možná řešení dnešního ne zcela vyhovujícího stavu.

Cílem této práce je takové projekty studovat a nabídnout možná východiska – směry, kterými by se nedokončené meziválečné záměry mohly dnes ubírat, protože pouze pochopením prvotního smyslu těchto plánů jsme schopni daná torza znovu uchopit a následně je rozvíjet. Výsledky výzkumu by měly vytvořit základ pro brněnskou samosprávu a měly by být začleněny do podkladů pro připravovanou územně plánovací dokumentaci. Tato práce tedy bude mít význam především pro urbanistickou praxi.

¹⁰ Předpokládané investiční náklady pro výstavbu univerzitního města na Kraví hoře byly odhadovány na 250 mil. a na Akademické náměstí 100-150 mil. Zdroj: ŠEL, Bohumil. *Výstavba klinik a klinických oddělení Masarykovy univerzity*. Brno: 1933. Věstník vydaný vládním radou Bohumilem Šelem za účelem zpochybnění výsledků soutěže na Zastavění Kraví hory v roce 1933.

¹¹ např. KALEDOVSKÁ, Jiřina. *Projekt Akademické čtvrti a Právnická fakulta*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Závěrečná oborová práce.

¹² HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrť. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce.

¹³ např. KUDĚLKOVÁ, Lenka. Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka [online článek]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.

¹⁴ Výstava „Čtení místa“ v galerii Turistického a informačního centra města Brna v termínu 19.10. – 23.12.2011.

¹⁵ Zničení městského archivu znamenalo mimo jiné ztrátu převážné části fondu stavebního úřadu. Absence plánů vyvolává i dnes nejasnosti a mnohdy nepochopení meziválečných urbanistických záměrů, kdy přesně nevíme, jaká byla vize některých návrhů a obtížně pracujeme a navazujeme na nedokončená torza.

3 VYMEZENÍ PŘEDPOKLÁDANÝCH CÍLŮ DISERTAČNÍ PRÁCE

Sledované lokality byly součástí nově budovaného městského prostoru, jehož dominantní funkcí byl univerzitní kampus. Ten udal tempo veškerému směřování v oblasti. Nedílnou součástí této práce by proto mělo být také sledování dění v kontaktu s výstavbou Masarykovy univerzity zaměřené na soutěžní projekty z 20. a 30. let 20. století a také dalších projektů, které s Masarykovou univerzitou nesouvisí, ale přesto pro sledované lokality představují významnou roli (například projekt rozšíření České vysoké školy technické na Akademickém náměstí¹⁶, církev a její aktivity¹⁷ na náměstí Míru nebo činnost bytových družstev). Jejich analýza by nám měla pomoci pochopit nedokončené meziválečné záměry a usnadnit nalezení vhodných řešení pro torza těchto projektů.

V obecné rovině by práce měla specifikovat podstatné faktory vyvolávající vazby v organismu města způsobené nedokončenými záměry a zodpovědět důležité otázky vážící se k současnému stavu sledovaných lokalit. Vyslovené otázky transformovat na základě širších analýz v jednoznačně formulovatelné a podložitelné hypotézy definující postavení jednotlivých sledovaných lokalit ve struktuře města, jejich funkci, zamýšlený účel a další podstatné faktory určující charakter prostoru. Součástí by mělo být i popsání dokončenosti daného záměru, definování dnešního stavu a jeho využití v konfrontaci s meziválečným záměrem.

Konkrétně bude pro relevantní závěry nutné posoudit vývoj názoru na formu zastavění sledované lokality systematickým studiem oceněných soutěžních projektů, eventuálně mimosoutěžních návrhů s nezanedbatelným přínosem (např. pozměňovací návrhy Jana Víška a Bohuslava Fuchse na podobu Akademického náměstí, řešení rozšíření brněnské techniky navrhované jejím profesorským sborem). Významnými parametry analýzy u všech lokalit budou obecně známé architektonicko-urbanistické ukazatele jako geometrie, výšková hladina a hustota zastavění, kompozice, styl, funkce, provoz, apod.

¹⁶ Návrh na rozšíření brněnské techniky autorského kolektivu Jiří Kroha, Vladimír Fischer, Emil Králík, Adolf Liebscher, Jaroslav Sýřiště a návrh úprav Akademického náměstí Jiřího Krohy.

¹⁷ Konglomerace sester sv. Cyrila a Metoděje zde nechává v roce 1925 vystavět Ústav pro mentálně postižené děti, na který navázalo zřízení školy v roce 1927, v roce 1935 je dokončen kostel sv. Augustina podle projektu profesora Vladimíra Fischera s přiléhajícím farním domem.

Nahlédnuto by také mělo být na stavební programy jednotlivých soutěží, na funkční a prostorové požadavky vyplývající ze zadání a to, zda odpovídaly potřebám města (popř. země). Tomu by měla napomoci právě analýza stavebního programu například v konfrontaci s počtem studentů.

Zajímavým obohacením by se mohl stát komplexní pohled na důvody nerealizování výše zmíněných projektů. Stála za opuštěním projektu společenská objednávka¹⁸, sehrálo klíčovou úlohu politické rozhodnutí¹⁹ nebo šlo o čistě ekonomické hledisko²⁰?

Na základě těchto analýz bude pro každou lokalitu vybrán koncept, který sehrál klíčovou úlohu ve formování náměstí (podle kterého se začalo stavět) a nese tedy největší množství informací potřebných pro další práci s nedokončenými městskými prostory. Takto určený koncept bude výchozím pro vytvoření trojrozměrného modelu sledované lokality zapojeného do dnešní městské struktury.

Nezbytným krokem této vědecké práce bude i podrobná analýza stávající podoby náměstí. Parametry analýzy by měly být totožné jako v případě původního meziválečného konceptu.

Následnou srovnávací studií – zamýšlené vs. stávající, by měl vzniknout soubor architektonických a urbanistických ukazatelů, na jejichž základě bude možné definovat eventuální směry vývoje sledovaných lokalit.

¹⁸ Významným determinantem opuštění projektu na Žlutém kopci mohla být loby sdružení Úřednická čtvrť požadující využití pozemků na jižním svahu Žlutého kopce pro výstavbu vilové čtvrti.

¹⁹ Vystoupení vládního rady Bohumila Šela proti záměru akademické čtvrti na Kraví hoře a jeho intervence za přesunutí do jiné lokality v roce 1932, které odstartovalo celkový konec kampusu na Kraví hoře (viz. historický přehled dále v tomto textu)

²⁰ Klíčová rozhodnutí padla v období Velké hospodářské krize mezi léty 1929 – 1932 nebo těsně po něm.

4 CHARAKTERISTIKA ZVOLENÝCH METOD

Disertační práce vychází z obecně ustálené vědecké metodiky a pracuje s běžně užívanými metodami. Plní formální požadavky na podobu vědecké práce a využívá standardizované vědecké postupy. Ty však neodpovídají charakteru oborů architektura a urbanismus, jakožto aplikovaných věd a do značné míry oslabují jádro a skutečný přínos této práce – historickou, funkční a kompoziční analýzou vytváří podklad pro urbanistickou praxi.

Metodický postup tohoto výzkumu proto formálně splňuje požadavky na postup vědecké práce, ovšem ty jsou uzpůsobeny stanoveným cílům a specifikům aplikovaného výzkumu architektury a urbanismu. Postup práce proběhl v následujících krocích:

4.1 FÁZE VĚDECKÉ PRÁCE A JEJICH CHARAKTERISTIKA

4.1.1 Seznámení se s oblastí výzkumu, přípravná fáze

V přípravné fázi dizertační práce bylo zapotřebí analyzovat současný stav řešené problematiky, nastudovat téma studia, seznámit se s možnými prameny a provést bibliografické rešerše.

4.1.2 Vymezení oblasti výzkumu

tematické: započaté a nedokončené urbanistické záměry

časové: meziválečné období (1919 – 1939)

lokalitní: náměstí Míru (Babákovo náměstí), Akademické náměstí, Kraví hora

4.1.3 Definice cílů

Cílem této práce je zmapovat dějovou linii výstavby univerzitní čtvrti a Akademického náměstí. Na základě projektů vzniklých pro tento investiční záměr nalézt architektonické a urbanistické charakteristiky trojice veřejných prostorů, následně vymodelovat jejich předpokládanou podobu a zmapovat důsledky meziválečného dění na dnešní stav. Získané ukazatele připravit jako výchozí podklad pro budoucí práci s řešenými lokalitami.

4.1.4 Zajištění podkladů pro vlastní vědeckou práci

Během přípravy byla shromážděna všechna data a prověřeny dostupné zdroje týkající se okruhu vědecké práce. Následně byla provedena základní systematizace těchto dat, pro snadnější práci s nimi.

Data týkající se předmětu této konkrétní práce se nacházela v pozůstalostech brněnských architektů umístěných v městských archivech – zejména v archivu Muzea města Brna, Moravském zemském archivu a v Archivu Masarykovy univerzity. Velmi cenným zdrojem se ukázala malá část fondu meziválečného stavebního úřadu a regulační kanceláře považovaná za ztracenou díky požáru v roce 1945 umístěná v Archivu města Brna.

Neopominutelným zdrojem informací byl také dobový tisk a časopisy, které se poměrně živě o problematiku výstavby univerzitního kampusu zajímaly (například Lidové noviny, odborné časopisy Stavitel, Styl, Hygiena a další). V těchto pramenech byly dohledány odborné diskuze o projektech, reakce veřejnosti a další hodnotná data pro komplexní přehled o širších souvislostech.

4.1.5 Vlastní vědecká práce

Metodika vlastní vědecké práce je založena na standardních metodách vědeckého zkoumání. Základním metodickým principem výzkumu je kombinace empirické metody vědeckého pozorování (ověření zdrojů, zajištění dostupných dat, návštěva sledovaných lokalit a přímé pozorování) a teoretických vědeckých metod – především analýza, syntéza a modelování doplněné o zobecnění a indukci.

Použité vědecké metody:

1. **Analýza:**

Je proces faktického nebo myšlenkového rozčlenění celku (jevu, objektu) na část. Je to rozbor vlastností, vztahů, faktů postupující od celku k částem. Analýza umožňuje odhalovat různé stránky a vlastnosti jevů a procesů, jejich stavbu, vyčleňovat etapy,

*rozporné tendence apod. Analýza umožňuje oddělit podstatné od nepodstatného, odlišit trvalé vztahy od nahodilých.*²¹

Za použití této metody vědecké práce byla zjištěná vstupní data vycházející z dobové výkresové dokumentace podrobena rozboru zaměřeného na prostředky urbanistické kompozice (geometrie, tvar, kompoziční principy, atp.) s cílem definovat hlavní zásady konceptu studovaného prostoru.

Analogicky byl použit stejný princip také pro analýzu dnešního stavu sledovaných lokalit. Podkladem se stala data z katastru nemovitosti, územně plánovací dokumentace, vlastní obhlídka místa a pozorování v zájmové oblasti. Analýza stávajícího stavu byla zaměřena na rozbor formy sledovaných lokalit (geometrie, kompozice), funkční a provozní uspořádání (funkce, doprava, vlastníci pozemků, zastavěnost, využití ploch, atd.) a rezervy dnešního stavu (problémy a rizika).

2. Syntéza:

*Syntéza znamená postupovat od části k celku. Dovoluje poznávat objekt jako jediný celek. Je to spojování poznatků získaných analytickým přístupem. Oba myšlenkové pochody (analýzu a syntézu), nelze chápat odděleně, izolovaně. Je důležité důmyslně rozebírat jev na menší složky a z nich potom sestavit celek. Není to však pouhé skládání jednotlivých částí, ale je to činnost odhalování nových vztahů a zákonitostí.*²²

Skládáním analyticky získaných dat dle principů syntézy byly popsány pravidla kompozičních principů a jejich vztahy k okolnímu prostředí. Získaná data byla pro přehlednost podle předmětu zkoumání rozčleněna do tří základních kategorií: forma (analýza prostředků architektonické a urbanistické kompozice), funkce (analýza funkčního uspořádání a z něj vycházejících faktorů) a provoz (rozbor principů fungování daného prostoru).

3. Modelování:

Modelování je široce užívaná empirická a logická metoda uplatňovaná především v aplikovaných vědách (tou je i architektura a urbanismus). V rámci výzkumné práce byl

²¹ MOLNÁR, Zdeněk: *Úvod do základů vědecké práce*. [online dokument]. [cit. 2014-09-10]. Kapitola 3.2 Vědecké metody, s. 9. Dostupné na: http://k126.fsv.cvut.cz/predmety/d26mvp/mvp_sylabus-mvp.pdf.

²² MOLNÁR, Zdeněk: *Úvod do základů vědecké práce*. [online dokument]. [cit. 2014-09-10]. Kapitola 3.2 Vědecké metody, s. 9. Dostupné na: http://k126.fsv.cvut.cz/predmety/d26mvp/mvp_sylabus-mvp.pdf.

vytvořen trojrozměrný digitální model původního meziválečného konceptu zapojeného do dnešního modelu zájmové lokality. Podstatou práce je nalezení východisek pro současný stav a budoucí práci se sledovanými lokalitami. Z toho důvodu není jako referenční použit dobový model městské struktury, ale model dnešní (2013/2014).

Objemový model a jeho zapojení do struktury města byl následně ověřen za pomoci dynamické animace. Lidský pohyb urbánním prostorem není střídáním statických obrazů, ale kontinuálních řetězců obrazových vjemů v rychlém sledu za sebou. Animace je proto lidskému vnímání přirozenější než statická vizualizace. Ověření modelu a jeho zapojení do struktury města proto představovalo jeden z klíčových úkolů při analýze sledovaných prostor. Tento účel byl podpořen získaným grantem juniorského specifického výzkumu²³.

4. Srovnávací studie:

Analytická práce se zabývala dvěma časovými úseky – meziválečným obdobím (1918 – 1939) a stávající podobou (2013 -2014). Vzájemné srovnání obou stavů konkretizovalo definici odchylek od původního záměru a návrh možných řešení při práci s tímto urbanistickým prostorem v budoucnu.

4.1.6 Vyhodnocení výsledků

V návazném kroku bylo cílem vyhodnocení získaných dat a jejich systematizace. Výsledkem by měla být komplexní představa uspořádaná v přehledném a jasně definovaném systému grafických a modelových podkladů. Ten prezentuje především architektonické a urbanistické charakteristiky sledovaných lokalit (náměstí Míru, Akademické náměstí a Kraví hora).

4.1.7 Vyvození závěrů

Závěr práce vyhodnotil získané výsledky a ověřil platnost a relevantnost na počátku vyslovených hypotéz. Prezentuje podklady pro hledání možných směrů, kterými by se nedokončené meziválečné záměry mohly dnes ubírat, protože pouze pochopením

²³ Grant juniorského specifického výzkumu FA/FIT-J-13-2124 „Intermediální databáze a aplikace s webovým rozhraním s interaktivním přístupem uživatele a ověření aplikace audiovizuálního vnímání ve vzdělávání architektů“, hlavní řešitelé Ing. arch. David Bureš (FA) a Ing. Tomáš Vlček (FIT), řešeno v roce 2013.

prvotního smyslu těchto plánů jsme schopni daná torza znovu uchopit a následně s nimi pracovat.

Výsledky a obhajoba doktorské disertační práce mají za cíl vytvořit základ pro brněnskou samosprávu s ambicí začlenění do podkladů pro připravovanou územně plánovací dokumentaci. Tato práce by tedy měla být přínosem především pro urbanistickou praxi a měla by iniciovat hlubší urbanisticko-architektonický výzkum ve sledovaných lokalitách.

4.2 PŘEHLED TEORETICKÝCH VÝCHODISEK

Metodické postupy vlastní vědecké práce vychází z principů postavených na teoretických přístupech významných autorů (např. Camillo Sitte) nebo jsou založeny na zásadách popsaných v stěžejních dílech světové architektury (např. Aténská charta).

▪ Camillo Sitte – Stavba měst podle uměleckých zásad

Sitte se narodil v roce 1843, zemřel v roce 1903. Smysl a cit pro architekturu zdědil po svém otci Franzovi, vídeňském architektu vyučeném u Pietra Nobileho. Camillo studoval na vídeňské technice, byl žákem Heinricha von Ferstela, velkého znalce gotické architektury. Právě u Ferstela, lze hledat počátky Sitteho vztahu ke středověkému urbanismu, jenž se stal inspirací jeho teoretických děl. Jeho trvale rostoucí zájem o prostorovou kompozici měst byl podnícen právě probíhající realizací vídeňské Ringstrasse, jeho cestami do Itálie, Řecka a Egypta. *Sitte se stále více přikláněl k obdivu nepravdělných a organicky rostlých urbanistických kompozic středověkých měst. Oceňoval u nich jak umělecké hodnoty a malebnost, tak i lidské měřítko.*²⁴

Tento názor prezentoval ve svém zásadním díle: Stavba měst podle uměleckých zásad. Zde formuloval svoje představy o ideálních zásadách prostorové kompozice měst. Sitte kritizuje především tehdejší urbanistické koncepce a přístupy ke stavebním úpravám měst. Jako typický negativní příklad uvádí vídeňskou Ringstrasse. Vyčítal jí zejména rozlehlé, přehnaně reprezentativní plochy či kompozice přeplněné osami symetrie. Sitte ve své knize píše: „Všechna moderní založení měst jsou nezdařilá, protože se celý návrh regulačních čar vždy zpracovává bez zjištění, co se má skutečně postavit...smyslem plánu je přece cesta do budoucnosti!“²⁵ Tato myšlenka je silně nadčasovou a lze ji bez úprav aplikovat i pro současné přístupy v územním plánování. Podle Sitteho by základní osnova každého urbanistického plánu města měla obsahovat čitelné kompozice ulic a náměstí, jasný společensky významný střed a vedle toho klidné, prosvětlené, ale nepříliš široké ulice. *Právě na těchto principech je založeno harmonické fungování městských center a příjemného městského života na veřejných prostranstvích. Město je především místem pro život člověka, a proto náměstí není volný či dopravní prostor, ale především veřejné*

²⁴ Zdroj: HRŮZA, Jiří. *Předmluva*. In: SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, s.7. ISBN 978-80-87318-21-8.

²⁵ Zdroj: SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, ISBN 978-80-87318-21-8.

*prostranství určené k veřejnému životu.*²⁶ Sitteho myšlenky vymezily základní teoretický rámec, dle kterého byla zpracovávána analytická část mé vědecké práce.

▪ **Adolf Liebscher – Stavba měst**

Adolf Liebscher, mladší, se narodil v roce 1887, zemřel v roce 1965. Studoval na České vysoké škole technické. V roce 1914 podnikl studijní cestu po Itálii, během níž sepsal knihu: *O vývoji italského náměstí*. V roce 1921 byl jmenován řádným profesorem architektury na české vysoké škole technické v Brně, v letech 1928–1929 byl děkanem na Fakultě architektury a pozemního stavitelství. Byl významným urbanistou. Zpracoval desítky územních a regulačních plánů českých a moravských měst: Mělník, Havlíčkův Brod, Humpolec, Rychnov nad Kněžnou, Litovel, Přerov, Holice, Letohrad, Vamberk, Vizovice, Prostějov, Plumlov a Šumperk. Na regulačních plánech našich měst přitom pracoval přes výslovný zákaz tehdejších okupačních úřadů, přesto byl za tuto činnost po válce obviněn z kolaborace a nuceně penzionován.

Liebscher shrnul svoje poznatky v knize *Stavba měst*. Tato dvoudílná kniha vznikla jako souborné grafické shrnutí přednášek z předmětu *Stavba měst*, který řadu let vyučoval na Fakultě architektury a pozemního stavitelství v Brně. Dílo profesora Liebschera nemá pro tuto práci natolik zásadní vliv jako teorie Camilla Sitteho, ale vzhledem k angažovanosti Adolfa Liebschera ve sledovaných lokalitách je jejím zajímavým obohacením.

▪ **Athénská charta**

Athénská charta je považována za manifest moderního urbanismu. Byla přijata na kongresu CIAM v roce 1933 konaného na lodi při plavbě z Marseille do Athén. Shrnovala 95 zásad definujících tehdejší přístup ke stavbě měst a stala se teoretickým základem funkcionalistického urbanismu.

Charta je rozdělena do tří částí. První část: *Všeobecně – město a jeho regiony*, druhá část: *Současný stav měst*, kritika a náprava (ještě nadále dělena do pěti oddílů

²⁶ Zdroj: NOVÁKOVÁ, Petra. *Veřejné prostory historického jádra Brna - náměstí*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2013. Vedoucí dizertační práce: Prof. Ing. arch. Petr Pelčák. s.32.

bydlení, rekreace, práce, dopravy a historické dědictví měst), třetí část: Závěry – rozhodující zásady.

Některé podstatné body uvedené v závěru jsou následující: 71. *Většina měst, která jsme zkoumali, poskytuje dnes chaotický obraz: nevyhovují svému poslání, kterým je především uspokojovat biologické a psychologické potřeby jejich obyvatel;* 74. *Města procházejí stálými proměnami, avšak bez jakékoliv kontroly a jakéhokoliv jasného plánu a též bez ohledu na zásady současného urbanismu, stanovené povolányými odborníky;* 75. *Město má zajišťovat v duchovní i materiální oblasti jak svobodu jednotlivce, tak i zájmy obecného blaha;* 76. *Dimenzování všech prvků urbanistické dispozice musí vycházet z lidského měřítka;* 77. *Základními klíči urbanismu jsou čtyři funkce: bydlení, práce, rekreace (v době volna), doprava;* 78. *Plány určí strukturu každého ze sektorů, náležejících těmto čtyřem základním funkcím, a jejich polohu v městském celku;* 79. *Koloběh denních funkcí – bydlení, práce a rekreace – bude urbanismem řízen k docílení největší možné úspory času, přičemž bydlení bude těžištěm urbanistického zájmu a východiskem všech opatření;* 80. *Nová mechanická rychlost rozrušila městské prostředí, vede k dopravním zácpám a hygienickým závadám;* 82. *Urbanismus je věda o třech a nikoli jen o dvou rozměrech. Jen přiřazením výškového rozměru lze řešit moderní dopravní problémy a stejně tak i problém rekreace využitím získaného volného prostoru;* 84. *Město, dnes definované jako soubor funkcí, se musí harmonicky rozvíjet v každé své části tak, aby mělo dostatek prostoru a spojení, umožňujících jeho další rovnovážné rozvíjení;* 85. *Je velmi naléhavé, aby každé město mělo svůj rozvojový program a právní nástroje k jeho realizaci;* 86. *Rozvojový program by měl vycházet z přesných rozborů, zpracovaných odborníky. Musí předvídat časové i prostorové fáze rozvoje. Měl by vyjádřit plodný soulad přírodních zdrojů města, celkové topografie, hospodářských daností, sociálních potřeb a duchovních hodnot.*²⁷

Athénská charta byla sepsána až v roce 1933, tedy v samém závěru sledovaného časového úseku (poslední posuzovaný projekt pro Kraví horu z roku 1932), nicméně její shrnutí základních funkcionalistických tezí je podstatné pro analýzu tehdejších tendenčních přístupů ke stavbě měst.

²⁷ Charta v plném znění a českém překladu dostupná na: www.zaopavu.cz/download.php?soubor=44 athénská charta

5 SOUČASNÝ STAV ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

5.1 STÁVAJÍCÍ PODOBA SLEDOVANÝCH LOKALIT

Současný stav některých veřejných prostor se ve městě Brně nachází v nepřesvědčivém a neuspokojivém stavu. Prvotní vize autorů vtiskly danému místu určitý charakter a udaly směr dalšího rozvoje. Kontinuálně však nenavazoval další vývoj výstavby. Záměr se nesetkal s pochopením pozdějších pokračovatelů. To považuji za důvod současného alarmujícího stavu analyzovaných městských prostor.

5.1.1 Náměstí Míru

Náměstí Míru²⁸ bylo v době svého vzniku ovlivněno novou výstavbou tzv. Úřednické čtvrti a také velmi rozsáhlým projektem meziválečné architektury a urbanismu – stavbou univerzitního kampusu brněnských vysokých škol. Stejně jako se měla plánovaná akademická čtvrť stát výkladní skříní české kultury a demonstrací české státnosti, mělo se i toto náměstí stát odpovídajícím městským prostorem.

Dnešní podoba náměstí ale původní koncepci neodpovídá. Jeho forma na první pohled vyvolává dojem neukončenosti a disproportionality. Zatímco severní a západní strana náměstí má charakter městských domů a kostel sv. Augustina působí jako jednoznačná dominanta, jižní strana s ostatními domy vůbec nekoresponduje. Jednopodlažní objekt občanské vybavenosti – samoobsluhy, neodpovídá standardu objektu vymezujícího obvod a hranice náměstí. Budova je umístěna asymetricky k budově Vladimíra Fischera na západní straně náměstí a proporce podélné distance náměstí je tímto zásahem deformována. Východní strana náměstí je vymezena parkem na Kraví hoře. Náměstí však jeho potenciálu nevyužívá a vysoká hradba keřů, zaparkovaných aut a tramvají spíše působí dojmem, že se snaží od prostoru parku distancovat. Původně provizorní, dnes již stabilní smyčka tramvajové dopravy zabírá více než 50% plochy náměstí. Tvar a vedení kolejí celé náměstí degraduje, z většiny kompozičních výhledových os konkuruje přirozené dominantě – kostelu sv. Augustina. Roztříštěnost a nesoulad formy podtrhává nevhodný

²⁸ Původně bylo náměstí pojmenováno jako Babákovo, v průběhu války v roce 1939 pak bylo přejmenováno na Kernstockpatz. Po skončení války se v roce 1946 vrátil původní název Babákovo náměstí. V roce 1950 byl pak název změněn do dnešní podoby – Náměstí Míru Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2012-03-30 [vid. 2014-08-30]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_ulice&load=3718.

výběr městského mobiliáře nesourodého typu a nevhodné četnosti různého designu pro tak malý prostor.

Obr. č.2: Náměstí Míru, 2014. Zdroj: Fotodokumentace archiv autora

5.1.2 Akademické náměstí

Podobně jako náměstí Míru bylo i Akademické náměstí dotčeno výstavbou univerzitního kampusu brněnských vysokých škol a stejně i ono mělo být velkolepým reprezentativním veřejným prostorem. Svou monumentalitou a charakterem zastavění mělo demonstrovat převahu české kultury nad tou německou. Poválečný vývoj je ale pouhým stínem meziválečné koncepce. Zatímco náměstí Míru stále naplňuje všechny znaky definice náměstí, Akademické náměstí dnes jen těžko můžeme označit za fungující veřejný prostor. Obrysem a částečně i funkcí okolních budov je možné rozpoznat původní urbanistickou koncepci, ale v konečném důsledku prostor náměstí vymezuje skládka odpadů a neúměrně rozlehlé parkoviště. Vstupní předprostor Právnické fakulty je celkově řešen neadekvátně svému významu. Svým drobným měřítkem nevytváří důstojné pozadí památníku Edvarda Beneše a v rozlehlém prostranství působí značně komicky.

S výjimkou severní strany náměstí jsou uliční fronty roztříštěné a nereflektují prvotní urbanistickou koncepci reprezentovanou budovou Právnické fakulty. Ta zejména ve srovnání s výškovými budovami při ulici Šumavská působí disproporčně a v prostoru náměstí izolovaně. Nesourodý dojem vyvolává také západní strana náměstí. Jeho uliční fronta kolísá mezi jedním až sedmi nadzemními podlažími, není respektována ani

samotná uliční čára. Náplň administrativní funkce objektů založená spíše na uzavřenosti (s výjimkou PF MU) a nabídka příležitostí vytváří efekt „mrtvého prostoru“. Lidé se zde nezdržují, náměstí využívají tranzitně. Současný stav je opakem konceptu, kterého chtěl Alois Dryák dosáhnout.

Obr. č.3: Akademické náměstí, 2014. Zdroj: Fotodokumentace archiv autora

5.1.3 Kraví hora

Poslední z trojice sledovaných lokalit je oblast Kraví hory. Meziválečný záměr zde předpokládal vybudování univerzitního kampusu českých vysokých škol. Měla zde stát Lékařská fakulta se svými klinickými pavilony, nová zemská nemocnice, Přírodovědecká fakulta, pamatováno bylo na rozšíření České vysoké školy technické při ulici Veveří, umístěny zde měly být společné výzkumné ústavy.

Původní funkce vzdělávání se ale dodnes zachovala pouze na severovýchodních svazích Kraví hory – nachází se zde Fakulta stavební, původní vojenské baráky Wehrmachtu převzaly do správy VUT a MU, stojí zde Fyzikální a chemické ústavy Akademie věd ČR. Stále se rozrůstá budova Gymnázia Matyáše Lercha a rozsáhlou rekonstrukcí prošla Hvězdárna a planetárium Brno dle návrhu ateliéru Rudiš-Rudiš. Jihozápadní svahy Kraví hory se proměnily v centrum rekreace, odpočinku a sportu. Park

na Kraví hoře je hojně využíván a hned po lužáneckém parku patří k nejoblíbenějším ve městě. Postupně zde vyrostl areál koupaliště s krytým bazénem dle návrhu ateliéru D. R. N. H., házenkářský areál, baseballový stadion, rekonstrukcí postupně prochází hřiště pro širokou veřejnost. Velkou část pozemků zabírají zahrádkářské kolonie.

Obr. č.4: Stávající stav Kraví hory, 2014. Zdroj: Fotodokumentace autora, archiv Hvězdárny a planetária Brno

Celková urbanistická koncepce prostoru Kraví hory neexistuje, řešeny jsou pouze dílčí úseky. Hluběji s touto lokalitou nepracuje ani schválený Územní plán města Brna. Komunikační síť je problematická, neexistují zde jasné komunikační osy, velká část území není průchozí, řada pěších cest je slepá. Vytváří se zde bariéry nepřístupných prostor. Přesto je díky své poloze ve středu města, klidem a atraktivními výhledy na městské panorama místem s obrovským potenciálem.

5.2 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI – BRNO V 1. POL. 20. STOL.

„Změnily se státní hranice a spolu s nimi životní podmínky uvnitř našeho státu. Změněné poměry však vyžadují také přetvoření, respektive zjednodušení dosavadního způsobu veřejného života a tím v mnohém směru i přetvoření našeho myšlení a konání. Máme vybudovati novou republiku na pevných základech hospodářských, sociálních a kulturních. To je náš cíl. A tohohle cíle musíme dosáhnouti s nejmenšími překážkami a náklady. Musíme si proto jasně určit cestu, po které se za změněných poměrů chceme dáti. Musíme vytyčiti pevný program našeho konání. Ten musí zaručiti všem, kteří jsou a budou ochotni včleniti se jak ve svých právech, tak i ve svých povinnostech v náš nový celek, možnost slušně žít a se vyvíjet.“²⁹

Těmito slovy zahajuje starosta zemského hlavního města Brna Dr. Rudolf Spazier³⁰ publikaci pojednávající o budoucích plánech a záměrech v rozvoji a výstavbě s názvem *Brno zítřka*. Přestože zmíněná publikace vyšla bezprostředně po Mnichovském diktátu (září 1938) a předešlá slova jsou reakcí na tuto politickou změnu, jejich významem a poselstvím můžeme velmi jednoduše charakterizovat celé meziválečné období ve městě Brně. Období od vzniku Československa na podzim 1918 do 2. světové války začínající na podzim 1939 je typické intenzivním budováním samostatného československého státu, upevňováním mezinárodního postavení a ekonomickým růstem.

Hledání vlastní identity se samozřejmě projevilo i v oblasti výstavby. Architektura navázala na bohatou kulturní tradici, která se formovala v průběhu 19. století a vlivem ekonomického rozvoje se české země staly jedním z předních center architektury a urbanismu v Evropě. Největší úlohu zastávala Praha, Zlín, Hradec Králové a samozřejmě Brno. Město Brno svým přístupem, koncepcí a množstvím výrazných osobností patřilo k nejvýznamnějším centrům moderní architektury u nás.

Abychom lépe pochopili okolnosti vzniku meziválečných architektonických děl a mohli důsledně zvážit možnosti nerealizovaných projektů pro současnost, je nezbytné

²⁹ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. Předmluva, s. 8.

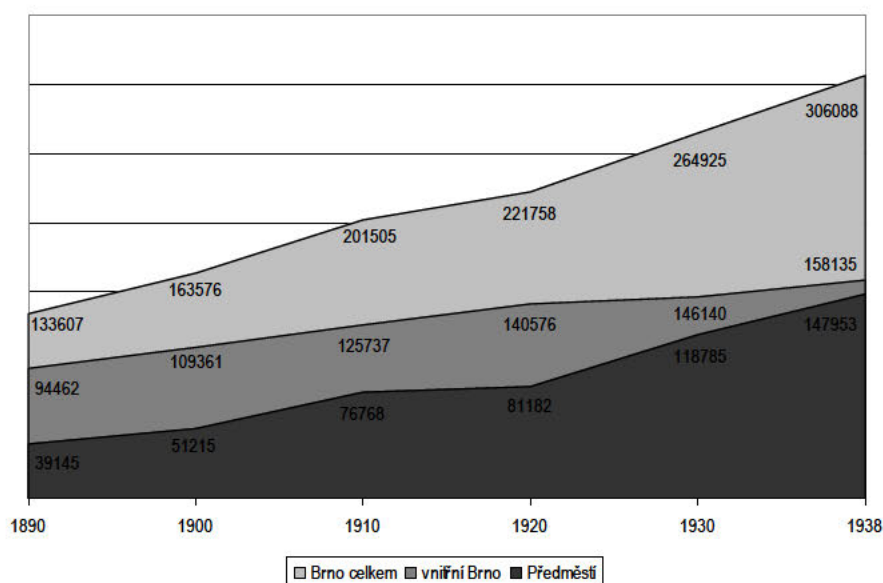
³⁰ Prof. Ing. Dr. techn. Rudolf Spazier (* 2.7.1887, † 17.8.1963), vysokoškolský profesor, starosta města Brna v letech 1935–1939; válka a odboj 1938–1945; politický vězeň; oběť perzekuce po roce 1948. Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-10-03 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2195

blíže se seznámit s poměry panujícími v městě Brně a alespoň stručně si charakterizovat základní sociální, kulturní a hospodářské ukazatele.

5.2.1 Politická situace a obyvatelstvo

Město Brno je historickým správním centrem Moravy. Tento status si zachovalo i po vzniku Československa, kdy se v roce 1921 stalo zemským hlavním městem země Moravské a v roce 1928 při reorganizaci státního uspořádání se stalo zemským hlavním městem země Moravskoslezské. Bylo tedy po Praze druhým nejvýznamnějším správním centrem Československa. Brno se stalo městem, jehož politické, kulturní a ekonomické ambice vyvolaly velkou stavební aktivitu.

V roce 1919 bylo k Brnu připojeno více než 23 obcí (21 vesnic, 2 města) v jeho nejbližším okolí, čímž vzniklo tzv. Velké Brno³¹. Tímto počinem vzrostla rozloha města téměř sedmkrát – z 1 816 ha na 12 380 ha a počet obyvatel se zvětšil ze 130 tis. na 220 tis. obyvatel. Populace pak i nadále rostla a v roce 1938 žilo v Brně více než 300 tis. obyvatel (viz. graf č. 1).

Graf. č.1: Vývoj obyvatelstva od roku 1890 do roku 1938. Zdroj: Brno zítřka³²

³¹ Národní shromáždění Republiky československé schválilo 16. dubna 1919 zákon č. 213/1919 Sb. „o sloučení sousedních obcí s Brnem“. Zdroj: *Zákon č. 213/1919 Sb.* [online dokument]. Sbírka zákonů a mezinárodních smluv, 1919. [vid. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=213&r=1919>.

³² Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 - 18.

Podstatným faktem je také skladba obyvatelstva. Brno bylo městem, na jehož území žila početná menšina německých a rakouských obyvatel. Výraznou skupinou také byla židovská menšina³³. Díky tomu se v Brně vytvořilo kulturní prostředí, kdy se jednotlivé menšiny vzájemně doplňovali a tvořili. Dokazuje to samozřejmě i oblast architektury. V Brně působili významní němečtí, židovští a čeští architekti, kteří navázali na bohatou kulturní tradici konce 19. století a začátku 20. století a učinili z Brna jedno z největších center moderní architektury ve střední Evropě.

Bavíme-li se o obyvatelstvu, je třeba zmínit i otázku bydlení. Ta je v průběhu meziválečného období řešena poměrně intenzivně. S růstem města a zvětšujícím se počtem obyvatel souvisí velká poptávka po nových bytech. Zároveň se do popředí zájmu dostává problematika kvality bydlení. Mezi válkami bylo v Brně postaveno více než 35 tis. nových bytů³⁴. Bytová výstavba tak představuje největší část všech realizovaných i neuskutečněných projektů meziválečného období.

5.2.2 Výroba, průmysl, zaměstnanost

Mimo to, že bylo Brno správním centrem, mělo také postavení významného průmyslového města. Tento fakt je podpořen podílem obyvatel zaměstnaných ve výrobní sféře – téměř 43% pracujících (údaj z roku 1921)³⁵. Nejdůležitějším průmyslovým odvětvím byl textilní průmysl a strojírenství, přičemž zejména textilní výroba má pro město Brno zásadní význam (ve 20. letech dosahovala celková produkce textilu hodnotu téměř jedné miliardy korun).³⁶

Během velké hospodářské krize ve 30. letech byl zasažen i brněnský průmysl a město bylo postiženo značným útlumem. Z toho samozřejmě vyplývala i vysoká nezaměstnanost, kdy v některých odvětvích byla činná jen asi polovina všech k povolání příslušných obyvatel. V roce 1936 byla situace nejhorší a úřady evidovali více než 28 tis.

³³ Podle sčítání lidu v roce 1921 se k židovské menšině hlásilo téměř 11 tis. obyvatel žijících na území Brna, v témže roce se hlásilo skoro 56 tis. obyvatel k německé menšině a to z celkového počtu 211 758 osob, viz. pozn. č. 7.

³⁴ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola IV. Podklady pro bytovou politiku, s. 29 - 34.

³⁵ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 - 18.

³⁶ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.

uchazečů o práci.³⁷ V roce 1938 se situace do jisté míry uklidnila a počet nezaměstnaných lidí se stabilizoval.

Tabulka č.1: Povolání obyvatelstva zemského hlavního města Brna ³⁸				
Třída povolání	Rok 1921		Rok 1930	
	absolutně	%	absolutně	%
A. Zemědělství, lesnictví a rybářství	6421	2,89	5407	2,04
B. Průmysl a výrobní živnosti	94783	42,74	104448	39,42
C. Obchod, peněžnictví a doprava	48566	21,90	65523	24,73
D. Veřejná služba, svobodná povolání a vojsko	34674	15,63	39598	14,94
E. Domácí a osobní služby	4041	1,82	7329	2,76
F. Jiná povolání a osoby bez údaje povolání	33273	15,00	42620	16,08
Celkem	221758	100,00	264925	100,00

5.2.3 Doprava

Velký význam měla v období mezi světovými válkami otázka řešení dopravy. V jejím rámci se řešila jak samotná regulace dopravy na území města, tak napojení Brna na širší dopravní síť. Brno se mělo stát křižovatkou na páteřních komunikačních tazích směřujících ze západu na východ a také od jihu na sever. Bylo by tak důležitým bodem na dálničních a železničních trasách. Tomu samozřejmě odpovídal i rozsah zamýšlených projektů.

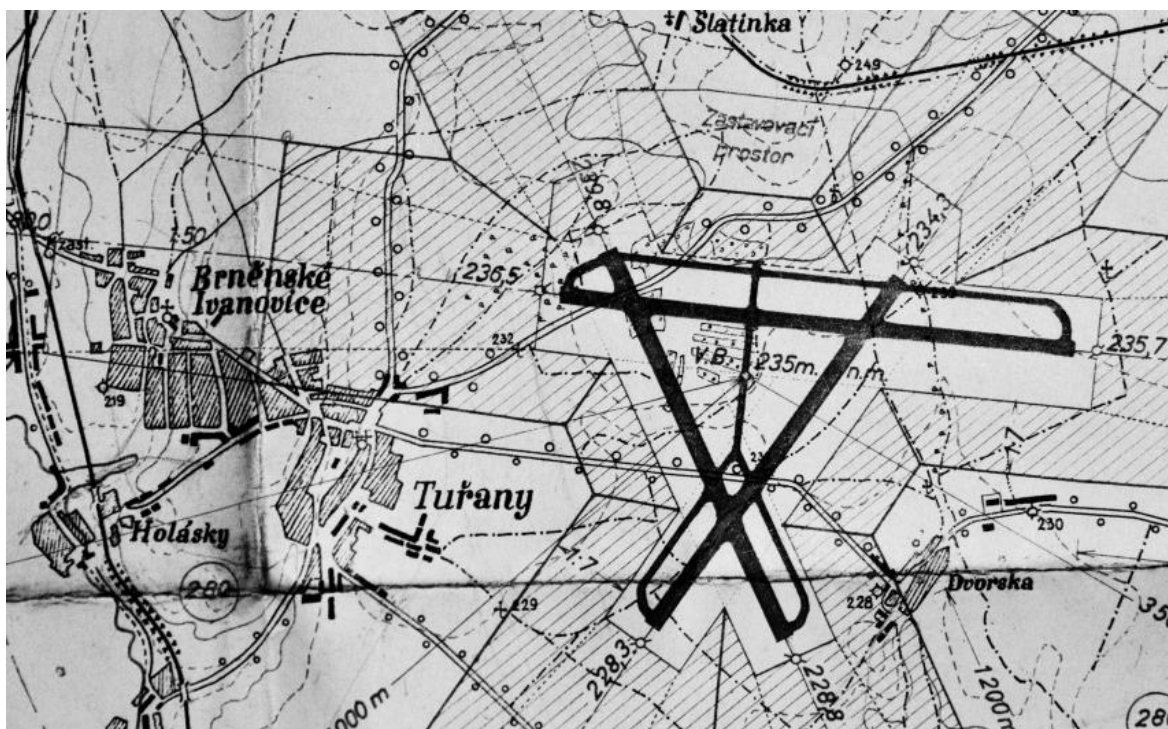
Obrovským ambicím města odpovídal například projekt nového letiště v Tuřanech. Plánovaný záměr vybudování tří vzletových drah ve tvaru trojúhelníku s odbavovacími budovami a zázemím přesahoval standardy své doby. Jednalo by se o letiště evropských, respektive světových parametrů.

Státní plán železniční dopravy postavil Brno do pozice jednoho z nejdůležitějších železničních uzlů. V Brně se měla křížit páteřní magistrála spojující Prahu s Užhorodem se severojižní tratí z Vídně do Vratislavi. Z toho důvodu vyvstala potřeba přebudování hlavního železničního nádraží a tím pádem i otázka řešení jižního centra Brna. Za tímto

³⁷ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.

³⁸ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.

účelem byla v roce 1927 vypsána soutěž na regulaci Brna. Nejvýše byl oceněn projekt Bohuslava Fuchse, Josefa Peňáze³⁹ a Františka Sklenáře⁴⁰. Opět se jednalo o velmi vizionářský záměr. Autoři zde vytváří 50 m široký a 3 km dlouhý městský bulvár: Tangentu, lemovanou veřejnými budovami, divadly, obchodními domy, hotely, bankami a dalšími významnými budovami. Elegantně řeší urbanistický problém jihovýchodu a jeho uzlová místa. Odvádí dálkovou dopravu po obvodu města a navrhuje místa pro výškovou zástavbu ovlivňující siluetu města z dálkových pohledů. Tento projekt se stal předlohou pro finální regulaci hlavního nádraží. Jeho realizaci však zastavila 2. světová válka.

Obr. č.5: Skica návrhu nového letiště v Tuřanech. Zdroj: Archiv města Brna⁴¹

³⁹ Josef Peňáz (1889 – 1956), geometr a geodet, působil jako honorovaný docent Stavby měst na České vysoké škole technické v Brně nebo jako přednosta měřičského a regulačního oddělení města Brna. Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-10-23 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=7608.

⁴⁰ František Sklenář (1889-1961), stavební inženýr, statik a především významný železniční odborník. Pracoval nejprve jako konstruktér a statik u pražských mostáren, po vzniku Československa přešel ke státním drahám, kde se postupně vypracoval na uznávaného železničního odborníka. V roce 1946 je jmenován profesorem na České vysoké škole technické v oboru železniční stavby. Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2013-09-09 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=15520

⁴¹ Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

Obr. č.6: Soutěž na regulaci Brna, 1927; Fuchs, Peňáz, Sklenář. Zdroj: Archiv města Brna⁴²

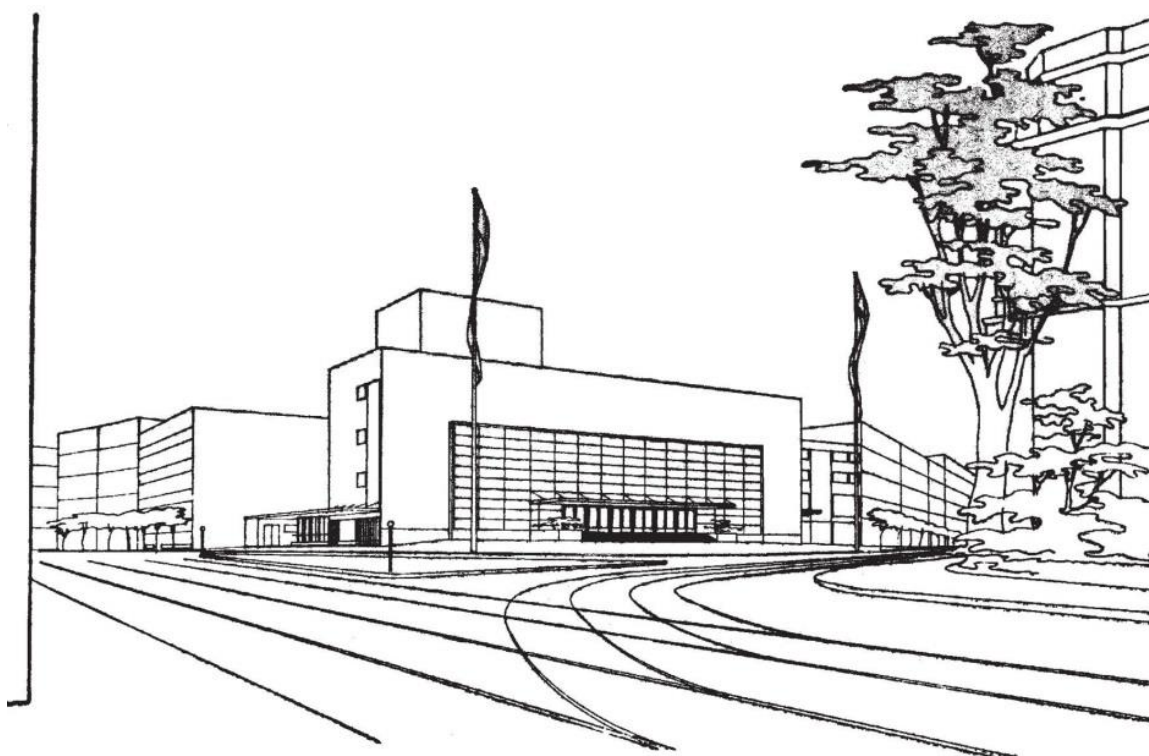
5.2.4 Školství, kultura a volný čas

Město Brno nebylo jen správním, ale také kulturním centrem. Soustředili se zde divadla, muzea, archivy a knihovny. Bohatství kulturního života vychází z historické tradice a podstatnou úlohu sehrála i již zmíněná národnostní rozmanitost.

Stěžejní význam ve společenském dění mělo v Brně divadelnictví. Jeho rozmanitost souvisela s pestrostí národnostních menšin. První polovina 20. století se nesla ve znamení hledání lokace a výrazu architektury nového divadla. Stávající divadla v budově na Veveří a novější Na Hradbách již nedostačovaly stále vzrůstající poptávce. Pomineme-li soutěž na výstavbu nového německého divadla v roce 1935, kdy občané německé národnosti usilovali o rozšíření Německého domu směrem do Švehlovy ulice a vybudování plnohodnotného sálu pro provozování německých her, je nejzajímavějším počinem snaha o realizaci budovy nového Národního divadla. Od roku 1907 do roku 1958 proběhlo celkem sedm soutěží, ve kterých postupně představili svoje projekty přední čeští architekti, například Josef Gočár, Jan Kotěra, Pavel Janák, Bohuslav Fuchs, Emil Králík, Jan Víšek a mnozí další. Soutěž, která náleží do meziválečného období, proběhla v roce 1936.

⁴² Zdroj: CRHONEK, Iloš. *Architekt Bohuslav Fuchs, celoživotní dílo*. Brno: Petrov, 1995. ISBN 80-85247-62-3.

Porota v čele s Pavlem Janákem a Emilem Králíkem posuzovala celkem 30 návrhů. První cena v této soutěži nebyla udělena a to z důvodu rozhodnutí poroty, že ani jeden z projektů nebyl způsobilý k realizaci. Prvních pět projektů bylo vyzváno k dopracování a z této užší soutěže vyšel jako vítěz Jan Víšek. Ten svůj návrh v následujících 30 letech neustále přepracovával a dokončoval, aby stejně nebyl realizován. Přesto se Víšek nakonec dočkal, když jeho autorský kolektiv zvítězil ve vnitropodnikové soutěži Stavoprojektu a dospěl k realizaci budovy Janáčkova divadla až v roce 1958.

Obr. č.7: Soutěžní projekt na Národní divadlo v Brně; 1936, J. Víšek. Zdroj: Jan Víšek⁴³

Význam školství byl v meziválečném Brně vysoký. Brno jakožto zemské hlavní město usilovalo o co největší kvalifikaci a řádnou výchovu nejen obyvatel města, ale také celé země Moravskoslezské. Na vzdělávání byl proto kladen vysoký důraz. Město Brno disponovalo ve 30. letech 6 školami vysokými, 15 středními, 22 odbornými, 4 obchodními, 49 měšťanskými a 88 školami mateřskými. Celkem tyto školy navštěvovalo více než 50 tis. žáků, přičemž zejména poměr vysokoškolských posluchačů byl vysoký (viz. tabulka č.2).⁴⁴

⁴³ Zdroj: PELČÁK, Petr. ŠLAPETA, Vladimír. WAHLA, Ivan. *Jan Víšek: 1890 - 1966*. Brno: Obecní dům, 1999, 87 s. Katalog.

⁴⁴ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola VII. Školství a kulturní poměry, s. 38-43.

Zajímavý je také pohled na rozložení škol v kontextu národnostních menšin: v roce 1918 bylo v Brně evidováno 33 obecných a 13 měšťanských německých škol, jen 9 obecných českých. V roce 1919 se poměr českých a německých škol vyrovnal a v roce 1925 se již na českých školách učilo 80 % dětí.⁴⁵

Tabulka č.2: Počet žáků zapsaných na brněnských školách ⁴⁶	
Školy (školní rok)	Počet žáků/studentů/posluchačů
Vysoké (1937/38)	6155
Střední (1936/37)	9593
Odborné (1936/37)	6042
Obchodní (1936/37)	1956
Měšťanské (1938/39)	9614
Obecné (1938/39)	16704
Celkem	50064

Školství, jak bylo zmíněno, v meziválečném Brně představovalo zásadní roli historického vývoje. Město usilovalo o co největší kvalifikaci svých obyvatel i obyvatel celé země. Svou roli sehrál taktéž zmíněný fakt národnostní převahy německého obyvatelstva. Proto ve snaze posílit českou kulturu na úkor německé bylo v Brně založeno množství nových škol a univerzit. A právě snaha o vývoj a výstavbu univerzitních areálů v blízkosti centra města významně ovlivnila podobu sledovaných lokalit a je podstatnou složkou této vědecké práce.

⁴⁵ ŠIŠMA, Pavel. *Německá technika v Brně (1849 - 1945)* [online]. Brno: Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, pravděpodobně 2004. [vid. 2014-08-02] Dostupné na: <http://www.math.muni.cz/~sisma/dthb/>.

⁴⁶ Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola VII. Školství a kulturní poměry, s. 38-43.

5.3 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI – VÝVOJ PRVOREPUBLIKOVÉHO VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ V BRNĚ

Počátek úvah o budování univerzitního kampusu byl bezprostředně spojen se vznikem Masarykovy univerzity v roce 1919⁴⁷. Na území Brna žila velmi početná komunita německy⁴⁸ mluvících obyvatel (viz. výše) s vlastní kulturou a vlastními školami. Nově vznikající vysoké školy⁴⁹ byly reakcí, která měla posílit a zvýšit prestiž českého národa. Během jednoho roku se z města Brna stala univerzitní metropole s celkem pěti vysokými školami⁵⁰.

Nová univerzita (MU) neměla jakékoli zázemí a hledala provizorní azyl v budovách, které původně nebyly určeny školním účelům. Tuto situaci si uvědomovali i tvůrci zákona o zřízení a nutnost vyřešení lokační otázky byla dokonce zakořeněna přímo v jednom z paragrafů zakládací listiny⁵¹. Město Brno, ač administrativní centrum, nemělo dostatek vhodných veřejných budov. Lékařská fakulta byla umístěna v kasárnách na ulici Úvoz, její kliniky byly se značnými obtížemi zapracovány do areálu Nemocnice u sv. Anny. Právnická fakulta měla situaci ještě složitější, když ve svých počátcích musela fungovat jen v několika místnostech Biskupského výchovně vzdělávacího ústavu na rohu Smetanovy a Antonínské⁵². Obě fakulty označily svoji situaci za provizorní a dlouhodobě neudržitelnou a požadovaly po vedení univerzity a městu důstojné a reprezentativní zázemí. Proto velmi záhy začaly vznikat studie nových vysokoškolských souborů. Přírodovědecká fakulta získala za sídlo budovy městského chudobince mezi Veveří, Kotlářskou a Kounicovou. Filozofická fakulta našla svoje útočiště v budovách sirotčince na ulici Gorkého. Obě fakulty na těchto místech fungují dodnes.

⁴⁷ Masarykova univerzita o čtyřech fakultách (právnická, lékařská, přírodovědecká a filozofická), zřízena zákonem č. 50/1919 Sb. ze dne 28. ledna 1919. Zdroj: *Zákon o zřízení Masarykovy univerzity*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.

⁴⁸ Při sčítání lidu v roce 1910 se pouhých 33,9% obyvatel hlásilo k české národnosti, zatímco k německé 57,9% obyvatel. Zdroj: BERAN, Ladislav. KRYSTLÍK, Tomáš. *Migrace Čechů ze Sudet* [online časopis]. CS-magazín, 09/2007. [vid. 2014-07-15]. Dostupné na: <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2007081004>.

⁴⁹ Ještě před vznikem Masarykovy univerzity byla 12. 12. 1918 byla jako první v Brně zřízena Vysoká škola zvěrolékařská a záhy po MU byla 28. červenci 1919 založena Vysoká škola zemědělská.

⁵⁰ Mimo výše zmíněných zde ještě už od roku 1849 existovala prestižní německá polytechnika a od roku 1899 také Česká vysoká škola technická.

⁵¹ Zákon č. 50/1919 Sb. ze dne 28. ledna 1919, paragraf č. 4: „Konečné umístění a výprava nové university, jejich všech ústavů a klinik ve vhodných budovách k účelu tomu vybudovaných staniž se nejdéle do roku 1930.“ Zdroj: *Zákon o zřízení Masarykovy univerzity*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.

⁵² Zdroj: HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 3.2 Počáteční obtíže nové univerzity, s. 7-8.

Na přípravu výstavby dohlížela nově založená univerzitní stavební kancelář zřízená v červnu roku 1920. Plánováním nových budov, ale také modernizací těch stávajících, byl pověřen architekt Miloš Laml (1884-1964), který v té době působil jako urbanista na Zemské politické správě (1918-1928). Jednání byla zahájena na počátku roku 1920. Možných lokalit pro stavbu bylo několik, postupně se pro různé nedostatky počet vhodných stavenišť snížil jen na dvě: Kraví hora a Žlutý kopec.

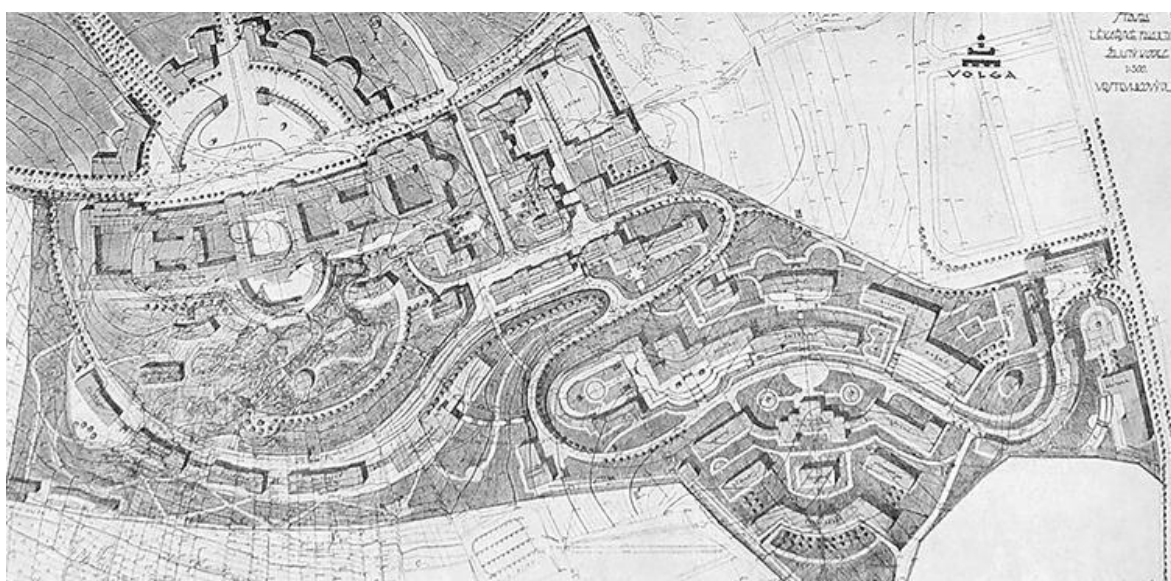
Lékařská fakulta si zvolila jako místo budoucího umístění svých klinických a teoretických ústavů pozemky na Žlutém kopci. Důvodem byla blízkost k stávající zemské nemocnici s provizorním sídlem fakulty u sv. Anny a existence vojenské nemocnice na Žlutém kopci a její případná adaptace pro potřeby fakulty. Pozemek nebyl dostatečně velký a zbylé fakulty univerzity se musely spokojit se stavenišťem na Kraví hoře.

Staveniště na místě Žlutého kopce byly vytipovány dvě: v tzv. Vinohradech (pozemek, který se nacházel na jižním svahu Žlutého kopce vymezeném pivovarem a přibližně dnešní ulicí Lipovou) a jižní svah Žlutého kopce mezi Vaňkovým a Mendlovým náměstím. Následné studie potvrdily druhé jmenované jako vhodnější. Pro získání konkrétní podoby lékařské fakulty byla v roce 1921 vypsaná veřejná anonymní architektonická soutěž s uzávěrkou v lednu 1922. Porota se skládala z řady významných osobností, jakými byli například profesor Karel Hugo Kepka (1850–1948) nebo profesor Emil Králík (1880-1946). Výsledek soutěže byl rozpačitý. Porota neshledala žádný z šesti návrhů jako vítězný, namísto toho udělila dvě hlavní ceny pro projekty „Volga“ autorského týmu Jaroslava Grunta (1893-1988), Miloše Lamla (1884-1964) a Stanislava Kučery (1889-?) a „Pax“ Adolfa Liebshera (1887-1965), třetí cenu získal „Helgoland“ Jindřicha Kumpošta (1891-1968). Zároveň označila celé staveniště jako naprosto nevhodné a doporučila ve stavebních pracích v této lokalitě nadále nepokračovat. Toto doporučení nakonec vzala za klíčové Zemská správa politická a v dubnu 1922 ukončila přípravné práce na Žlutém kopci a přesunula Lékařskou fakultu taktéž na pozemky na Kraví hoře⁵³. Další směřování výstavby nových univerzitních budov tak nabralo směr, který ve své práci předjímal už v roce 1919 architekt Jindřich Kumpošt (1891-1968), když vlastní iniciativou vytvořil studii univerzitní čtvrti umístěné vedle budovy české techniky při ulici

⁵³ Zdroj: HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt'. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 4. Jednání o umístění univerzitních objektů, s. 10-11.

Veveří a na přiléhajících svazích Kraví hory. Jako první tak přichází s myšlenkou vzniku Akademického náměstí jako klínu sevřeného mezi ulicemi Veverí a Pod Kaštany.

Kontury nového záměru se začaly rýsovat jako jeden velký kampus Masarykovy univerzity rozprostírající se na svazích Kraví hory. Pamatováno přitom bylo i na možný růst České vysoké školy technické, která sídlila v budovách na ulici Veverí, a na případné výzkumné ústavy společné pro obě univerzity. V místě, kde se potkávala ulice Veverí se zástavbou Kraví hory, se zformovalo Akademické náměstí se správními budovami univerzity a vytvořilo se zde reprezentativní těžiště celého území.

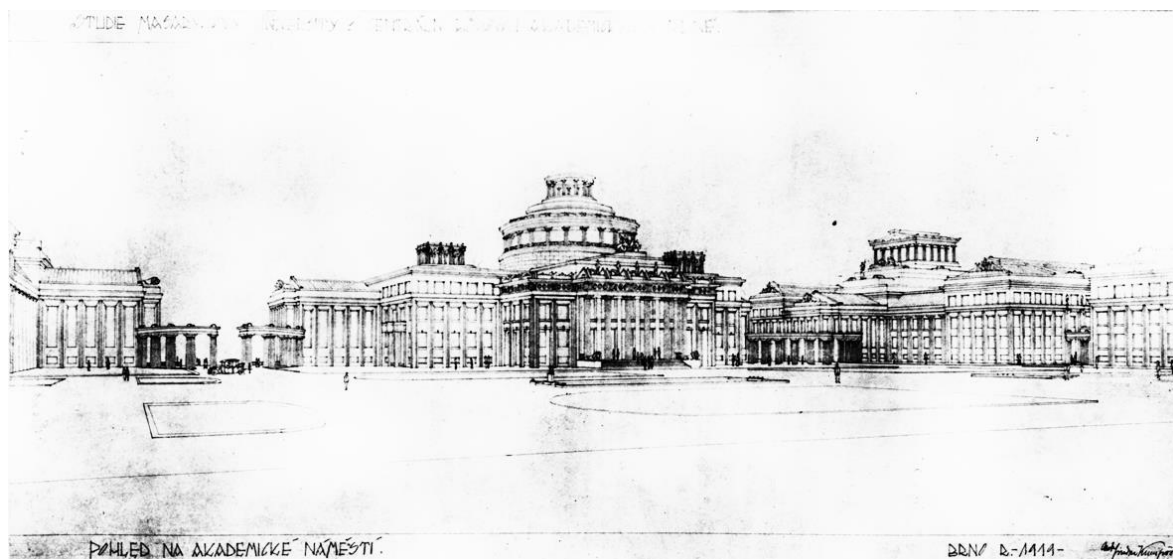

Obr. č.8: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci, Volga. Autoři Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Stanislav Kučera, 1922. Zdroj: Archiv MU⁵⁴

V roce 1922 byla vypsána veřejná anonymní architektonicko-urbanistická soutěž s cílem získat plány na podobu zastavění v úseku mezi Bauеровou rampou (tj. dnešní výstaviště) po Královo pole. Termín pro podání návrhů byl v dubnu 1923⁵⁵. Jako vítězný byl vybrán projekt autorského kolektivu Jaroslava Grunta (1893-1988), Miloše Lamla (1884-1964) a Josefa Šálka. Tento projekt byl označen jako dobře proveditelný a byl vzat jako základ pro následné zpracování budoucího regulačního plánu.

⁵⁴ Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2

⁵⁵ Zdroj: HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrť. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 4. Jednání o umístění univerzitních objektů, s. 10-11.

Obr. č.9: Studie Akademického náměstí. Jindřich Kumpošt, 1919. Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk⁵⁶

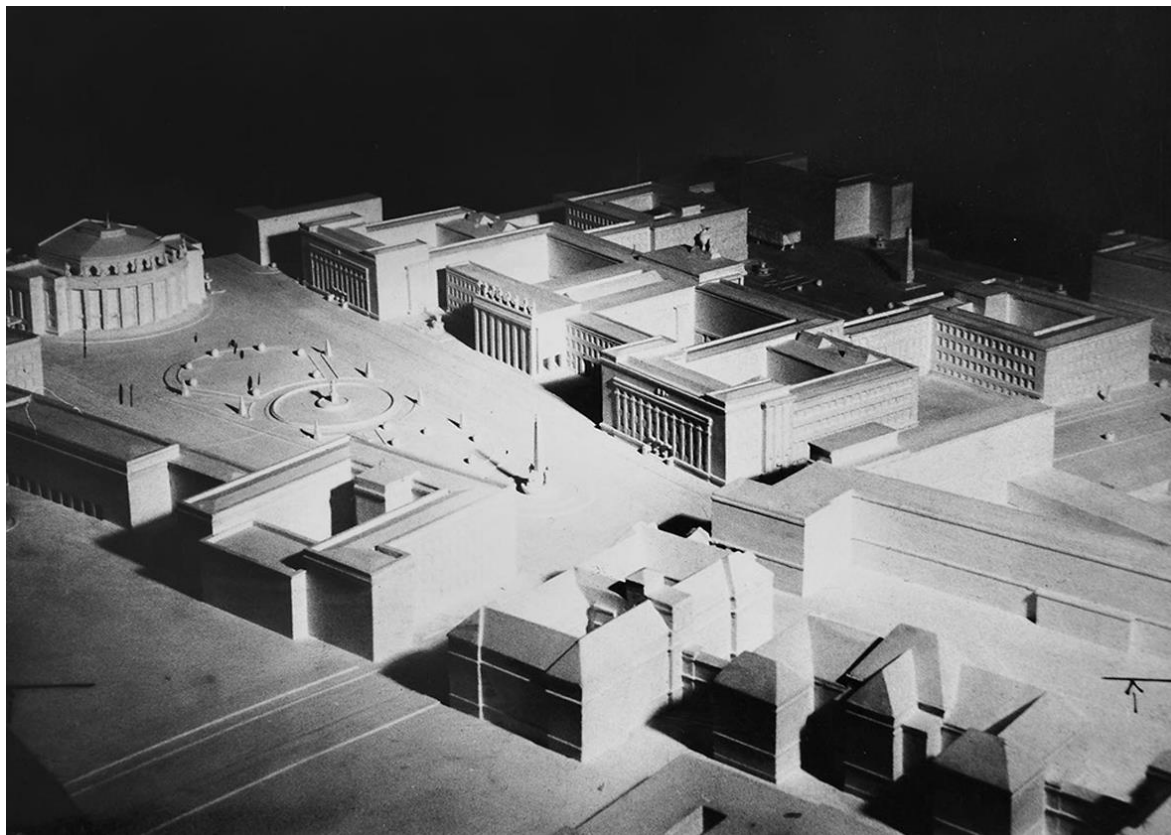
V květnu 1925 byla vypsána dílčí regulační soutěž⁵⁷ na konkrétní podobu Akademického náměstí. Předmětem zadání bylo umístění rektorátu a dalších správních budov Masarykovy univerzity, Právnické a Filozofické fakulty. Mimo jiné zde měla sídlit také Státní konzervatoř. Neopomenut měl být také rozvoj sousední Vysoké školy technické. Pozemek byl zhruba vymezený ulicemi Veveří, Kounicova, Šumavská a Hrnčířská. Výsledkem soutěže měl být důstojný veřejný prostor obklopený soustavou reprezentativních budov obou univerzit. Závěrečná porota se rozhodla neudělit první cenu. Ocenila druhý projekt „Kampanus“ pražského architekta Aloise Dryáka (1872-1932) a jako třetí „Sokrates“ profesora Emila Králíka (1880-1946). Vítězný tým z roku 1923 ve složení autorů Jaroslav Grunt (1893-1988), Miloš Laml (1884-1964), Josef Šálek a nově Jan Víšek (1890-1966) se se svým návrhem „T.G.M.“ umístil překvapivě až jako čtvrtý.⁵⁸ Pověřen vypracováním definitivního projektu a podoby samotného Akademického náměstí byl nakonec Alois Dryák (1872-1932). Se stavbou se začalo v roce 1928, kdy byl položen základní kámen právnické fakulty. První posluchače dokončená fakulta přivítala

⁵⁶ Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 248416

⁵⁷ Zdroj: KUDĚLKOVÁ, Lenka. *Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka* [online]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.

⁵⁸ Zdroj: KUDĚLKOVÁ, Lenka. *Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka* [online]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.

v roce 1932⁵⁹. Další na řadě měla být Filozofická fakulta a následně mělo dojít ke stavbě rektorátu a knihovny, která by obě fakulty spojila. S jejich stavbou se už ale nezačalo.

Obr. č.10: Soutěžní projekt na podobu Akademického náměstí, „Kampanus“, 2. cena, Alois Dryák, 1925. Zdroj: Archiv MU⁶⁰

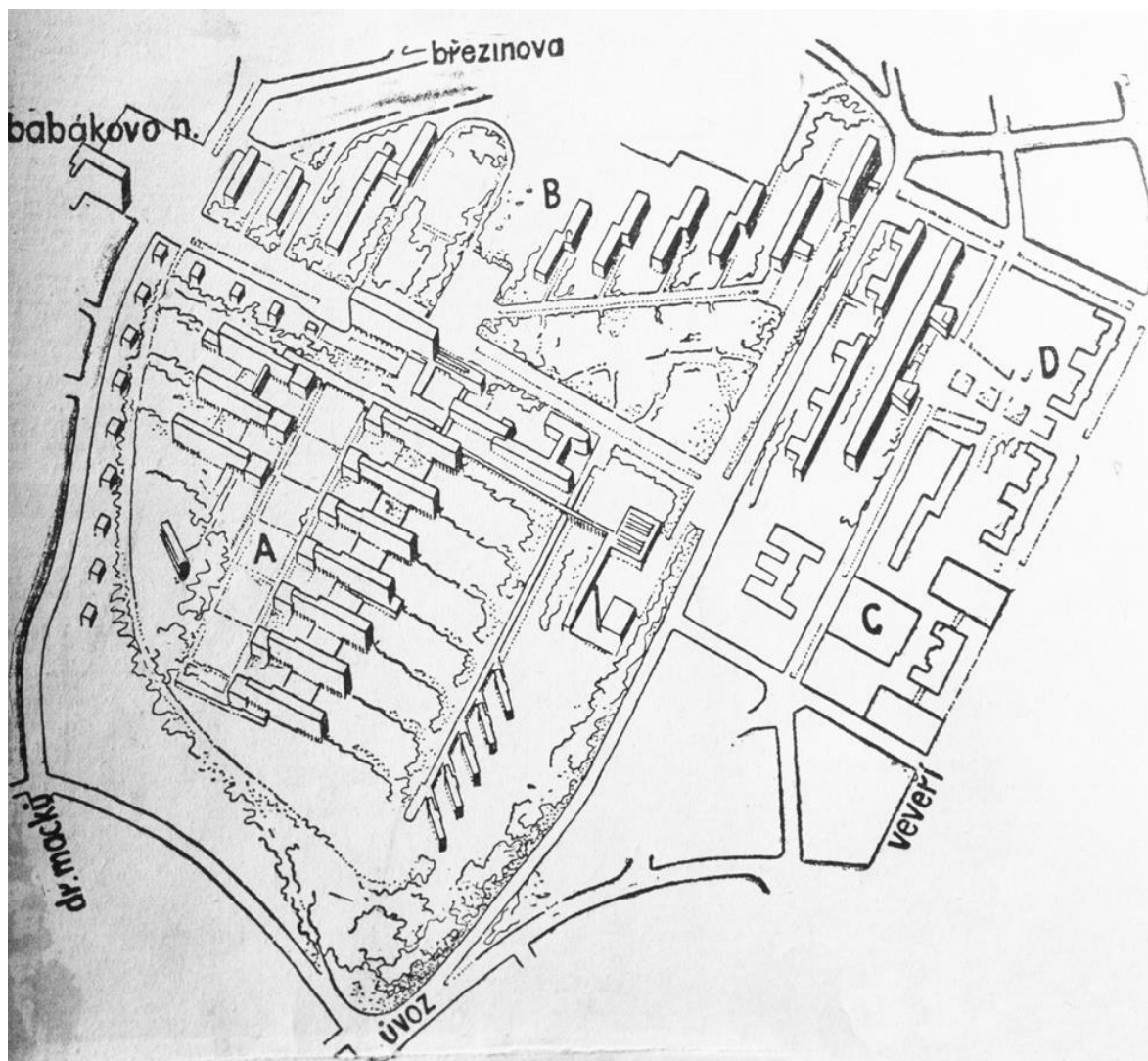
Souběžně se stavbou nových univerzitních budov v oblasti Akademického náměstí byla zahájena příprava výstavby kampusu Masarykovy univerzity na svazích Kraví hory. Zde měla být umístěna nová Zemská nemocnice s přidruženými klinikami Lékařské fakulty. Dále se zde měly nacházet budovy Přírodovědecké fakulty, společný Ústav fyzikální a matematický, počítáno bylo i s rezervou pro rozšíření brněnské techniky. Na podobu kampusu byla v roce 1931 vypsána architektonická soutěž uzavřená v roce 1932⁶¹. Vítězný projekt nebyl vybrán, 2. cenou byl poctěn návrh „Akademická čtvrť“ dvojice Bohuslava

⁵⁹ Zdroj: Kalendárium na oficiálním webu Právnické fakulty. Dostupné na: <http://muni.cz/law/history/milestones>

⁶⁰ Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2

⁶¹ Zdroj: PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Historický přehled v zadávacích podmínkách soutěže. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>

Fuchse (1895-1972) a Jindřicha Kumpošta (1891-1968). Společné třetí místo bylo uděleno projektům „T“ Emila Králíka (1880-1946) a „1932“ Bohumíra Kozáka (1885-1978).

Obr. č.11: Soutěžní návrh na zastavění Kraví hory (2.cena) Autor: Jindřich Kumpošt, Bohuslav Fuchs, 1932 Zdroj: Lidové noviny⁶²

Na počátku 30. let byla stavba nového kampusu Masarykovy univerzity v plném proudu. Budova Právnické fakulty se blížila dokončení, její autor Alois Dryák odevzdal realizační projekt na budovu Filozofické fakulty, která měla následovat. Oceněné projekty

⁶² Zdroj: *Budoucí univerzitní město v Brně: Jak se má zastavět Kraví hora*. In: Lidové noviny. 1933, roč. 41, č. 64.

ze soutěže na zástavbu Kraví hory⁶³ se těšily velké mediální pozornosti, reakce byly vesměs kladné a počítalo se s dalším pokračováním projektu vedoucím k jeho realizaci.

Zvrat ve vývoji však znamenal zásah vládního rady Bohumila Šela. Ten, ač byl členem poroty a také organizačního výboru a přímo se podílel na výběru oceněných projektů, se nikdy neztotožnil s výsledkem soutěže. Uveřejnil mnohastránkovou brožuru⁶⁴ s polemikou o vhodnosti zvolené lokality a intenzivně prosazoval jiné staveniště na pozemcích v Králově Poli severně od Akademického náměstí, o kterých se krátce uvažovalo už v roce 1920 (přestože byly shledány jako nevyhovující). Plán podle Šela vyžadoval velké investice a to zejména do úpravy staveniště, bylo poukazováno na nevhodnost umístění nemocnice na kopci (dostupnost, nechráněnost,...) a nenávratné narušení panoramatu města. Zpochybnil také nutnost výstavby nových budov pro Filozofickou a Přírodovědeckou fakultu. Jejich tehdejší umístění bylo podle Šela zcela postačující a nebránilo jejich dalšímu rozvoji.

Tento krok vládního rady rozdmýchal obrovské emoce a názorové střety. Proti stanovisku Bohumila Šela se jednoznačně postavila rada zemského města, proti byla i regulační a plánovací kancelář města a všechny dotčené fakulty⁶⁵. K protestu se připojili i autoři oceněných projektů, zejména Bohumír Kozák (1885-1978). V časopise Hygiena⁶⁶ uveřejnil rozsáhlý článek, ve kterém zpochybnil mnohé Šelovi názory a označil je za zavádějící a úmyslně klamné. Přestože převažovaly nesouhlasné reakce, měla akce Bohumila Šela pro projekt univerzitního města fatální důsledky. Daná polemika byla se skrytým nadšením přijata Ministerstvem veřejných věcí, které s odůvodněním pro velkou hospodářskou tíseň projekt v roce 1934 nakonec pozastavilo.

Myšlenka společného univerzitního města všech vysokých škol v Brně ještě probleskla na jaře 1946, kdy Ministerstvo školství doporučilo Zemskému národnímu výboru vybudování takového souboru na pozemcích v Bohunicích. Toto doporučení se

⁶³ Vítězný projekt nebyl vybrán, 2. cenou byl poctěn návrh „Akademická čtvrť“ dvojice Bohuslava Fuchse(1895-1972) a Jindřicha Kumpošta (1891-1968). Dělené třetí místo bylo uděleno projektům „T“ Emila Králíka (1880-1946) a „1932“ Bohumíra Kozáka (1885-1978).

⁶⁴ Zdroj: ŠEL, Bohumil. *Výstavba klinik a klinických oddělení Masarykovy univerzity*. Brno: 1933. Věstník vydaný vládním radou Bohumilem Šelem za účelem zpochybnění výsledků soutěže na Zastavení Kraví hory v roce 1933.

⁶⁵ Zdroj: HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrť. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce.

⁶⁶ Zdroj: KOZÁK, Bohumír. K soutěži na zastavení Kraví hory v Brně. Má být Kraví hora jako staveniště klinik zavržena či nikoli? In: Hygiena č. 3-4, 1933.

střetlo se snahami představitelů Lékařské a Filozofické fakulty, kteří usilovali o realizaci původního meziválečného projektu v oblasti Kraví hory a Akademického náměstí. Všechny snahy však byly marné, projekt univerzitního města na Kraví hoře byl definitivně opuštěn. Další poválečný vývoj ve výstavbě univerzitního kampusu se už nikdy neubíral cestou k jednomu velkému společnému komplexu všech brněnských vysokých škol v těsné blízkosti městského centra, naopak směřoval k decentralizovaným samostatným školním souborům na městské periferii.

V otázce umístění kampusu Masarykovy univerzity sehrálo klíčovou úlohu rozhodnutí o vybudování nové Fakultní nemocnice. Vhodným stavenišťem pro tento záměr se staly pozemky v jihozápadní bráně Brna, v Bohunicích, se kterým byla spjata další budoucnost kampusu Masarykovy univerzity. Přípravy na vybudování univerzitního souboru byly velmi zdoluhavé a protáhly se na celou druhou polovinu 20. století. Projektem na výstavbu klinické zemské nemocnice a prověření možností vysokoškolského komplexu byl pověřen Bedřich Rozehnal (1902-1984)⁶⁷, architekt s bohatými zkušenostmi s výstavbou nemocničních zařízení⁶⁸. I přes jednoznačné rozhodnutí provázela výstavbu nemocnice v Bohunicích řada problémů a průtahů. Její základní kámen byl položen až v roce 1969.

Prvotní záměr na stavbu teoretických ústavů přidružených k Fakultní nemocnici v Bohunicích předložil rektorát univerzity Ministerstvu školství ke schválení v roce 1955. Přes mnohé urgencye nebyl plán výstavby zařazen do pětiletého hospodářského plánu. Univerzitě bylo nicméně doporučeno vypracování projektu. Tento úkol připadl Krajskému projektovému ústavu pro výstavbu měst a obcí. V jeho rámci byl v období zahrnující téměř dvě dekády připraven perspektivní plán rozvoje univerzity počítající s výstavbou teoretických ústavů přírodovědecké a filozofické fakulty. Snaha o zahájení výstavby areálu vyvrcholila na konci roku 1975 vypsáním urbanisticko-architektonické soutěže⁶⁹ na řešení univerzity v Bohunicích. Soutěž nebyla veřejná, k účasti bylo vyzváno pět autorských

⁶⁷ Zdroj: PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000* [online podklad k soutěži]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.

⁶⁸ Bedřich Rozehnal, je autor například nemocnice na Žlutém kopci a Dětská nemocnice v Brně, nemocnice v Kyjově, v Bratislavě, Dačicích nebo Hodoníně.

⁶⁹ Zdroj: PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000* [online podklad k soutěži]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.

týmů, z nichž čtyři se soutěže zúčastnily. Vítězem se stal autorský kolektiv Stavební fakulty Českého vysokého učení technického v Praze, Jaroslav Paroubek, Dagmar Rybářová, Arnošt Navrátil a Lubomír Doulík. K realizaci projektu opět nedošlo.

Porevoluční vývoj plánů rozvoje Masarykovy univerzity byl rozčleněn do dvou fází. Tou první v období od roku 1992 do roku 2000 byla stabilizace a zajištění patřičného zázemí pro fakulty, které zůstanou ve svých stávajících pozicích, například fakulty filozofická, právnická, pedagogická nebo nově vznikající ekonomicko-správní. V druhé fázi, po roce 2000, se pak univerzita zaměřila na samotné pokračování záměru na vybudování univerzitního kampusu v Bohunicích především pro fakulty lékařskou a přírodovědeckou a příbuzné obory. Původní plán ze šedesátých let byl značně uskromněn a redukován téměř na polovinu – z původních 70 hektarů na finálních 40ha⁷⁰.

Na univerzitní kampus byla v roce 2000 vypsaná mezinárodní architektonická soutěž. Přes původní velká očekávání porota nakonec posuzovala jen osm soutěžních návrhů. Jako vítězný byl vybrán projekt Jaromíra Černého, Karla Tuzy a Petra Uhlíře⁷¹. Ti byli také nakonec pověřeni přípravou projektové dokumentace pro samotnou výstavbu, která započala v roce 2004. Stavba samotná byla rozčleněna do několika etap, prozatím poslední byla dokončena v roce 2011. Po více než stoleté historii vizí dospěl kampus Masarykovy univerzity k finální podobě.

Výstavba akademické čtvrti Masarykovy univerzity se, jak už bylo několikrát zmíněno, úzce dotýkala České vysoké školy technické sídlící v budovách těsně přiléhajících k formujícímu se Akademickému náměstí. Brněnská technika byla založena v roce 1899 a byla tedy také ještě se rodící institucí. Jeho počátky byly stejně jako u Masarykovy univerzity obtížné. Škola začínala v několika místnostech domu v Augustinské ulici⁷², kde ale už působil český ženský vzdělávací a výrobní spolek Vesna. Zpočátku měla škola pouze

⁷⁰ Zdroj: SCHMIDT, Eduard. Úsilí o dobudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1992-2000 online podklad k soutěži]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.

⁷¹ Zdroj: Projekty [online]. Oficiální stránky ateliéru A-plus Brno. [vid. 2013-11-26]. Dostupné na: <http://www.aplus.cz/projekty/dledata.html>.

⁷² Dnešní ulice Jaselská. Zdroj: PERNES, Jiří. Kapitoly z dějin Vysokého učení technického v Brně: cesta moravské techniky 20. stoletím. Brno: Vysoké učení technické v Brně: Nakl. VUTUM, 2009. vydání 1., s. 345. ISBN 97880214337628.

4 profesory, což se samozřejmě projevilo i na počtu posluchačů (47 studentů v prvním roce, v dalších letech cca mezi 50 – 70 studenty)⁷³. Jak se postupně dařilo přivádět na školu nové pedagogy, zvyšoval se i počet jejích studentů. Škola proto musela řešit svou neutěšenou situaci a do pronájmu získala pro výukové účely další budovu na Augustiniánské a ještě budovy na Grohově a Smetanově. Škola tím sice vyřešila svoje prostorové nároky, ale dislokované budovy byly provozně nevýhodné. Situace byla dlouhodobě neudržitelná. Technika proto usilovala o výstavbu nového areálu. Už v roce 1900 pověřila inženýra Michala Ursyniho, aby na základě svých bohatých zahraničních zkušeností vypracoval plány nového komplexu pro přibližně 600 studentů⁷⁴. Pro ten se jí dokonce v roce 1901 podařilo zakoupit pozemky na svahu Kraví hory u končící ulice Veveří. Stavba areálu začala na podzim roku 1907 stavbou trojice nových pavilonů. Na projektu se podílel mimo jiné profesor Josef Bertl. Nové budovy byly slavnostně otevřeny v roce 1911, v roce 1920 pak byl otevřen chemický pavilon postavený podle projektu profesora Karla Hugo Kepky na Žižkově ulici⁷⁵. V roce 1926 byla pak mezi hlavní budovou a chemickým pavilonem vystavěna budova strojního inženýrství, jejímž autorem byl profesor Vladimír Fischer⁷⁶.

Další směřování české techniky provázelo několik zvrátů. První soutěží definovaný regulační plán Akademického náměstí počítal s rozvojem školy souběžně s ulicí Veveří a její budovy měly vymezit jihozápadní stranu náměstí až k Tomášskému dvoru. S postupujícím vývojem, rostoucím stavebním programem Masarykovy univerzity a zvyšujícími se prostorovými nároky téměř celou Kraví horu začaly zabírat jen její budovy a prostor pro rozšíření techniky se ocitá na druhé straně ulice Veveří naproti nemocenské pojišťovně v místě dnešního Björnsonova sadu, kde mělo vzniknout „Technické náměstí“⁷⁷. Proti tomu ostře vystoupily zástupci profesorského sboru české techniky a mezi oběma univerzitami se rozhořel spor. Na obranu techniky vystoupil i Jiří Kroha,

⁷³ Zdroj: PERNES, Jiří. *Kapitoly z dějin Vysokého učení technického v Brně: cesta moravské techniky 20. stoletím* [online úryvek z knihy]. Úprava Jitka Vanýsková. Brno: Vysoké učení technické v Brně: Nakl. VUTIUM, 2009. Dostupné na: <https://www.vutbr.cz/edit/zivot-na-vut/fakta-o-vut/historie-vut/>.

⁷⁴ Zdroj: ŠTĚPÁNEK, Petr. *Historie a současnost FAST*. [online dokument] Brno: Vysoké učení technické, fakulta stavební, 2009. [vid. 2013-11-26]. Kapitola: Fakulta stavební, vznik a historický vývoj. s.5. Dostupné na: http://www.fce.vutbr.cz/obecne/historie/0_Fakulta_Historie.pdf

⁷⁵ Zdroj: Vznik a historický vývoj Fakulty stavební VUT v Brně [online]. Brno: Fakulta stavební VUT v Brně. [vid. 2013-11-26]. Dostupné na: http://www.fce.vutbr.cz/obecne/historie/historie_fast.asp

⁷⁶ Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2013-09-17 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=588.

⁷⁷ Zdroj: HABÁN, Ivo. Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 6.2 Akademické náměstí a česká technika, s. 18-22.

který považoval dislokaci areálu vysoké školy do tří částí přerušených navíc velmi frekventovanou ulicí Veverí za zcela nešťastné a provozně nadmíru komplikované. Společně s profesory Vladimírem Fischerem, Emilem Králíkem, Adolfem Liebscherem a Jaroslavem Sýříštěm vypracoval návrh dalšího rozvoje techniky⁷⁸. V průběhu let 1929 a 1930 došlo k vyjasnění problematických míst mezi oběma univerzitami a plochy pro rozvoj české techniky se vrátily zpět do míst určených původním zastavovacím plánem.

Na rozšíření techniky byla v roce 1931 dokonce vypsaná architektonická soutěž. Jejím vítězem se stal návrh profesora Emila Králíka. Realizace plánů však v případě techniky nebyla o nic úspěšnější než u Masarykovy univerzity. Nepomohla ani přímá intervence rektora Oty Veletovského u prezidenta Masaryka. Na tolik potřebnou přístavbu pavilonu elektrotechniky, pozemního stavitelství a architektury se i přes povolení ministerstvem v roce 1936 nepodařilo získat finanční zajištění. Československo bylo v ohrožení a téměř veškeré prostředky směřovaly na ochranu státu, bohužel taktéž marně⁷⁹.

⁷⁸ Zdroj: KOŘÍNKOVÁ, Jana.; ŽÁČKOVÁ, Markéta. *Čtení místa*. Brno: Galerie Turistického a informačního centra, 2012. Výstava nerealizovaných projektů pro Kraví horu konaná v termínu 19.10. – 23.12.2011.

⁷⁹ Zdroj: HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt'. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 6.2 Akademické náměstí a česká technika, s. 18-22.

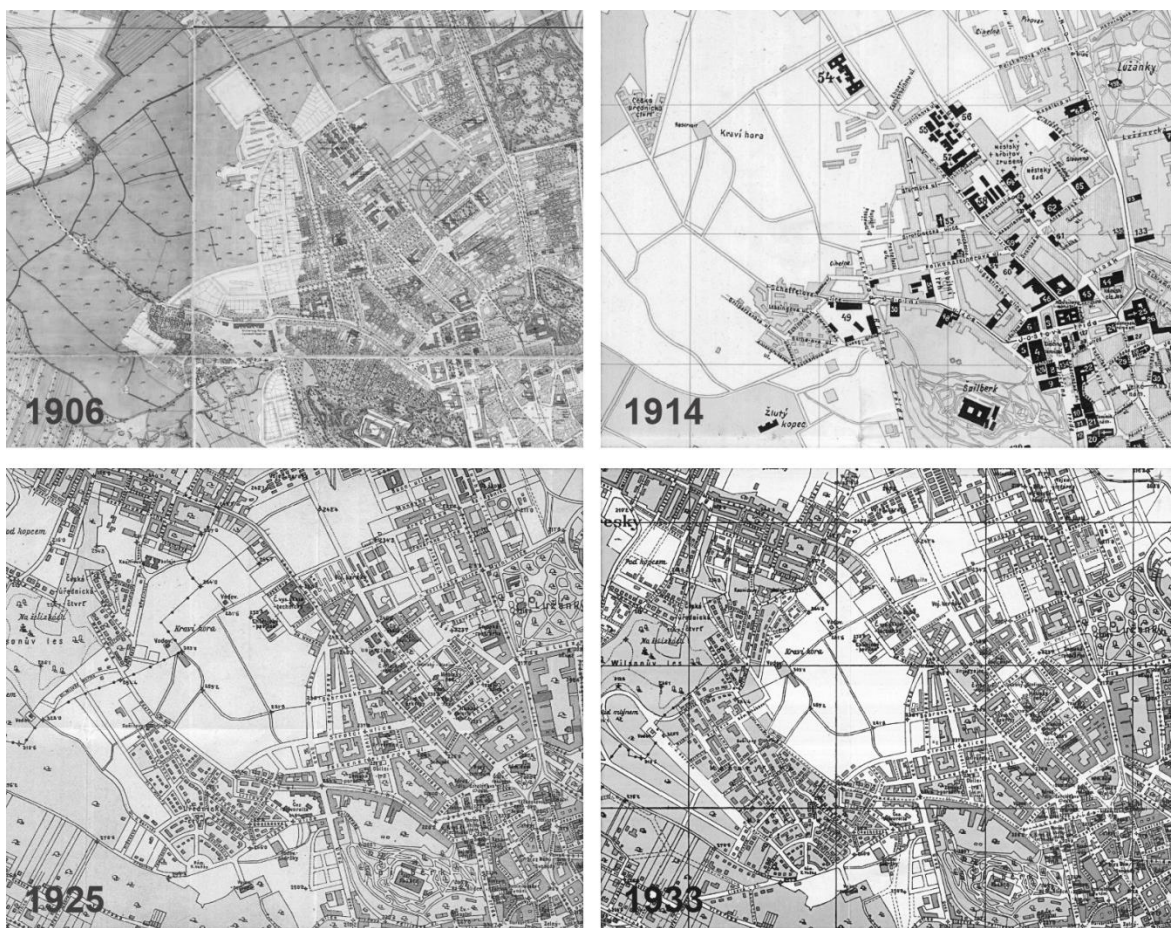
6 VLASTNÍ VĚDECKÁ PRÁCE

6.1 ANALÝZA URBANISTICKÉ KONCEPCE SLEDOVANÝCH LOKALIT

6.1.1 Náměstí Míru

6.1.1.1 Analýza historických souvislostí

Oblast mezi Kraví horou a Žlutým kopcem se nacházela v blízkosti města těsně za městským opevněním. Rozkládaly se zde pouze pastviny, zemědělská pole a vinice, vojenské baráky a několik cihelen⁸⁰. Vznikem tzv. Velkého Brna v roce 1919, kdy k původnímu městu bylo připojeno 21 obcí a 2 města, se tato oblast stala součástí města.

Obr. č. 12: Historický vývoj na plánech Brna z let 1906, 1914, 1925, 1933.

Zdroj: <http://vilemwalter.cz/mapy/>

⁸⁰ Nejstarší cihelna – Svatotomášská, se nacházela na severním úbočí Kraví hory (na místě dnešních ulic Grohova, Gorkého a Úvoz) a pochází přibližně z roku 1749. V průběhu 19. století vznikly v okolí Kraví hory a Žlutého kopce postupně další cihelny. Pod Žlutým kopcem, při Úvozu a na Hlinkách, pracovaly čtyři cihelny s devadesáti dělníky, pod Kraví horou tři cihelny s osmdesáti dělníky, při Velké Nové Ulici (dnešní Lidická) čtyři cihelny s devadesáti dělníky. Fischerova cihelna na Trýbově dokonce existovala na svém místě až do 50. let 20. století. Zdroj: KUČA, Karel. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Brno: Baset, 2000. ISBN: 80-86223-11-6.

Původně holé kopce byly díky činnosti Zalesňovacího a okrašlovacího spolku osázeny stromy, vojenské i průmyslové objekty se postupně bouraly a svahy Žlutého kopce se začaly přetvářet v tzv. zahradní město⁸¹. Již těsně před první světovou válkou začala být díky aktivitě několika stavebních družstev⁸² budována tzv. úřednická čtvrť, kde si jednopatrové vilové stavby s předzahrádkami opatřovali převážně zaměstnanci nejrůznějších úřadů a institucí. Lokalita Vaňkova náměstí a jeho přilehlého okolí patřila spíše do německy hovořící části soustředěné kolem ulice Tvrdého a Všetickovy. Česká úřednická čtvrť jako protiváha té německé se začala formovat v okolí Wilsonova (dříve Císařského) lesa směrem k Žabovřeskám, tj. v okolí dnešního náměstí Míru.

Přířazením těchto pozemků k městu Brnu převzala dohled nad koncepcí výstavby městská plánovací kancelář, ve které pracovala řada významných brněnských architektů (Jindřich Kumpošt, Jaroslav Grunt a další). V roce 1923 byla vypsána velká soutěž na regulační plán na podobu zástavby převážně nezastavěné části města mezi Bauerovou rampou a Královým polem. Jako vítězný byl vybrán projekt s názvem „Evoluce“ autorského kolektivu Miloše Lamla, Jaroslava Grunta, Josefa Šálka⁸³. V jejich návrhu se jako centrum české části úřednické čtvrti poprvé objevuje budoucí Babákovo náměstí (dnešní náměstí Míru). Jeho koncepce je výrazně podélná, oproti dnešnímu stavu dvojnásobná (Lerchova ulice směřovala do středu nového náměstí). Náměstí bylo obklopeno univerzitními budovami a s gradací ve svahu působilo monumentálně. Byla to jednoznačná snaha o získání převahy české kultury oproti německé.

Realita, podle níž byla výstavba náměstí započata, byla však o poznání skromnější. Autorem úpravy byl pravděpodobně profesor Vladimír Fischer⁸⁴, s jehož osobou je

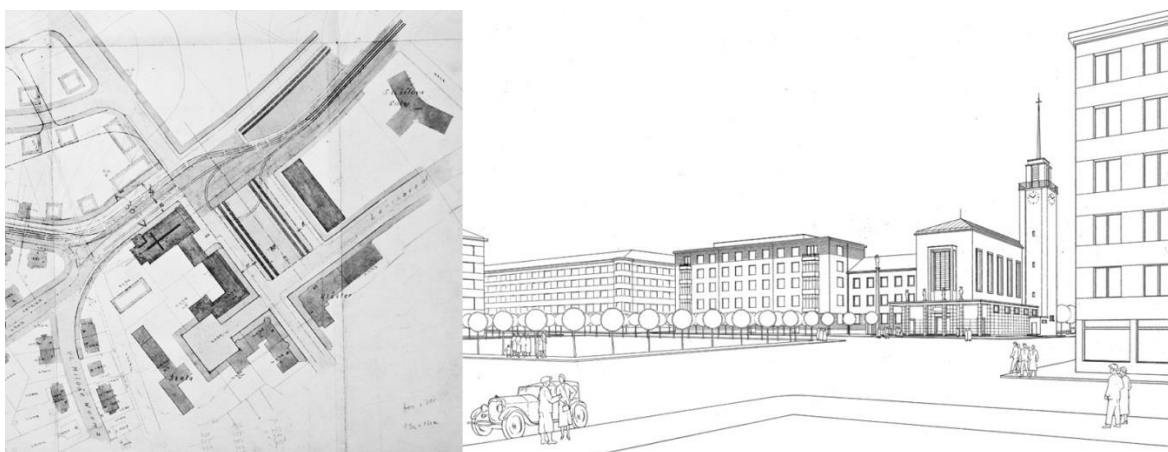
⁸¹ Koncepce známého britského urbanisty Ebenezera Howarda označovaná jako „zahradní město“ byla popsána v jednom ze zásadních urbanistických děl „Garden Cities of To-morrow“ z roku 1898. Na základě této koncepce bylo realizováno anglické městečko Letchworth nebo předměstí Hampstead na okraji Londýna. Zdroj: LEHMANN, Radek: *Zahradní města*. [online článek]. In: ArchiNET, 2002 [vid. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.archinet.cz/index.php?mode=article&art=10641&sec=10019&lang=cz>.

⁸² K těm nejvýznamnějším patřilo bytové družstvo Úřednická čtvrť, které zpracovalo regulační a parcelační plán čtvrti a vyhotovilo typové návrhy rodinných i činžovních domů. Do poloviny 20. let toto sdružení ve spolupráci s několika brněnskými stavebními firmami realizovalo více než 80 objektů Zdroj: SVOBODOVÁ, Šárka: *Brněnský architektonický manuál*. [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 [vid. 2014-08-25]. Dostupné na: <http://www.bam.brno.cz/stezka/4-masarykova-ctvrt>

⁸³ viz. Obrazové přílohy, obr. č. 7

⁸⁴ Prof. Ing. Vladimír Fischer (* 1870 † 1947). Projektant a geometr, profesor brněnské české techniky a rektor v letech 1931–1932. Působil jako redaktor časopisu Architektonický obzor, později Architekt SIA. Byl členem poradního regulačního sboru pro Velké Brno nebo umělecké komise Ministerstva školství a národní osvěty. Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-06-18 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2137.

spojena většina budov dnes stojících na náměstí Míru. Jako první je zde v roce 1925 postavena řada školních budov přiléhajících k Lerchově ulici: kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje zde nechává vystavět Ústav pro mentálně postižené děti⁸⁵ právě podle projektu Vladimíra Fischera. Na něj navázalo zřízení obecné a měšťanské školy podle návrhu Bohuslava Fuchse (ve spolupráci s Josefem Poláškem v roce 1928⁸⁶). Bezprostředně poté, v roce 1930, dochází k realizaci další budovy, ve které bylo následně zřízeno Řadové dívčí gymnázium. V roce 1929 došlo k protažení linky tramvaje Údolní ulicí s provizorním zakončením. V roce 1935 byla dokončena stavba kostela sv. Augustina podle projektu profesora Vladimíra Fischera. Tím bylo náměstí vymezeno do podoby, kterou známe dnes. V průběhu 30. let byl finalizován projekt výstavby univerzitního kampusu na svazích Kraví hory dle autorů Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta. K jeho realizaci ale nakonec nedošlo, náměstí zůstalo nedokončeno a otevřeno do dnešního parku.

Obr. č. 13: Návrhy náměstí Míru (Babákova náměstí) v plánech Vladimíra Fischera.
Zdroj: Archiv města Brna (vlevo)⁸⁷, Farnost sv. Augustina v Brně (vpravo)⁸⁸

⁸⁵ Zdroj: HLAVÁČKOVÁ, Petra. SVOBODOVÁ, Šárka. VALDHANSOVÁ, Lucie: : *Brněnský architektonický manuál* [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 [vid. 2014-08-25]. Dostupné na: <http://www.bam.brno.cz/stezka/4-masarykova-ctvrt>

⁸⁶ Zdroj: HLAVÁČKOVÁ, Petra. SVOBODOVÁ, Šárka. VALDHANSOVÁ, Lucie: : *Brněnský architektonický manuál* [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 [vid. 2014-08-25]. Dostupné na: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola?filter=code>

⁸⁷ Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

⁸⁸ Podobné vyobrazení (ruční skica) je také dostupná v Archivu města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

6.1.1.2 Definice výchozích projektů, zdůvodnění výběru

Jako výchozí pro analytickou práci byla zvolena dvojice projektů. Prvním jsou plány profesora Vladimíra Fischera z 2. pol. 20. let. Fischer na náměstí Míru postupně navrhl tři z celkově 4 realizovaných domů a na základě skic umístěných v Archivu města Brna a v Archivu Farnosti sv. Augustina lze vyvodit jeho klíčovou úlohu v utváření výsledného konceptu. Druhým projektem je soutěžní návrh dvojice Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta na podobu zastavění Kraví hory z roku 1932. Tento projekt, přestože se umístil jako druhý, byl oceněn nejvýše a určen k realizaci. Syntézou uvedených dvou projektů můžeme sestavit pravděpodobnou výslednou podobu prvorepublikové koncepce zastavění náměstí Míru a jeho nejbližšího okolí.

6.1.1.3 Modelace předpokládané podoby sledované lokality zapojené do stávající městské struktury

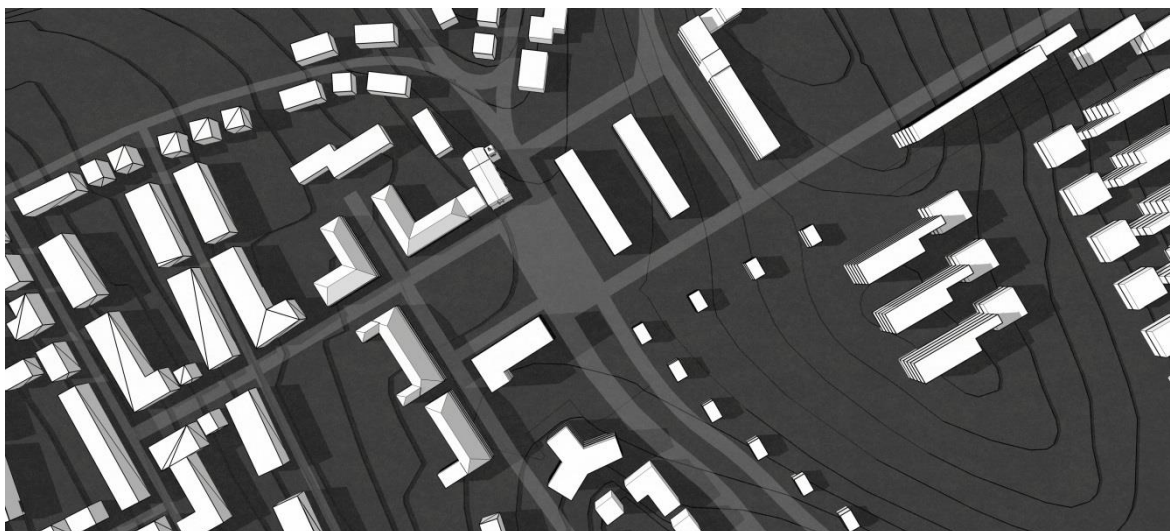
Na základě výkresů Vladimíra Fischera (severní, západní a jižní strana náměstí) a výkresů Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta (východní strana náměstí) zahrnující půdorysná i perspektivní zobrazení byl vytvořen trojrozměrný digitální model⁸⁹ původního meziválečného konceptu zapojeného do dnešního modelu zájmové lokality⁹⁰. Objemy budov byly pro přehlednost zjednodušeny do prostých hmot. V rámci grantového výzkumu⁹¹ zaměřeného na audiovizuální vnímání v oblasti architektury a její aplikace do výuky byl tento objemový model ověřovaný za pomoci animace⁹².

⁸⁹ Model byl vytvořen studenty 3. ročníku BSP FA VUT v Brně v rámci řešení grantu juniorského specifického výzkumu FA/FIT-J-13-2124 „Intermediální databáze a aplikace s webovým rozhraním s interaktivním přístupem uživatele a ověření aplikace audiovizuálního vnímání ve vzdělávání architektů“, hlavní řešitelé Ing. arch. David Bureš a Ing. Tomáš Vlček, řešeno v roce 2013.

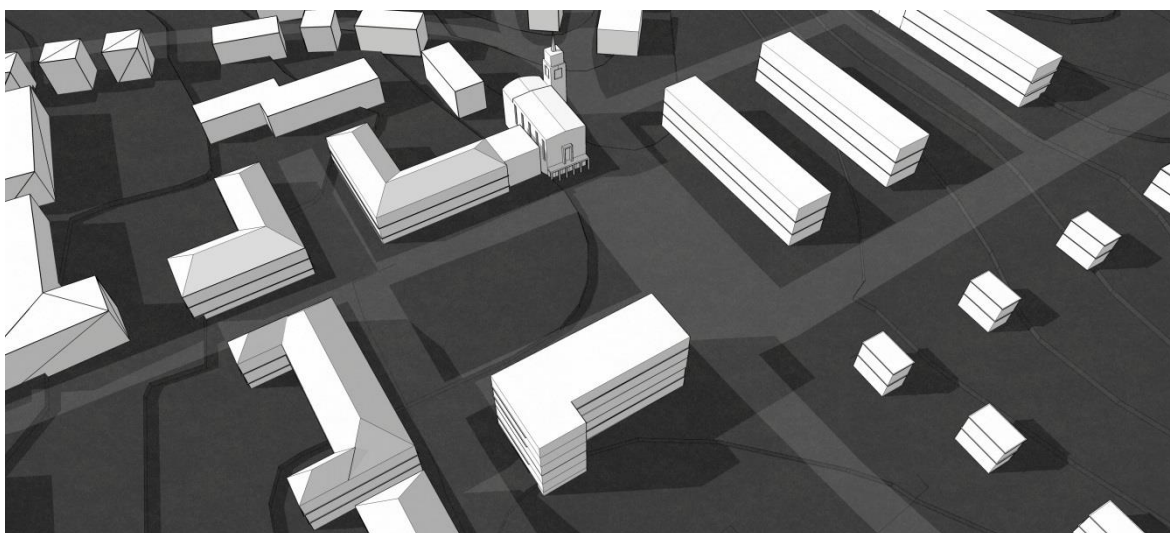
⁹⁰ Podstatou práce je nalezení východisek pro současný stav a budoucí práci se sledovanými lokalitami. Z toho důvodu není jako referenční použit dobový model městské struktury, ale model dnešní (2013/2014).

⁹¹ Projekt juniorského specifického výzkumu FA/FIT-J-13-2124 „Intermediální databáze a aplikace s webovým rozhraním s interaktivním přístupem uživatele a ověření aplikace audiovizuálního vnímání ve vzdělávání architektů“, hlavní řešitelé Ing. arch. David Bureš a Ing. Tomáš Vlček v roce 2013. Výzkum navazoval na grantový projekt VRVŠ „KaViAr“ s řešiteli Ing. arch. Rostislavem Udžanem, Ing. arch. Davidem Burešem a prof. Ing. arch. Petrem Pelčákem v roce 2012.

⁹² Prezentace sestříhané z výsledných animací jsou dostupné na oficiálních webových stránkách projektu „KaViAr“. Animace byly vytvořeny v rámci aplikace do výuky na FA VUT během dvojice workshopů zaměřených na práci s AV médií. Autorem výsledných animací je Jan Adamus (3. ročník, 2013, FA VUT), zodpovědný za tvorbu modelu je Jáchym Daniel (3. ročník, 2013, FA VUT), vstupní data a metodické vedení Ing. arch. David Bureš. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/

Obr. č. 14: Výchozí trojrozměrný model prostoru náměstí Míru – ortopohled.
Zdroj: Archiv autora

Obr. č. 15: Výchozí trojrozměrný model prostoru náměstí Míru – ptačí perspektiva.
Zdroj: Archiv autora

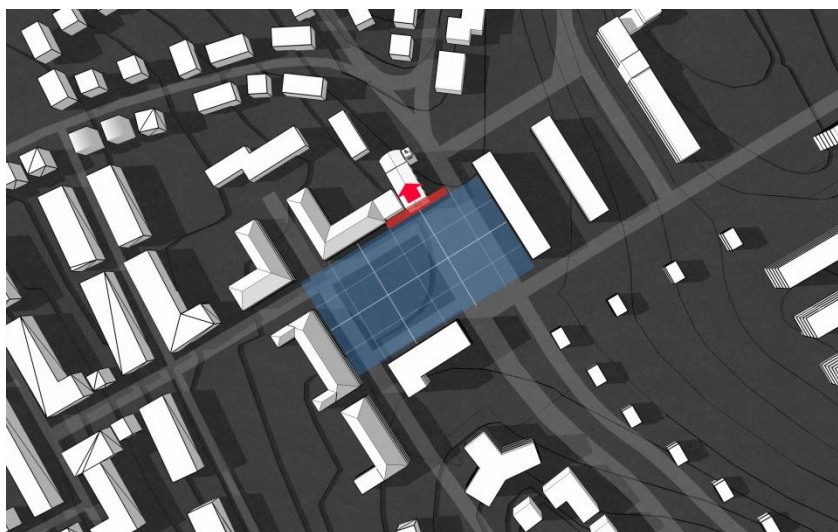
6.1.1.4 Analýza meziválečného záměru

6.1.1.4.1 Forma

▪ Geometrie a tvar

Geometrie náměstí je zcela pravidelná. Odpovídá podmínkám a době vzniku tohoto veřejného prostoru. Tvar náměstí je obdélníkový, všechny strany jsou rovnoběžné. Délka severojižní osy je 65m a východozápadní osy pak 135m. Vzájemný poměr stran náměstí je tedy 1:2. Rozlohou patří spíše k menším brněnským náměstím, jeho plocha činí 8930 m². Čistota geometrie je narušena v místě kostela sv. Augustina. Uliční fronta

ustupuje přibližně o 3 metry do hloubky a vytváří tak před chrámovým vstupem širší předprostor.

Délky stran: 135 x 65m

Poměr stran: 1:2

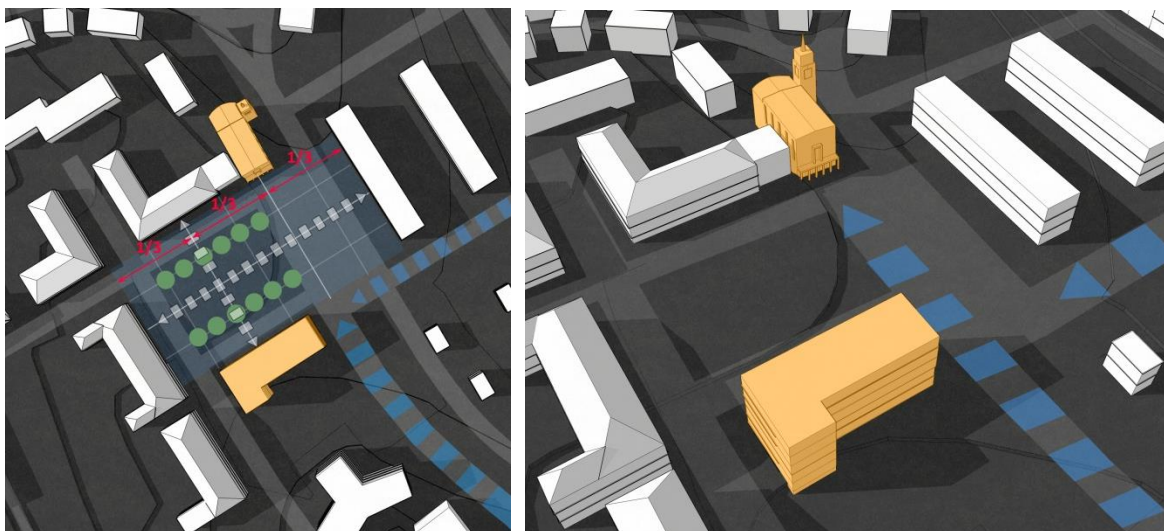
Plocha: 8930 m²

Obr. č. 16: Schéma geometrie a tvaru náměstí Míru. Zdroj: Archiv autora

▪ Kompoziční principy

Použité prvky urbanistické kompozice (linie, body, plochy):

Prvky urbanistické kompozice podstatné pro utváření konceptu náměstí jsou následující: plocha náměstí je jednoznačně vymezena po celém obvodu objemy budov s převážně jednotnou výškovou hladinou. Rohové polohy jsou perforovány a nachází se zde vstupy do náměstí. Jejich velikost není jednotná a je přímo závislá na významu ústí komunikace. Hlavní kompoziční osy jsou dvě. Nejvýznamnější je kompoziční osa položená v příčném směru do oblasti zlatého řezu a procházející středem hlavní přístupové komunikace (tj. z centra města). Je ukončena dominantou – kostelem sv. Augustina. Druhá, méně významnější osa, je položena na střed páteřní komunikace směřující přes Kraví horu. V prostoru náměstí tuto osu uzavírá Fuchs s Kumpoštem převýšeným objektem na jižní straně a vytváří z něj další dominantu konkurující kostelu sv. Augustina. Fischer ve svém návrhu ponechává s výjimkou kostela sv. Augustina jednotnou výškovou hladinu. Jeho studie je však starší a pochází z doby, kdy definitivní podoba zastavění Kraví hory nebyla určena. Podélná osa náměstí je akcentována linií stromořadí po obou stranách. Fischer tak vytváří průhledovou osu, kterou zvedá význam vstupu Ústavu pro mentálně postižené děti kláštera Cyrilek.

Obr. č. 17: Schéma kompozice, umístění dominant. Zdroj: Archiv autora

Symetrie, asymetrie:

Symetrie a harmonická asymetrie patří k základním druhům kompozice tvarů. Přestože je náměstí založeno na zcela pravidelném geometrickém základě, tato symetrie se nepropisuje do rozmístění hmot jednotlivých objektů. Drobné prvky symetrie můžeme najít jen v řešení objemů a architektonické kompozici vstupních průčelí: symetricky řešený objem kostela sv. Augustina, avšak narušený umístěním zvonice, krajní ryzalit Ústavu pro mentálně postižené děti symetricky posilující středovou kompoziční osu (v celkovém objemu budovy ale asymetrický). Náměstí jako celek je tak pojato dle zásad harmonické asymetrie. Jeho prostorový plán je spíše vyvolán provozními potřebami než pravidelnou koncepcí.

Kontrast a nuance, dominanty a jejich umístění:

*Kontrast charakterizuje míru rozdílných a nuance podobných vztahů mezi jednotlivými stejnorodými prvky kompozice*⁹³. Celková Fischerova koncepce náměstí byla založena na vyváženosti – nuanci, s drobným kontrastním narušením v podobě umístění dominanty, kostela sv. Augustina. Zúžením modulové osnovy a umístěním vysoké zvonice vytváří přirozenou dominantu celého prostranství, aniž by musel hmotu kostela výrazně zvyšovat.

⁹³ Zdroj: Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 118.

Rytmus a modul:

Z hlediska zákonitého opakování nebo střídání prvků rozlišujeme dva druhy prostředků kompozice: metrum a rytmus. *Metrum je banální, jednoduché opakování či střídání, rytmus je druh opakování založený na zákonitých změnách prvků (např. narůstání nebo ubývání prvků).*⁹⁴ V návrzích všech autorů, Fischera i Fuchse s Kumpoštem, nelze najít principy rytmické zákonitosti. Autoři nevyužívají opakování prvků jako prostředku urbanistické kompozice a to jak v celku, tak v dílčím objemu jednotlivých budov. Hmoty jsou kladeny nerytmicky. Jejich formy jsou založeny na jednoduchém užití metrického opakování (opakování hmot v návrhu Fuchse a Kumpošta, modul členění fasády v návrhu Fischerově. Metrický princip patrný ze skic Vladimíra Fischera tak působí fádne, nicméně touto svou jednoduchostí vytváří neutrální pozadí ke kostelu sv. Augustina a nechává ho tak mnohem více vyniknout při dodržení jednotného měřítka celého náměstí.

Orientace ke světovým stranám

Náměstí má ve své podélné ose orientaci jihozápad-severovýchod, odklon osy je přibližně o 30 stupňů. Kostel sv. Augustina má severojižní orientaci, čímž není respektována tradiční orientace římskokatolických kostelů (presbytář na severu místo na východě).

Proporcionalita a měřítko

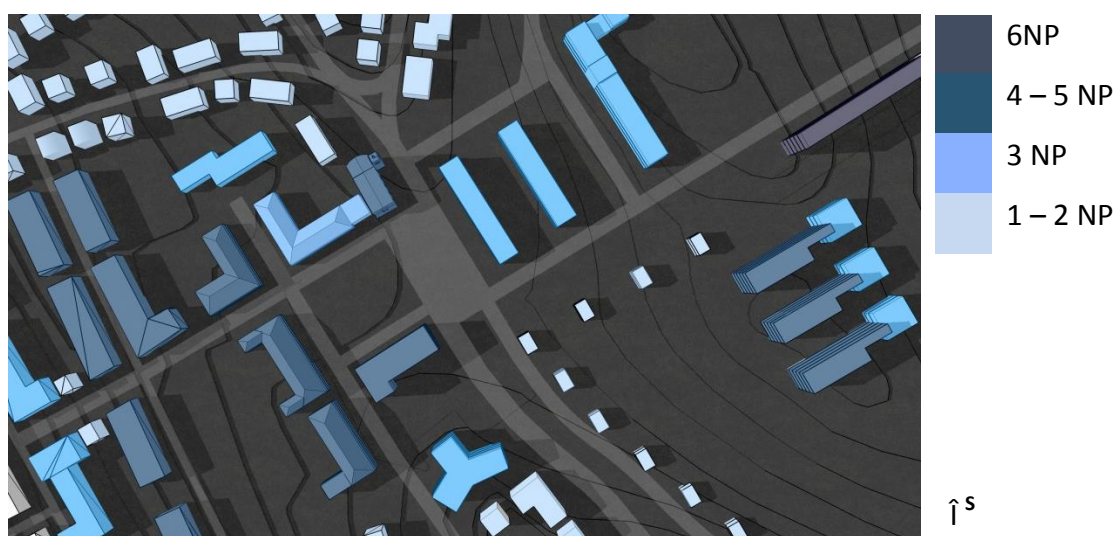
Měřítka ve smyslu velikosti výtvarných forem vztažená k velikosti lidské figury lze rozdělit do tří stupňů – *malé (zmenšené, intimní, komorní), standardní (též normální, přirozené, obyčejné) a velké (monumentální, mimořádné stavby)*⁹⁵. S ohledem na tuto klasifikaci je možné k náměstí přiřadit standardní měřítko, s výjimkou kostela, jenž jako dominanta má měřítko o stupeň vyšší (tj. velké).

Výšková hladina je jednotná s jednou převýšenou dominantou. Velikost, tvar a objemy jsou v souladu s významem náměstí a jeho polohou ve struktuře města. Proporcionalita náměstí – velikost a tvar, umístění zájmových bodů a vstupů, je založena na principu geometrické proporce s převahou „zlatého řezu“. Poměr kratší strany náměstí

⁹⁴ Zdroj: Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 122.

⁹⁵ Zdroj: Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 144.

k delší 1:2 je přiměřený významu náměstí. Původní vítězný návrh regulace zastavění Gruntova týmu⁹⁶ s výrazně podélným náměstím s gradací v příkrém svahu byl přehnaně monumentální a neodpovídal svým měřítkem dané lokalitě (drobné vilky a bytové domy menšího objemu). Proto Fischer ve svých návrzích velikost náměstí značně redukoval. Harmonický vztah Fischerova návrhu však byl narušen dlouhými objekty Fuchsových a Kumpoštových univerzitních ústavů. Fischerovu kompozici založenou na tradičních principech stavby měst ještě více narušují umístěním dalšího převýšeného objektu v ose páteřní komunikace přes Kraví horu, viz. zmínka v textu výše.

Obr. č. 18: Výšková hladina zástavby. Zdroj: Archiv autora

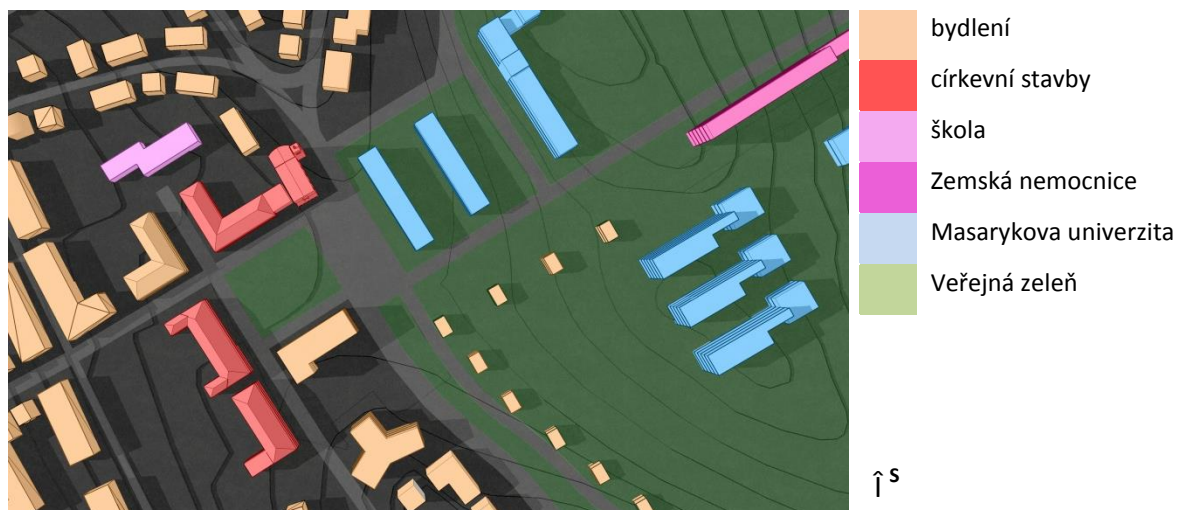
6.1.1.4.2 Funkce

Již od soutěže z roku 1923⁹⁷ byla jasná poloha nově založeného náměstí s tím, že se bude jednat o centrální náměstí nově vznikající čtvrti. Gruntův autorský kolektiv v roce 1923 předpokládal vytvoření velkého reprezentativního veřejného prostoru obklopeného budovami univerzity. Postupným vývojem však došlo k zeštíhlení stavebního programu a redukci jeho velikosti. Charakter centrálního náměstí však zůstal a tomu odpovídala i funkční náplň. Jihozápadní hranici vymezila dvojice budov v majetku církve – klášter Cyrilek a Ústav pro mentálně postižené děti. Severozápadní hranice opět patřila mezi církevní stavby – útulek pro děti, fara a jubilejní kostel sv. Augustina. Severozápadní strana náměstí pak připadla neuskutečněné výstavbě kampusu Masarykovy univerzity.

⁹⁶ Soutěžní návrh na regulaci zastavění území mezi Královým polem a Bauerovou rampou, heslo: Evoluce. Autoři: Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Josef Šálek, 1923. Obrazové přílohy č.7.

⁹⁷ Soutěžní návrh na regulaci zastavění území mezi Královým polem a Bauerovou rampou, heslo: Evoluce. Autoři: Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Josef Šálek, 1923. Obrazové přílohy č.7.

Jihovýchodní hranice náměstí je vymezena taktéž nerealizovaným objektem. Ze skic Vladimíra Fischera je však zřejmé, že se jednalo o objekt s komerčně využitým parterem (velké výkladce a vstupy). Náplň horních pater je sice nejasná, dá se však předpokládat umístění funkce bydlení.

Obr. č. 19: Funkční využití staveb. Zdroj: Archiv autora

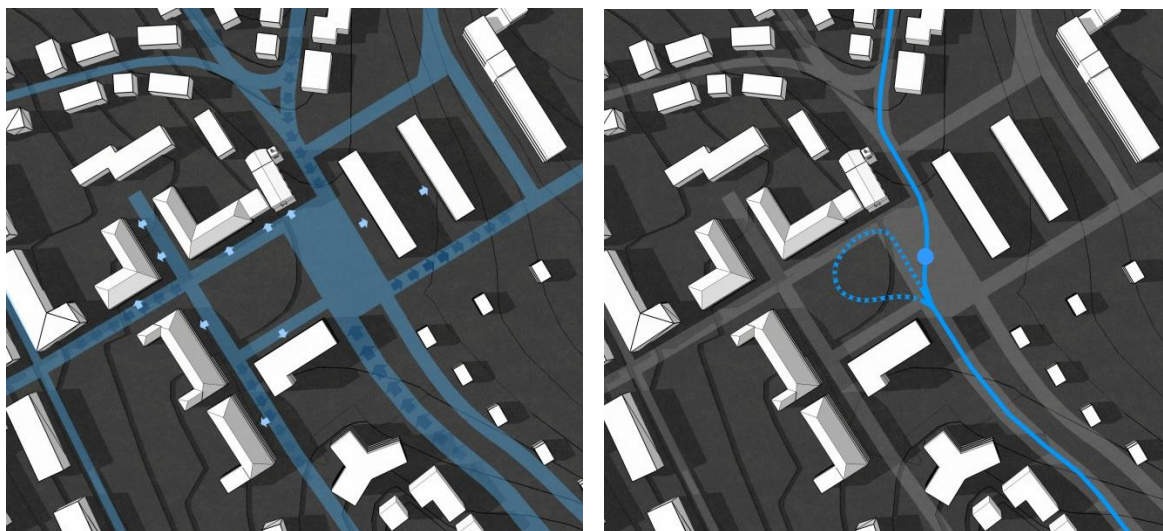
6.1.1.4.3 Provoz

Náměstí, jak bylo navrženo, mělo představovat komunikační uzel - mělo být poměrně frekventovaným tranzitním prostorem. Mělo evokovat vstupní bod rychle rostoucí úřednické čtvrti a mělo být zároveň západní vstupní branou kampusu Masarykovy univerzity zahrnující novou budovu Zemské nemocnice. Tomu odpovídají dimenze jednotlivých komunikací. Hlavní přístupová trasa přes ulici Údolní má šíři komunikačního koridoru⁹⁸ téměř 20m. Další trasy, které jsme schopni označit jako hlavní – Březinova, Lerchova a nově založená komunikace přes Kraví horu, mají šíři komunikace 15 – 16m. Struktura komunikační sítě je v podstatě pravidelná, založená na principu pravoúhlé osnovy, avšak do značné míry je ovlivněna morfologií terénu (Údolní ulice respektuje tvar potočního údlabí, kterým vede).

Provoz na samotném náměstí je založen na principu okružní komunikace, z které jsou vedeny jednotlivé vstupy do objektů. Střed náměstí jednoznačně předpokládá parkovou úpravu. Z hlediska dnešního pohledu na řešení automobilové dopravy je poněkud problematická koncepce dopravy na samotném náměstí, respektive podoba

⁹⁸ Zahrnuje šířku silniční komunikace a chodník pro pěší, předzahrádky nejsou započítány.

křižovatky na jeho východní straně. Vedení silniční sítě je v tomto případě jednoznačně podřízeno kompozici (Údolní na osu kostela), čímž je ale zamezeno průběžnému vedení silničních tras a plynulosti dopravy. To ovlivňuje i stav dnešní, kdy přehlednost a bezpečnost tohoto dopravního řešení není zdaleka ideální a to jak pro automobilovou, tak pěší dopravu (viz. dále).

Obr. č. 20: Dopravní síť, hlavní směry; veřejná hromadná doprava. Zdroj: Archiv autora

Náměstí se mělo také stát uzlem veřejné hromadné dopravy. Jak už bylo zmíněno, v roce 1929 sem byla přivedena tramvajová trať a na náměstí „provizorně“ ukončena smyčkou. Předpokládalo se její pokračování ulicí Březinovou ke Kounicovým kolejím a dále až na ulici Minskou (tento záměr stále zůstává v plánech dopravního podniku, avšak reálná možnost výstavby této trati s ohledem na dnešní podmínky není příliš velká). V některých plánech Fuchse s Kumpoštem je pak patrná i možnost odbočení tramvajové trati a její vedení nově založenou páteřní komunikací přes Kraví horu až k Akademickému náměstí.

6.1.2 Akademické náměstí

6.1.2.1 Analýza historických souvislostí

Prostor, ve kterém mělo vzniknout Akademické náměstí a nový univerzitní kampus, byl v meziválečném období více méně volný, nezastavěný. Nacházela se zde jen budova České vysoké školy technické a množství starých vojenských objektů, zahrádky a pole.

První plán zástavby vytvořil v roce 1919 vlastní iniciativou Jindřich Kumpošt a určil tak směr, kterým se přemýšlení o urbanistické podobě této části města ubíralo až do začátku druhé světové války. Kumpoštův návrh byl monumentální (viz. obrazová příloha č.6). Reprezentativní budovy jednotlivých fakult symetricky seskupil po obvodu náměstí vsazeného mezi ulice Veveří a Pod Kaštany. Zároveň neuzavírá možnost druhého veřejného prostoru u ulice Kounicovi, který situoval kolmo k ulici Veveří a uzavřel centrální akademickou budovou.

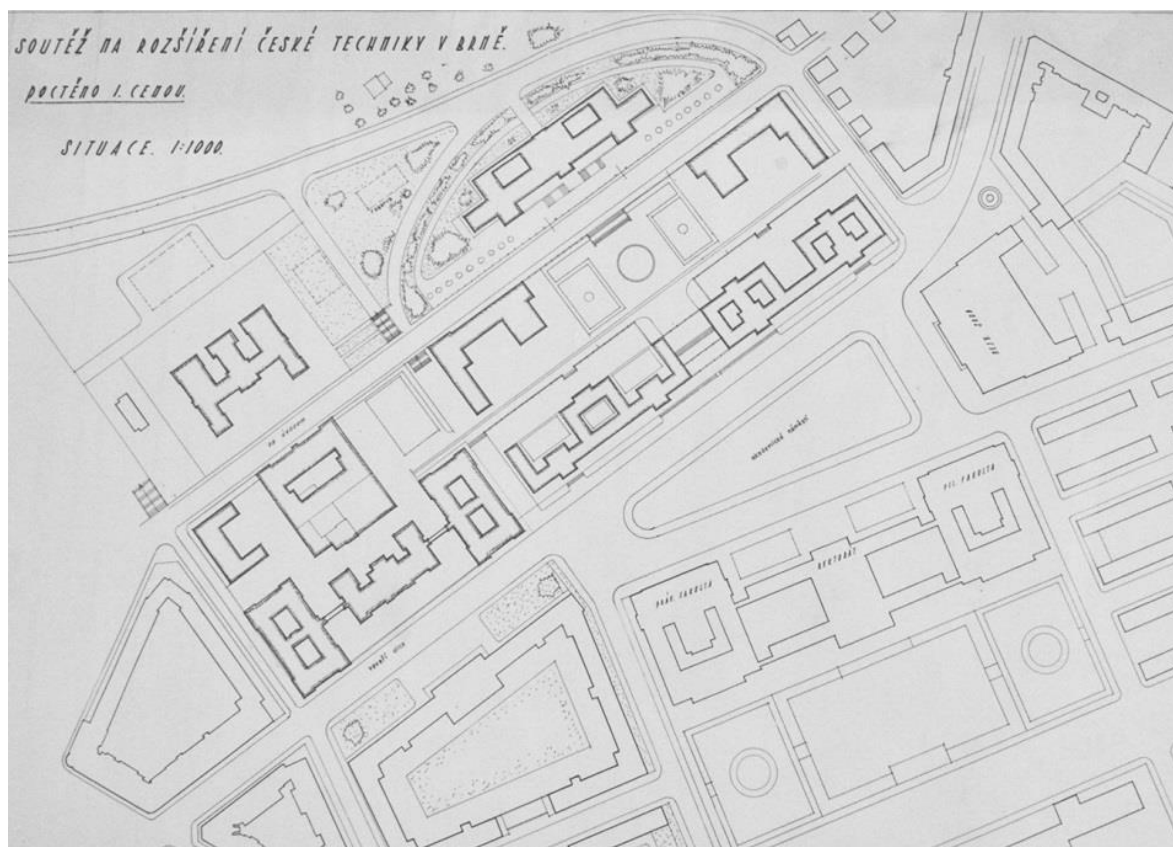
Tvar výsledné podoby Akademického náměstí, podle které byla započata i stavba samotná, vzešel ze soutěže na regulaci Akademického náměstí z roku 1925. První místo nebylo uděleno, na druhém místě skončil projekt pražského architekta Aloise Dryáka, který byl pověřen přípravou plánu pro výstavbu. Dryák definoval Akademické náměstí jako lichoběžník obklopený reprezentativními budovami jednotlivých fakult a rektorátu s budovou konzervatoře v čele. Všechny budovy se vyznačovaly jednotným charakterem vycházejícím z klasického historizujícího slohu. To se však stalo trnem v oku moderně smýšlejících brněnských funkcionalistických architektů a Dryák byl proto neustále kritizován.

Se stavbou náměstí se začalo v roce 1928, kdy byl položen základní kámen Právnické fakulty Masarykovy univerzity. První posluchače dokončená fakulta přivítala v roce 1932. Další v řadě měla být Filozofická fakulta. Následně pak stavba rektorátu, který by obě fakulty propojil. Realizaci však zastavila světová hospodářská krize a v projektu se již nepokračovalo. Přesto zůstává stopa tohoto velkolepého projektu dodnes v městské struktuře viditelná.

Neopomenutelnou kapitolou budování Akademického náměstí je také rozšíření České vysoké školy technické. Původní plán počítal s expanzí techniky podél ulice Veveří. V průběhu 2. poloviny 20. let ale do prostoru Kraví hory byly do návrhů umísťovány další teoretické ústavy Masarykovy univerzity a pro stavební záměry techniky už zde nezbylo místo. Jako staveniště jí proto byly vymezeny nové pozemky na místě dnešního Bjørnsenova sadu, tady přes ulici Veveří.⁹⁹ Proti tomu se kategoricky vyhradili profesori brněnské techniky – Jiří Kroha, Emil Králík, Adolf Liebscher, Jaroslav Sýřiště. Toto

⁹⁹ Zdroj: Franěk, Otakar. *Dějiny České vysoké školy technické v Brně. Díl 1 (do roku 1945)*. Brno: VUT, 1969. s. 149.

rozhodnutí se nakonec podařilo zvrátit a staveniště podél ulice Veverčí bylo opět rezervováno pro rozšíření techniky (viz. historický přehled). Na jeho podobu byla v roce 1931 vypsána architektonická soutěž, jejímž vítězem se stal projekt profesora Emila Králíka. Přes příslib ministerstva však nakonec k realizaci nedošlo z finančních důvodů, stejně jako u Masarykovy univerzity.

Obr. č. 21: Soutěžní projekt na rozšíření české techniky v Brně. Emil Králík, 1931.

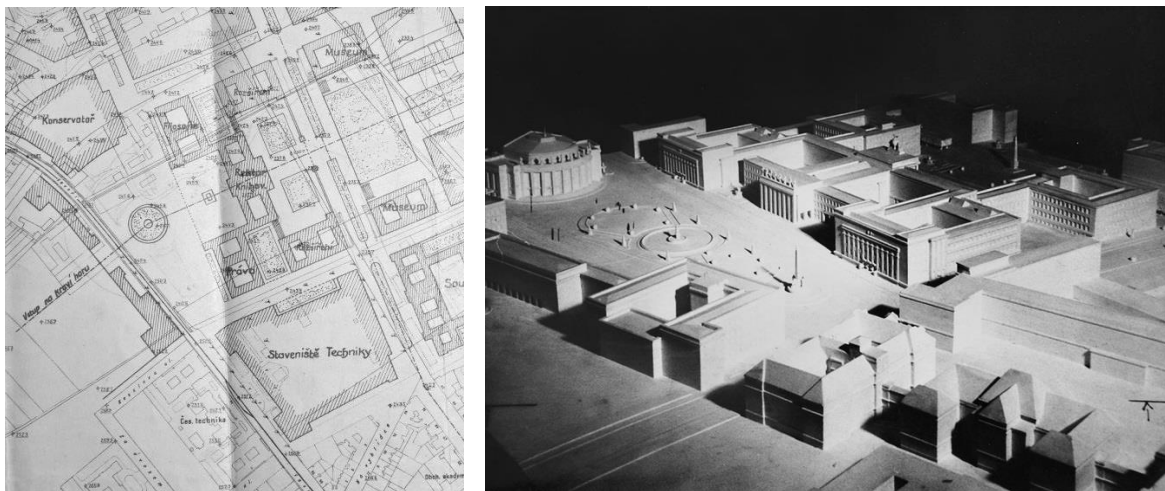
Zdroj: Archiv Muzea města Brna¹⁰⁰

6.1.2.2 Definice výchozích projektů, zdůvodnění výběru

Pro analytickou práci v případě lokality Akademického náměstí byl zcela logicky zvolen jako výchozí projekt Aloise Dryáka. Jeho návrh se umístil nejvýše v soutěži o podobu Akademického náměstí v roce 1925 a podle něj se v roce 1928 začala stavět budova Právnické fakulty. V roce 1932 odevzdal Alois Dryák realizační plány druhé budovy v pořadí – Filozofické fakulty, k její stavbě již nedošlo. Na pozdější návrhy, přestože ve vypsaných soutěžích zvítězily (např. návrh Adolfa Liebschera na budovu Nejvyššího

¹⁰⁰ Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205293.

soudu), nebyl brán zřetel. Důvod spočíval v častých názorových změnách a použití jednoho projektu na úkor druhého bylo problematické a zavádějící.

Obr. č. 22: Situační plán Akademického náměstí, Autor: Alois Dryák, patrně 1925 nebo
Zdroj: Archiv města Brna¹⁰¹

6.1.2.3 Modelace předpokládané podoby sledované lokality zapojené do stávající městské struktury

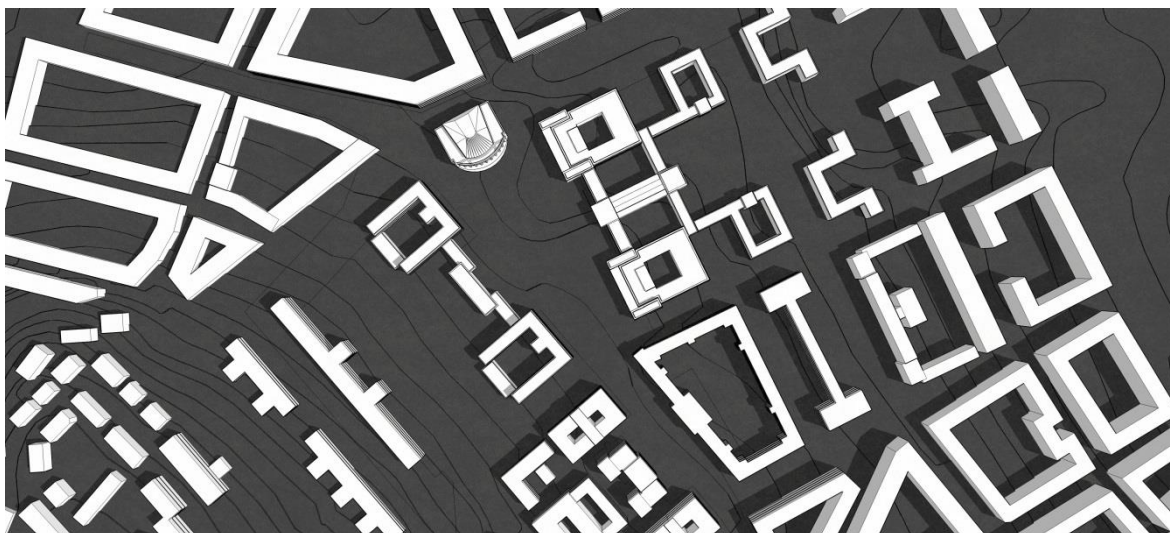
Na základě výše zmíněných výkresů Aloise Dryáka (východní a severní strana náměstí) a Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta (západní strana náměstí) zahrnující půdorysná i perspektivní zobrazení byl vytvořen trojrozměrný digitální model¹⁰² původního meziválečného konceptu zapojeného do dnešního modelu zájmové lokality¹⁰³. Stejně jako v případě náměstí Míru byly objemy budov zjednodušeny do prostých hmot a také tento model byl ověřovaný za pomoci animace¹⁰⁴.

¹⁰¹ Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventurní čísla dosud nebyla přiřazena).

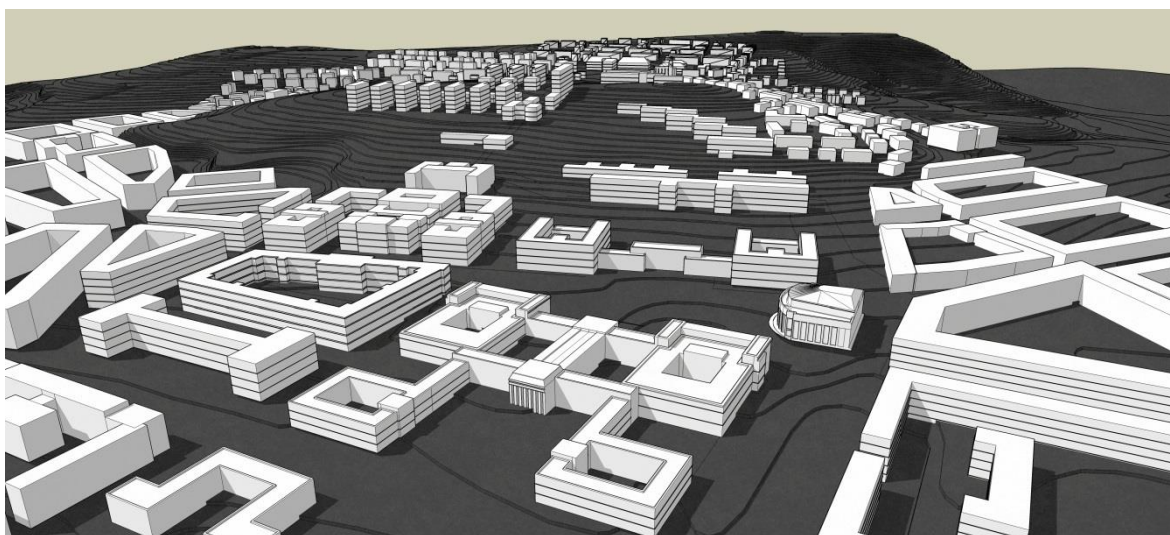
¹⁰² Model byl vytvořen studenty 3. ročníku BSP FA VUT v Brně v rámci řešení grantu juniorského specifického výzkumu FA/FIT-J-13-2124 „Intermediální databáze a aplikace s webovým rozhraním s interaktivním přístupem uživatele a ověření aplikace audiovizuálního vnímání ve vzdělání architektů“, hlavní řešitelé Ing. arch. David Bureš a Ing. Tomáš Vlček, řešeno v roce 2013.

¹⁰³ Podstatou práce je nalezení východisek pro současný stav a budoucí práci se sledovanými lokalitami. Z toho důvodu není jako referenční použit dobový model městské struktury, ale model dnešní (2013/2014).

¹⁰⁴ Prezentace sestříhané z výsledných animací jsou dostupné na oficiálních webových stránkách projektu „KaViAr“. Animace byly vytvořeny v rámci aplikace do výuky na FA VUT během dvojice workshopů zaměřených na práci s AV médií. Autorem výsledných animací je Jan Adamus (3. ročník, 2013, FA VUT), zodpovědný za tvorbu modelu je Jáchym Daniel (3. ročník, 2013, FA VUT), vstupní data a metodické vedení Ing. arch. David Bureš. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/

Obr. č. 23: Výchozí trojrozměrný model prostoru Akademického náměstí – ortopohled.
Zdroj: Archiv autora

Obr. č. 24: Výchozí trojrozměrný model prostoru Akademického náměstí – ptačí perspektiva. Zdroj: Archiv autora

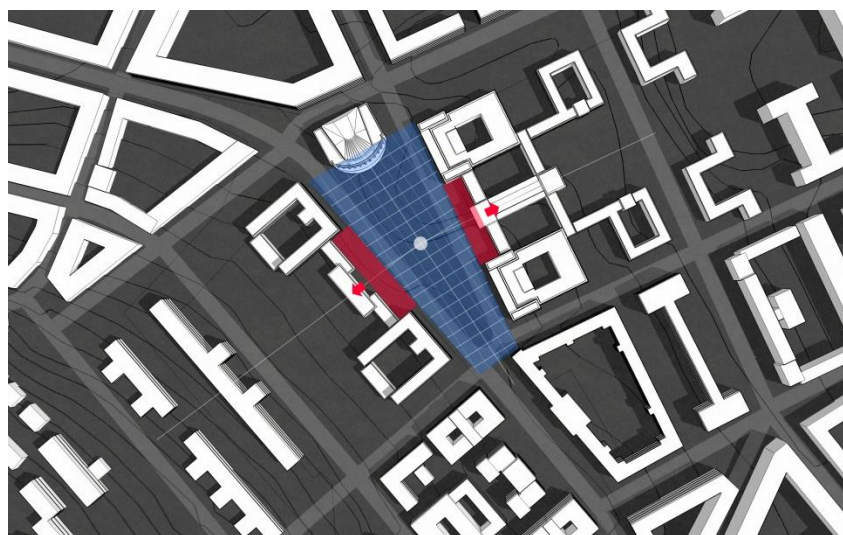
6.1.2.4 Analýza meziválečného záměru

6.1.2.4.1 Forma

▪ Geometrie a tvar

Akademické náměstí má podobu lichoběžníku. Přestože se to autor pokusil skrýt, jeho tvar není pravidelný. Délky jeho základen jsou 65 a 140 metrů, délky ramen jsou 270 a 300 metrů. Vzájemný poměr stran je 1:2,1:3,7:4,6. Rozlohou se řadí mezi největší brněnská náměstí, jeho plocha v meziválečné podobě se mohla pohybovat kolem

28500 m². Geometrie lichoběžníku je narušena v místě středové osy. Uliční fronta ustupuje přibližně o 15 metrů do hloubky a vytváří tak před vstupem univerzitních budov široký předprostor.

Délky stran: 65 a 140m

270 a 300m

Plocha: 28500 m²

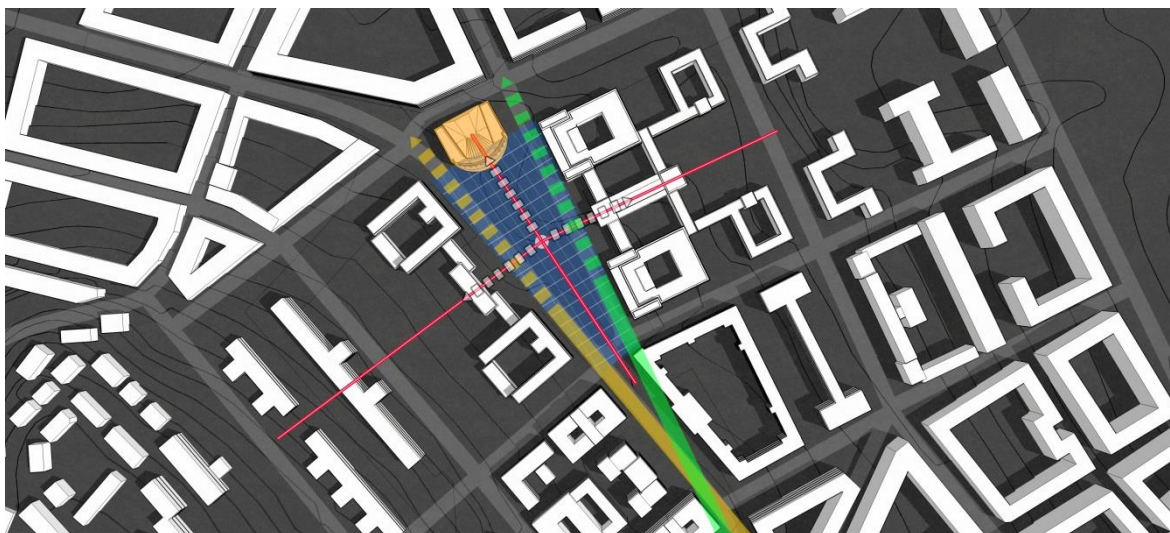
↑^S

Obr. č. 25: Schéma geometrie a tvaru Akademického náměstí. Zdroj: Archiv autora

▪ Kompoziční principy

Použité prvky urbanistické kompozice (linie, body, plochy):

Urbanistická kompozice Akademického náměstí vychází z provozních podmínek v daném místě. Náměstí vymezuje lineárně dvojice komunikačních tahů, které se od jižního konce vějířovitě rozevírají a svírají mezi sebou klínový tvar. Pohledová osa ve směru z centra je uzavřena dominantou veřejné budovy (v původních Dryákových plánech se jednalo o budovu konzervatoře, na konci 30. let došlo ke změně a parcela byla rezervována pro Nejvyšší soud). Do středu náměstí se sbíhají příčné osy, které definují budoucí pěší tahy a fungují jako osy symetrie pro budovy na východní a západní straně prostoru. Jejich průčelí řeší Dryák téměř symetricky, jen s drobnými odchylkami. Přestože je náměstí navrženo v jednotné výškové hladině, autor dynamicky pracuje s dílčími změnami výšek a rytmicky rozbíjí monotónnost dlouhé uliční fronty.

Obr. č. 26: Kompoziční principy Akademického náměstí. Zdroj: Archiv autora

Symetrie, asymetrie:

Symetrie je jedním ze základních kompozičních principů. *Je to jedna z nejstarších podmínek dokonalosti tvaru.*¹⁰⁵ Těchto principů Alois Dryák hojně využíval. Jeho práci charakterizovalo *úsilí o tradičně pojatou slavnostnost a monumentalitu objektů, jak to vyplývalo zejména z přísně symetrických půdorysů, z hromadění těžkých a hmotných architektonických článků na průčelích*¹⁰⁶. Svým řešením vyvolal také u tendenčně smýšlejících brněnských architektů silně negativní reakce – zejména architekti Fuchs s Krouhou byli vůči tradičnímu pojetí a přehnané monumentalitě silně kritičtí.¹⁰⁷

Principy symetrie Dryák uplatňoval jak v půdorysném řešení, když se opticky snažil popřít nepravidelnost vzniklého lichoběžníku a vyvolat dojem prostoru založeného na principu zrcadlové kongruence, tak v členění jednotlivých objemů budov a jejich průčelí.

Kontrast a nuance, dominanty a jejich umístění:

V řešení objemů Dryák využívá také principů kontrastu, když střídá hmotné prvky nároží navržených objektů s odlehčenými vstupními průčelími. Pro Dryákovu kompozici je stěžejní umístění dominanty na severní konec náměstí a uzavření pohledové osy při příjezdu z centra.

¹⁰⁵ Zdroj: Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 112.

¹⁰⁶ Zdroj: KUDĚLKA, Zdeněk. *Brněnská architektura, 1919-1928*. 1967.

¹⁰⁷ Silná debata na toto téma probíhala na stránkách časopisu Index. Zdroj: Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 13-14.; Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 32-33.; Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 32-33.

Rytmus a modul:

Modulová osnova Akademického náměstí vychází z objemů navržených budov. Ty jsou založeny na modulu 5,60 metrů, který se propisuje do členění vstupních průčelí svou poloviční hodnotou – 2,80 metrů. Násobky tohoto modulu udávají rytmus uličních front. Práce s rytmem je v Dryákově návrhu zcela patrná a je jedním ze základních prostředků jeho kompozice v celku i detailu. Dryák dynamicky pracuje s rytmičtým členěním objemů a snaží se tak zmírnit negativní optické účinky 300 metrů dlouhého průčelí. Pravidelně vystupuje a ustupuje s hmotami domů, střídá hmotné a odlehčené plochy fasád. Samotné členění dílčích fasád pak zakládá na prostém metrickém opakování, které svou jednoduchostí podporuje sílu účinku rytmu v celkových objemech.

Orientace ke světovým stranám

Hlavní osa náměstí je založena na orientaci sever-jih. Osa severojižní spojnici nekopíruje přesně, ale odklání se přibližně o 25° (přesnější by tedy bylo označit orientaci SSZ-JJV).

Proporcionalita a měřítko

Měřítko ve smyslu velikosti výtvarných forem lze rozdělit do tří stupňů – malé, standardní a velké (viz. výše). S ohledem na tuto klasifikaci je možné k náměstí přiřadit měřítko velké. Rozlehlost prostoru a monumentalita forem vztažená k velikosti lidské figury působí velkolepě. To je dáno snahou vytvořit důstojný reprezentativní prostor jako obraz české kultury a vzdělanosti.

Velkolepost forem přepisuje autor i do proporcí. Proporcionalita náměstí je založena na kombinaci principů aritmetické a geometrické proporce. Geometrická proporce se projevuje především v půdorysném řešení plochy náměstí a položením os urbanistické kompozice a vyúsťuje v zrcadlově symetrické uspořádání vstupních průčelí. Principy geometrické proporce jsou pak ještě podepřeny užitím aritmetické proporcionality v architektonické kompozici, které se projevuje opakováním forem a pravidelným narůstáním při skladebnosti jednotlivých objemů (vztah ryzalit, atika, pilíř, okno,...).

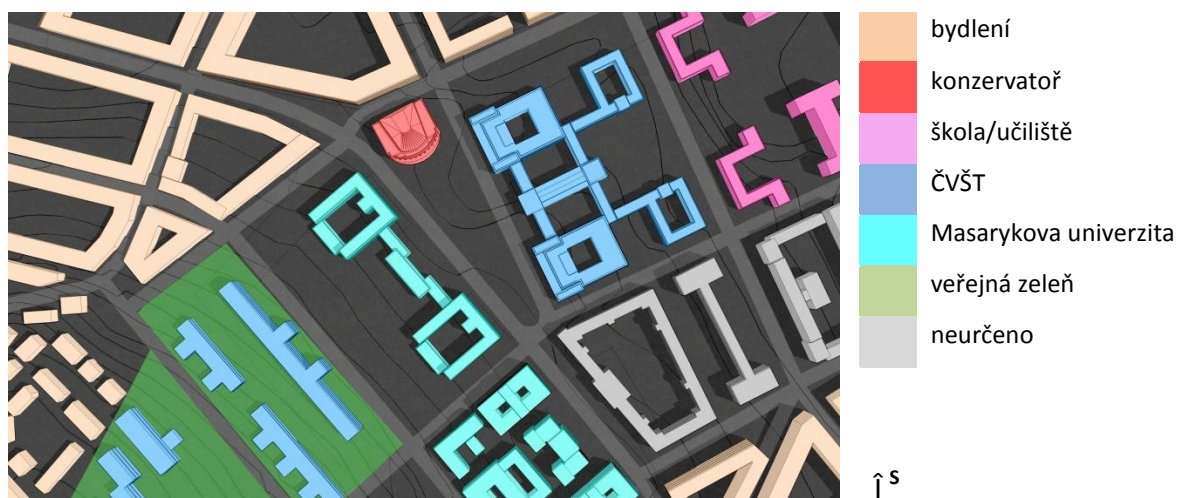

Obr. č. 27: Schéma principů aritmetické proporce na průčelí PF MU. Zdroj: Archiv autora

6.1.2.4.2 Funkce

Základní funkce náměstí byla od počátku zřejmá: vytvořit velkorysý reprezentativní prostor, výkladní skříň brněnských vysokých škol. Prostor vytýčený monumentálními figurami univerzitních budov – východní strana rektoriátem Masarykovy univerzity a budovami Právnické a Filozofické fakulty, západní strana rozšířením České vysoké školy technické, severní strana uzavřena budovou konzervatoře.

Nezanedbatelnou funkcí náměstí je samozřejmě doprava. Náměstí představovalo důležitou křižovátku městského významu, když nálevkovitě sdružilo komunikační tahy z Žabovřesk a Králova pole do ulice Veveří a nasměrovalo k centru. Zároveň představovalo výrazný tranzitní uzel – fungovalo jako východní vstupní brána plánovaného univerzitního kampusu na Kraví hoře.

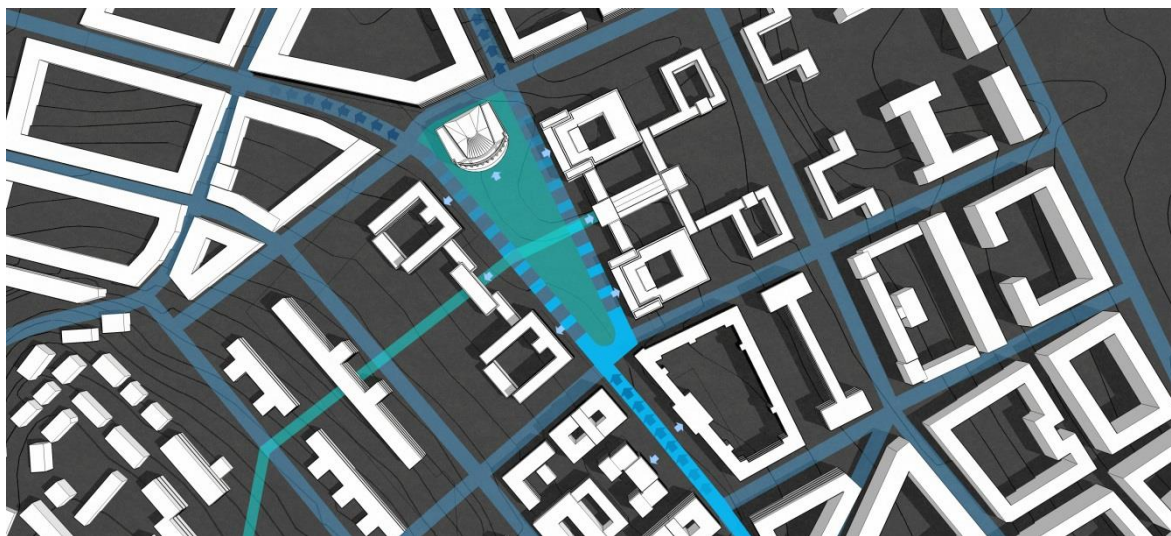

Obr. č. 28: Funkční využití staveb. Zdroj: Archiv autora

6.1.2.4.3 Provoz

Náměstí, dle návrhu, představovalo komunikační uzel - mělo být poměrně frekventovaným tranzitním prostorem. Mělo sloužit jednak jako východní vstupní brána univerzitního kampusu a bylo také významnou městskou křižovatkou, když rozdělovalo ulici Veverí do dvou ramen směřujících do Žabovřesk a do Králova pole (viz. výše). Trojúhelníkový prostor sevřený mezi těmito dvěma rameny pak vymezil plochu náměstí.

Navržený systém křížení a vedení tras neodpovídal frekvenci dopravy. Dryákově řešení nereflektovalo předpokládanou hustotu zatížení jednotlivých silničních tahů a jejich dimenze. Vnitřní prostor náměstí by se tak stal mrtvým prostorem v sevření rušných cest. To na stránkách časopisu Index kritizoval zejména profesor Jiří Kroha¹⁰⁸ a požadoval zásadní úpravy celého prostoru Akademického náměstí. *Navrhoval rozevřít náměstí nejlépe již od techniky. Chtěl vyřešit lépe vstup na Kraví horu v rozšířeném čele náměstí, kde by vznikla důležitá dopravní křižovatka.*¹⁰⁹ Nutno podotknout, že stávající dopravní řešení Akademického náměstí má blíže k návrhu Jiřího Krohy než Aloise Dryáka a také není zdaleka ideální.

Obr. č. 29: Dopravní síť, hlavní směry; veřejná hromadná doprava. Zdroj: Archiv autora

¹⁰⁸ Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 13-14.

¹⁰⁹ Zdroj: HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt'. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. s. 20.

6.1.3 Kraví hora

6.1.3.1 Analýza historických souvislostí

Pozemky na Kraví hoře se historicky nacházely za městským opevněním. Rozkládaly se zde pouze pastviny, zemědělská pole a vinice. Mezi těmito zemědělskými pozemky se nacházelo i několik vojenských baráků a pracháren. Díky kvalitním hlínám v místním podloží bylo v průběhu 18. a 19. století zřízeno také několik cihelen, které zásobovaly stavebním materiálem rychle se rozvíjející průmyslové město. Severovýchodní úpatí hory bylo před První světovou válkou využíváno c. a k. armádou jako vojenský výcvikový prostor, který náležel ke kasárnám arcivévody Rainera na křižovatce dnešních ulic Úvoz a Údolní. Na území mezi dnešním náměstím Míru a areálem koupaliště se nacházely vojenské objekty – skladiště střeliva (prachárny), baráky pro vojenskou posádku a strážnice. Ty svým účelům sloužily ještě na konci 19. století.

Na přelomu 19. století a 20. století však došlo k zásadní proměně této lokality, kdy pod svahy Kraví hory začala růst nová úřednická čtvrť. Rozhodující úlohu na podobu zastavění Kraví hory sehrála plánovaná výstavba Masarykovy univerzity. O definitivním umístění kampusu bylo rozhodnuto na základě nepřesvědčivých výsledků soutěže na podobu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v roce 1922. Původně byly jako staveniště vybrány pozemky na svazích Žlutého kopce, ale na doporučení soutěžní poroty byl projekt na tomto místě zastaven a jako nové staveniště byla vybrána právě Kraví hora.

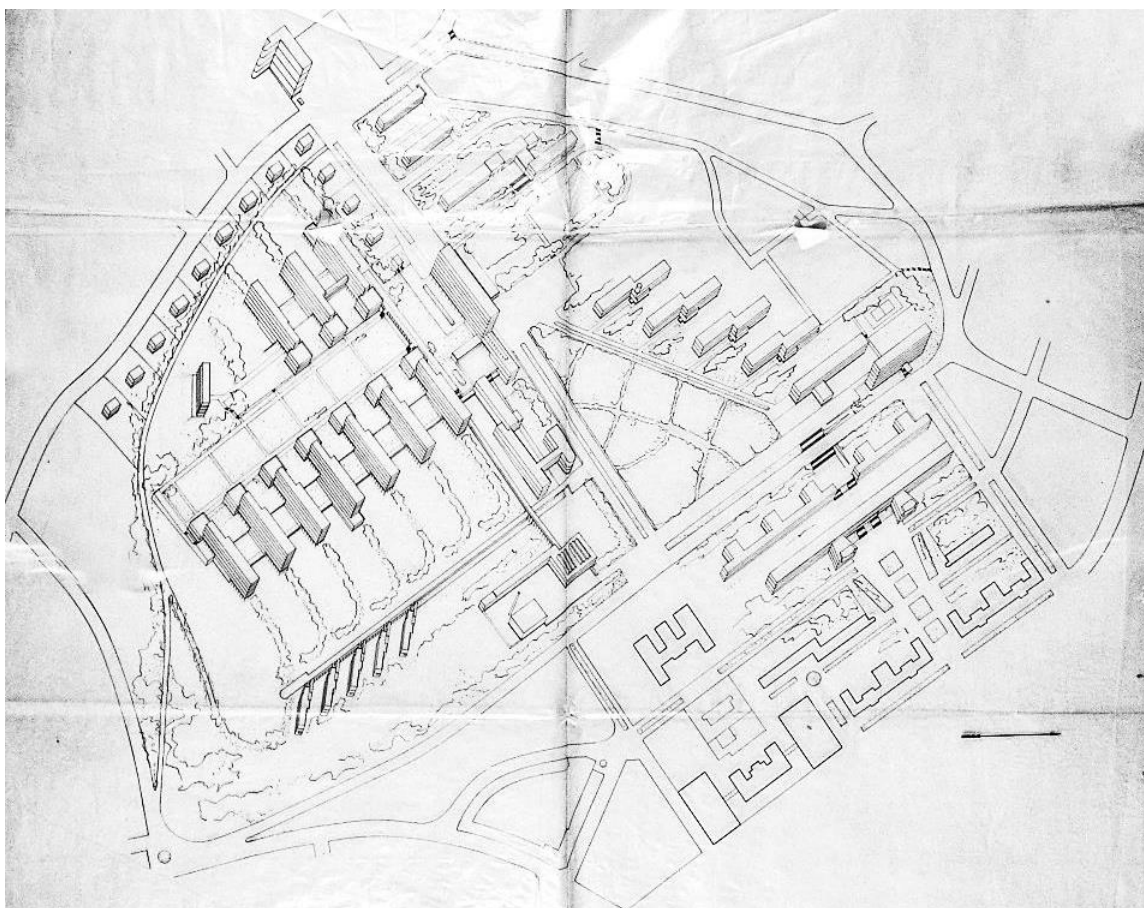
Na podobu zastavění Kraví hory byla v roce 1931 vypsána veřejná architektonicko-urbanistická soutěž. Vítězný projekt nebyl vybrán, druhá cena byla udělena návrhu „Akademická čtvrť“ dvojice Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta. Na děleném třetím místě se umístily projekty „T“ Emila Králíka a „1932“ Bohumíra Kozáka.

Přípravou projektu byly pověřeni Bohuslav Fuchs a Jindřich Kumpošt. Jejich urbanistická koncepce odpovídala tehdejšími novými trendům založených na funkcionalistických myšlenkách. Navržené pavilony Zemské nemocnice, Lékařské a přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity, rozšíření České vysoké školy technické a společný Matematicko-fyzikální ústav byly umístěny jako solitéry řazený rytmičky za sebou uprostřed rozlehlého parku.

Zvrat ve vývoji však znamenal zásah vládního rady Bohumila Šela. Ten ač byl členem poroty a také organizačního výboru a přímo se podílel na výběru oceněných projektů, se nikdy neztotožnil s výsledkem soutěže. Svou aktivitou způsobil zastavení přípravných prací Ministerstvem veřejných věcí, které s odůvodněním pro velkou hospodářskou tíseň projekt v roce 1934 nakonec pozastavilo (viz. výše).

6.1.3.2 Definice výchozích projektů, zdůvodnění výběru

Jako výchozí pro analytickou část koncepce zastavění Kraví hory byl zvolen projekt autorské dvojice Bohuslav Fuchs a Jindřich Kumpošt. Jejich návrh se v soutěži v roce 1932 umístil jako druhý (první cena neudělena) a právě tito architekti byly pověřeni přípravou plánu Přírodovědecké fakulty, která měla být realizována jako první.

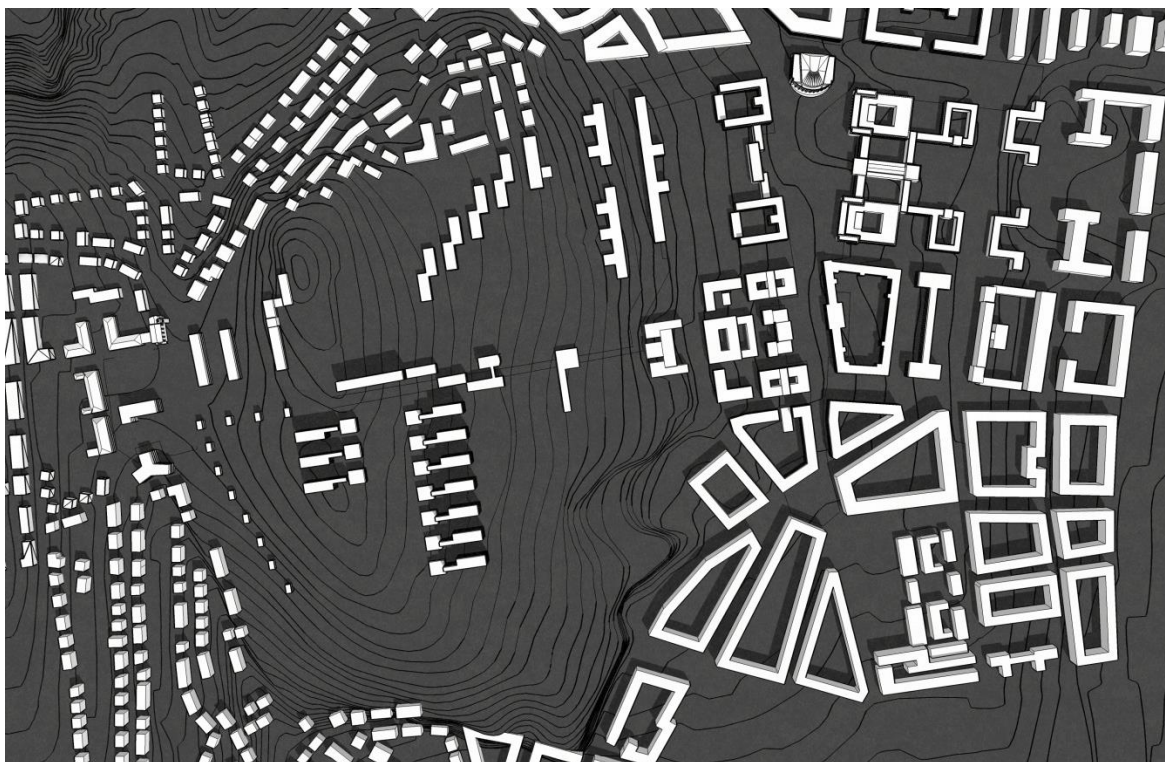

Obr. č. 30: Soutěžní návrh na zastavění Kraví hory (2. cena) Autor: Jindřich Kumpošt, Bohuslav Fuchs, 1932. Zdroj: Archiv pracoviště Špilberk¹¹⁰

¹¹⁰ Zdroj: Archiv pracoviště Špilberk¹¹⁰, ev. č. 219668

6.1.3.3 Modelace předpokládané podoby sledované lokality zapojené do stávající městské struktury

Na základě výše zmíněných výkresů Aloise Dryáka (oblast Akademického náměstí a přilehlého okolí) a Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta (oblast Kraví hory) zahrnující půdorysná i perspektivní zobrazení byl vytvořen trojrozměrný digitální model¹¹¹ původního meziválečného konceptu zapojeného do dnešního modelu zájmové lokality.¹¹² Stejně jako v případě předchozích dvou sledovaných náměstí byly objemy budov zjednodušeny do prostých hmot a také tento model byl ověřovaný za pomoci animace.¹¹³

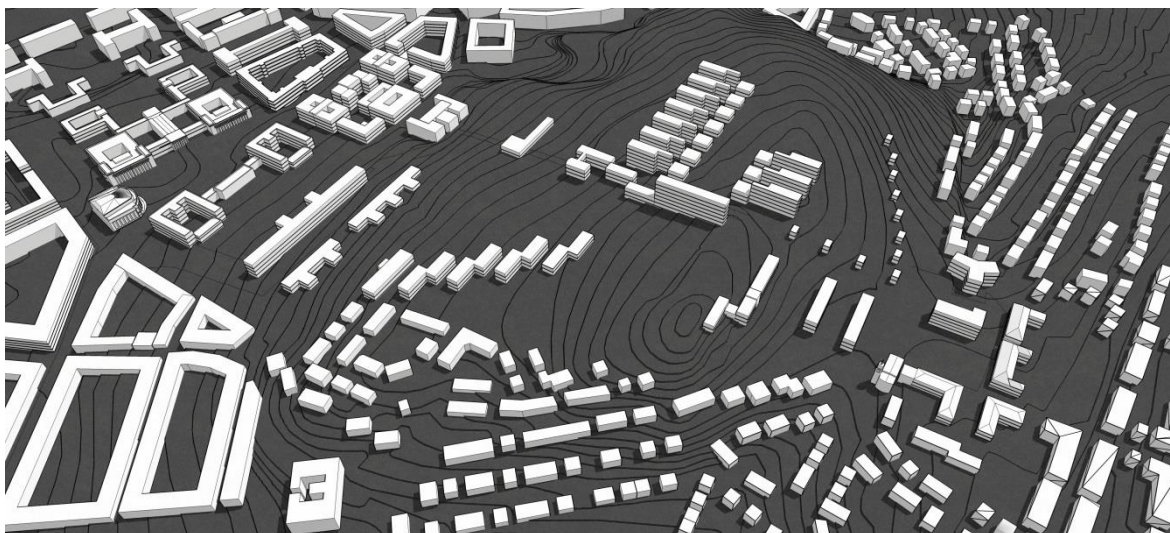

Obr. č. 31: Výchozí trojrozměrný model prostoru Kraví hory – ortopohled. Zdroj: Archiv autora

¹¹¹ Model byl vytvořen studenty 3. ročníku BSP FA VUT v Brně v rámci řešení grantu juniorského specifického výzkumu FA/FIT-J-13-2124 „Intermediální databáze a aplikace s webovým rozhraním s interaktivním přístupem uživatele a ověření aplikace audiovizuálního vnímání ve vzdělání architektů“, hlavní řešitelé Ing. arch. David Bureš a Ing. Tomáš Vlček, řešeno v roce 2013.

¹¹² Podstatou práce je nalezení východisek pro současný stav a budoucí práci se sledovanými lokalitami. Z toho důvodu není jako referenční použit dobový model městské struktury, ale model dnešní (2013/2014).

¹¹³ Prezentace sestříhané z výsledných animací jsou dostupné na oficiálních webových stránkách projektu „KaViAr“. Animace byly vytvořeny v rámci aplikace do výuky na FA VUT během dvojice workshopů zaměřených na práci s AV médií. Autorem výsledných animací je Jan Adamus (3. ročník, 2013, FA VUT), zodpovědný za tvorbu modelu je Jáchym Daniel (3. ročník, 2013, FA VUT), vstupní data a metodické vedení Ing. arch. David Bureš. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/

Obr. č. 32: Výchozí trojrozměrný model prostoru Kraví hory – ptačí perspektiva.
Zdroj: Archiv autora

6.1.3.4 Analýza meziválečného záměru

6.1.3.4.1 Forma

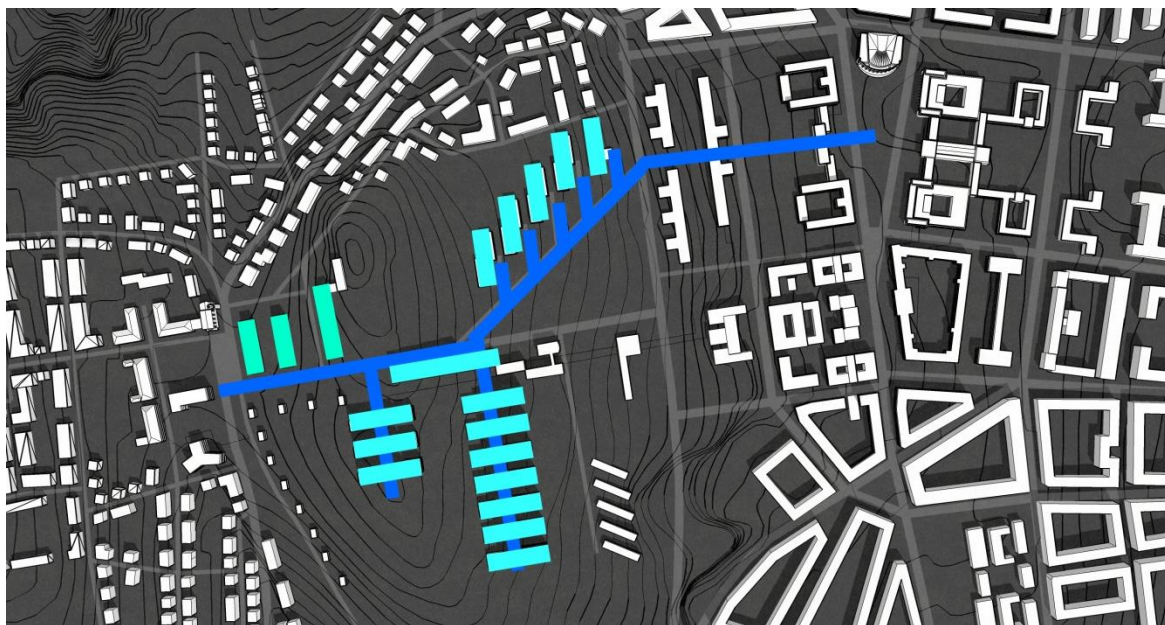
Použité prvky urbanistické kompozice (linie, body, plochy):

Základním principem kompozice návrhu Fuchse s Kumpoštěm je vedení páteřních linií přes Kraví horu (lomená spojnice náměstí Míru a Akademického náměstí). Tyto linie směřují k nejvyššímu bodu, výškové dominantě v podobě novostavby zemské nemocnice. V místě náměstí Míru je tato páteřní komunikace zakončena taktéž výškovou dominantou (popsáno výše). Do křížení jednotlivých komunikačních tras a do nejvyššího bodu pak Fuchs s Kumpoštěm navrhuje umístit nové veřejné prostory – náměstí. Na trasy komunikačních linií jsou zavěšeny dva řetězce rytmicky se opakujících pavilonů Lékařské fakulty spojených dvoupodlažním krčkem v jeden celek. Řetězce jsou od sebe odděleny parkem, který je položen na osu budovy zemské nemocnice. Tato osa zároveň představuje osu zrcadlení (symetrie) obou řetězců na náhorní plošině Kraví hory. Řetězec pavilonů Přírodovědecké fakulty MU na východním svahu není řazen jednoduchým metrickým principem, ale ve směru vrstevnic pravidelně uskakují, proto není komplex přírodovědy spojen v jeden celek společným krčkem, ale jedná se o solitérní objekty.

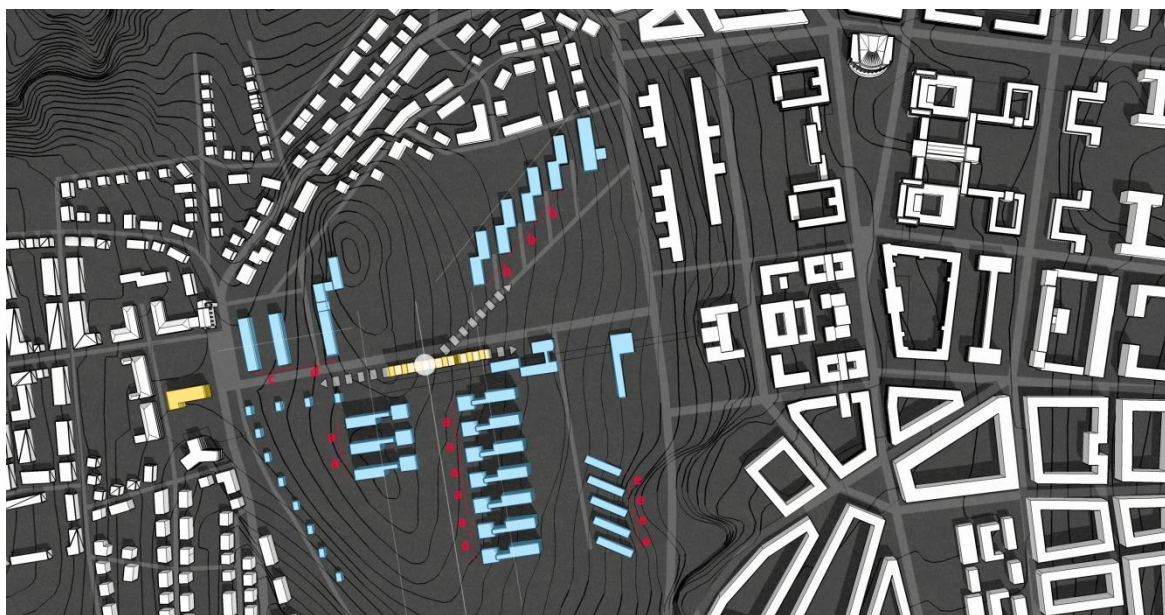
Soutěžní projekt Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta je založen na tehdejších moderních principech – principech později formulovaných Aténskou chartou.¹¹⁴ Ve

¹¹⁴ Aténská charta je soubor zásad „moderního urbanismu“, přijatý na konferenci CIAM roku 1933.

smyslu těchto zásad navrhli budovy nové zemské nemocnice, Lékařské a přírodovědecké fakulty jako komplex budov, v některých místech zvednutých na pilířích nad úroveň terénu zasazených do zeleně. Důsledně od sebe oddělují všechny funkce a striktně vylučují jejich vzájemný průnik.

Obr. č. 33: Schéma kompozičních prvků. Zdroj: Archiv autora

Obr. č. 34: Kompoziční principy zastavění Kraví hory. Zdroj: Archiv autora

Symetrie, asymetrie:

Fuchs s Kumpoštem využívají ve svém návrhu prvků symetrie jen okrajově, navíc se její pravidelnost snaží narušit, například dalšími formami zrcadlení a vytvářet tak různorodé kompozice. Tento fakt je nejvíce zřejmý na pavilonech Lékařské fakulty. Ty jsou proti sobě vzájemně symetrické podle centrální parkové osy, avšak objekty na levé straně jsou ještě navíc zrcadleny podle své vlastní podélné osy. V jiném případě přidávají k objemu budovy modul navíc a protahují tak její délku, což jim umožňuje efektivněji využít dané stavební parcely.

Kontrast a nuance, dominanty a jejich umístění:

Práce s kontrastem je pro koncepci Bohuslava Fuchse a Jindřicha Kumpošta stěžejním nástrojem. Jeho principů využívají jak v samotném urbanistickém uspořádání, tak v objemovém řešení objektů. Dynamicky pracují s výškami jednotlivých budov. Jako protiklad dlouhým liniím pavilonů kladou převýšené budovy výškových dominant. Ty zároveň představují hlavní orientační body. Nejvýraznější dominantu představuje budova zemské nemocnice. Její efekt navíc umocňuje umístění do nejvyššího bodu. Je diskutabilní, jestli by takto navržená budova nekonkurovala v dálkových pohledech historickému panoramatu města.

Rytmus a modul:

Trendem moderní architektury 20. a 30. let byla stavba především skeletových budov s variabilním vnitřním prostorem založených na přísné modulové osnově. Nejinak tomu je i ve Fuchsově a Kumpoštově návrhu zástavby Kraví hory.

Podstatným prvkem kompozice je práce s rytmem, respektive v tomto konkrétním případě s nejjednodušší formou opakování – metrem. Fuchs a Kumpošt kladou jednotlivé objemy pavilonů v jasném metrickém principu jeden za druhým. Banalitu této koncepce se snaží pozměnit alespoň úhlem natočení hospodářských budov zemské nemocnice nebo posunem objemu do strany v případě Přírodovědecké fakulty.

Orientace ke světovým stranám

Pro orientaci navržených budov je spíše než orientace ke světovým stranám stěžejní topografická situace. Převážná část budov respektuje sklon pozemku a je vedena

rovnoběžně s vrstevnicemi. Proto jsou pavilony teoretických ústavů orientovány západním směrem, pavilony Lékařské fakulty směrem jižním a budovy Přírodovědecké fakulty jsou směřovány k východu.

Měřítko

S ohledem na rozdělení stupňů měřítka založené na vztahu celku k velikosti lidské figury je možné zařadit prostor Kraví hory mezi lokality s normálním měřítkem. Velikost budov, vzájemné poměry jejich výšek a meziprostorů odpovídá tehdejším hygienickým požadavkům vycházejících z principů funkcionalismu. Jak je patrné z perspektivních kreseb prostory mezi budovami působí přiměřeně lidské figuře. Problematická je však otázka měřítka při širších souvislostech Kraví hory a okolního města. V kontrastu drobné okolní zástavby působí vysoké hmoty univerzitního kampusu umocněné výškovou dominantou zemské nemocnice až příliš mohutně a výrazně.

6.1.3.4.2 Funkce

V souladu s principy funkcionalistického zónování měst autoři důsledně selektují jednotlivé funkce. Využívají při tom jasnou koncepci „města v zeleni“, kde pásy zeleně od sebe funkce izolují.

Na východní svah Kraví hory umístili budovy Přírodovědecké fakulty. Ty jsou za sebou řazeny v pořadí (od východu): pavilon děkanátu a antropologie, dále pavilon mineralogie a petrografie, pavilon geologie a paleontologie, pavilon zoologie a nejvýše pavilon geografie, astronomie a meteorologie. V nejvyšším bodě Kraví hory navrhli komplex nové zemské nemocnice. Do výškové budovy umístili ambulance a lůžkovou část, v přiléhajících nižších budovách pak RTG a pavilon patologie. Budovy u východní hranice, odstrčené jakoby „bokem“, s náklonem 45°, využili jako hospodářské budovy a izolační pavilony. K hlavní budově zemské nemocnice pak Fuchs s Kumpoštem připojili dvojici řetězců s klinikami Lékařské fakulty. Ve východní části jsou za sebou řazeny klinika oční, ušní a krční klinika, dětská klinika, ortopedická klinika, propedeutická klinika, kožní klinika a nejvíce na jihu klinika psychologie. V západní části je pak umístěna klinika chirurgická, interní klinika, zubní klinika a nejvíce na jihu klinika pro výzkum tuberkulózy.

Obr. č. 35: Funkční využití staveb. Zdroj: Archiv autora

6.1.3.4.3 Provoz

Koncepce provozu v prostoru Kraví hory je založena na okružní třídě s vedením městské hromadné dopravy. V místě výše zmíněné dvojice veřejných prostorů – Akademické náměstí a náměstí Míru, jsou vytvořeny komunikační uzly. Představují pomyslné vstupní brány do univerzitního kampusu. Provoz samotného univerzitního kampusu je založen na páteřní komunikaci tvaru obráceného písmene „Z“ – spojnice Akademického náměstí. Z ní se kolmo odvíjí jednotlivé pěší (eventuálně automobilové) tahy.

Obr. č. 36: Dopravní síť, hlavní směry. Zdroj: Archiv autora

6.2 ANALÝZA DNEŠNÍ PODOBY SLEDOVANÝCH LOKALIT

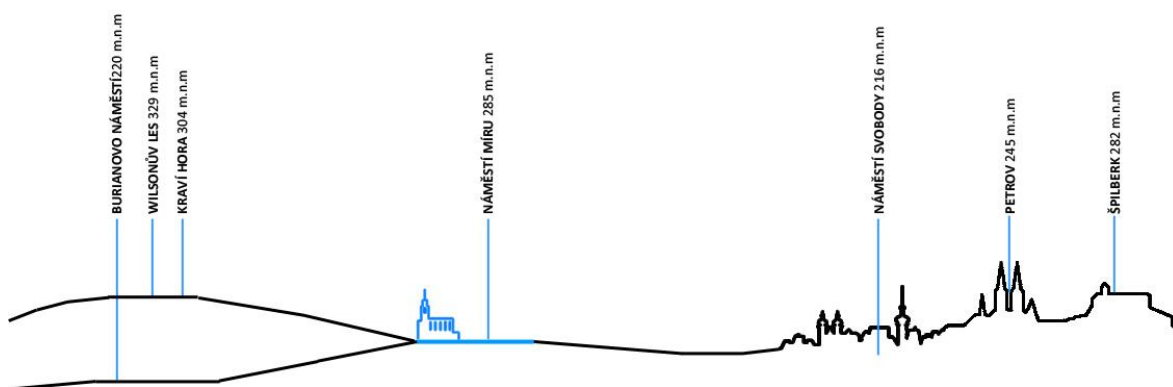
6.2.1 Náměstí Míru

6.2.1.1 Analýza stávajícího stavu náměstí

6.2.1.1.1 Forma

▪ Morfologie terénu

Morfologické poměry vycházejí z celkové typologie terénu na území Brna. V širších souvislostech se náměstí Míru nachází v topograficky velmi členitém terénu. V ose východ-západ je lokalizováno v sedle (285 m.n.m.) mezi úbočími dvojice vrcholů – Kraví hory (304 m.n.m.) a vrcholem Wilsonova lesa (329 m.n.m.). Z centra města se k náměstí stoupá a této dynamiky terénu je využito ke kompozičnímu záměru ve vztahu k umístění dominanty. Dramatičnost okolního terénu se však neprojevuje do samotného náměstí, které je téměř ploché.

Obr. č. 37: Výšková členitost terénu. Zdroj: Archiv autora¹¹⁵

▪ Geometrie a tvar

Stávající tvar náměstí, alespoň jak jej lze intuitivně vymezit, je pouhým torzem, respektive nedokončeným urbánním prostorem. Hlavní část náměstí obdélníkového tvaru má délky stran 52 a 130 metrů, poměr těchto dvou stran je 1:2,5. Rozloha náměstí činí cca 6500 m² a ve srovnání s ostatními prostranstvími patří spíše k náměstím menší velikosti (viz. tabulka č.4). Přísná pravidelnost tvaru náměstí je v místě lokace kostela přerušena

¹¹⁵ Údaje o nadmořské výšce čerpány z údajů „Brněnské výškovnice,“ Zdroj: *Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky* [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.

ustupujícím průčelím (viz. výše). Protější hranice je s ohledem na pozici tramvajové zastávky a přízemní objekt samoobsluhy jen obtížně definovatelná.

Tabulka č.4: Velikost a tvar vybraných náměstí na území města Brna¹¹⁶

Tvar	Náměstí	Plocha
	Moravské náměstí	51760 m ²
	Akademické náměstí	36400 m ²
	Mendlovo náměstí	31600 m ²
	Obilní trh	14580 m ²
	Malinovského náměstí	11620 m ²
	Náměstí Svobody	11500 m ²
	Komenského náměstí	11190 m ²
	Zelný trh	9970 m ²
	Jakubské náměstí	7920 m ²
	Žerotínovo náměstí	6660 m ²
	náměstí Míru	6500 m²
	Dominikánské náměstí	4840 m ²

▪ Kompoziční principy a jejich odchylky od původní koncepce

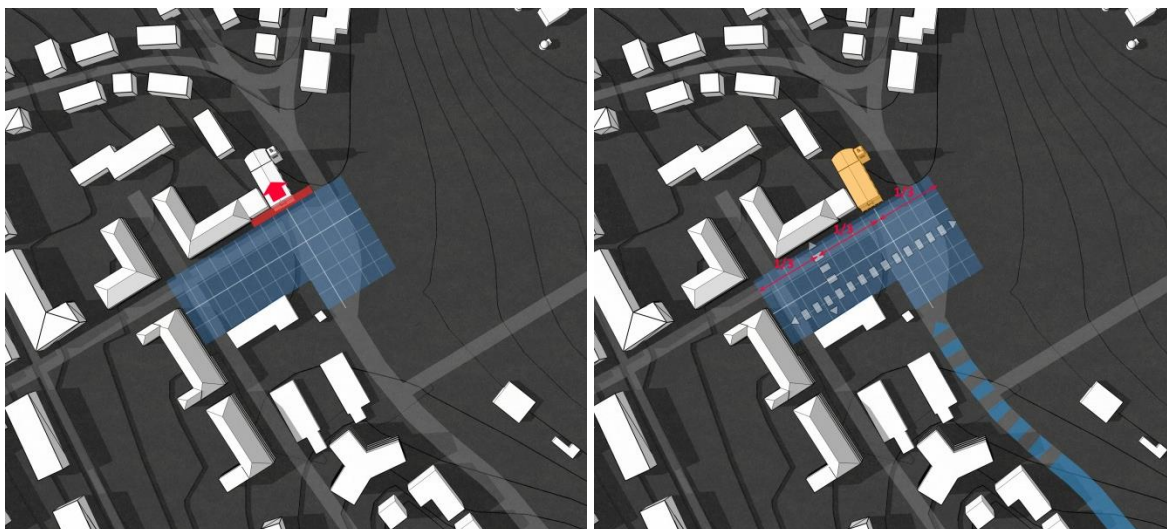
Architektonická kompozice náměstí Míru je nedokončená. Stavebním vývojem z období 1935-2014, který prvotní urbanistickou vizi nerespektoval, došlo k porušení původního konceptu. To v konečném důsledku vyústilo v dnešní neuspokojivý stav veřejného prostoru. Z původního meziválečného záměru byla realizovaná pouze severovýchodní a jihovýchodní strana náměstí. Na jihozápadní straně náměstí však vznikl objekt samoobsluhy, který je dle původní koncepce jednoznačnou chybou. Objekt je jednopodlažní, čímž není respektována jednotná výšková hladina náměstí. Rozdíl výškových hladin je tak velký, že působí krajně disproporčně. Objekt není svou pozicí k obvodu náměstí ani solitérním pavilonem volného veřejného prostoru. Jihozápadní strana náměstí proto není vymezena. Zásadním pochybením je umístění objektu

¹¹⁶ Použita statistická data studentů magisterského modulu 2012 – 2014 Ústavu navrhování III FA VUT v Brně Bc. Karel Adamec, Bc. Veronika Ehlová, Bc. Jan Foltýnek, Bc. Martina Holá, Bc. Martina Goluchová, Bc. Barbora Jakubíková, Bc. Radim Mazálek, Bc. Jana Podpleská pod vedením prof. Ing. arch. Petra Pelčáka, Ing. arch. Bohumily Hybské a Ing. arch. Nicol Galeové. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/inventura-staveni_2/2-analyzy_2/

samoobsluhy mimo pozici předpokládanou původním konceptem a prostor náměstí zužuje. Narušil tak kompozici Ústavu pro mentálně postižené děti, dnešní Cyrilometodějské střední školy. Krajiní ryzalit a vstup škol byl zarovnan s podélnou osou náměstí, nyní je umístěn nepřesvědčivě asymetricky (viz. obr. č. 38, 39). Severozápadní hranice náměstí nebyla realizována vůbec. V současné době se zde nachází hojně navštěvovaný park na Kraví hoře. Vzájemná interakce těchto dvou prostor však zdaleka nevyužívá možného potenciálu. Naopak umístění vstupů do parku, zídky, parkoviště či konečné zastávky tramvaje vytváří mezi touto dvojicí veřejných prostranství bariéru.

Obr. č. 38: Schéma narušení kompozice Náměstí Míru, 2014. Zdroj: Fotodokumentace archiv autora

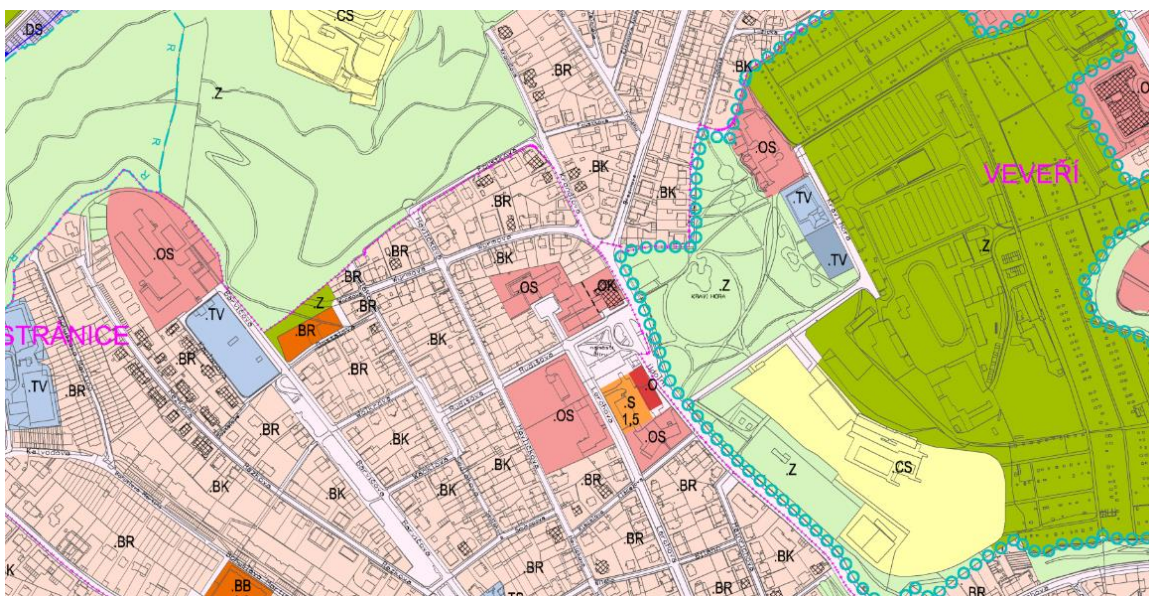

Obr. č. 39: Geometrie a kompozice náměstí Míru. Zdroj: Archiv autora

6.2.1.1.2 Funkce

Funkční náplň dle územního plánu

I přes ne zcela uspokojivý stav si náměstí Míru udrželo pomyslné postavení hlavního náměstí nynější Masarykovy čtvrti. Centrální charakter náměstí determinuje i množství funkcí umístěných buď na ploše samotného náměstí nebo v jeho nejbližším okolí. Lokalizované funkce jsou následující: kultura (kostel sv. Augustina, fara), vzdělávání (Cyrilometodějská střední škola, základní škola), obchod (parter polyfunkčních domů, samoobsluha, tisk), bydlení (dočasné i trvalé), doprava (komunikace, parkování, MHD), sport a rekreace (park). Množství těchto funkcí a jejich význam v lokálním i městském měřítku je do značné míry určující pro intenzitu dopravy – tranzit rezidentů, tranzit žáků a studentů, tranzit za volnočasovými aktivitami. Při pohledu do nově připravovaného územního plánu je zřejmé, že v oblasti funkční náplně nejsou žádné zásadní změny plánovány.

Obr. č. 40: Územní plán města Brna, rozdělení funkcí

Zdroj: OÚPR, <http://gis.brno.cz/ags/upmb/>

Struktura zastavění

Při analýze struktury zastavění a výškové hladiny je zřejmé, že zástavba směrem k náměstí Míru přirozeně graduje a podporuje tak status centrálního náměstí. Od nízkých vilek se zástavba přes 3 – 4 podlažní bytové domy plynule zvedá až 3 - 4 podlažnímu

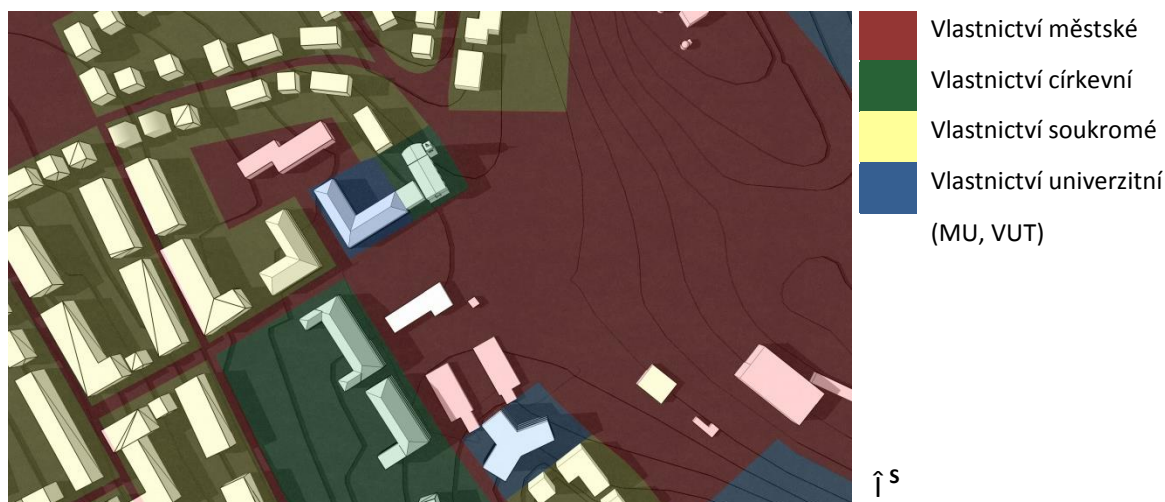
obvodu náměstí, aby vygradovala věží kostela sv. Augustina jako dominantou celé čtvrti. Tento efekt je nejvíce patrný při výhledech ze svahů Kraví hory.

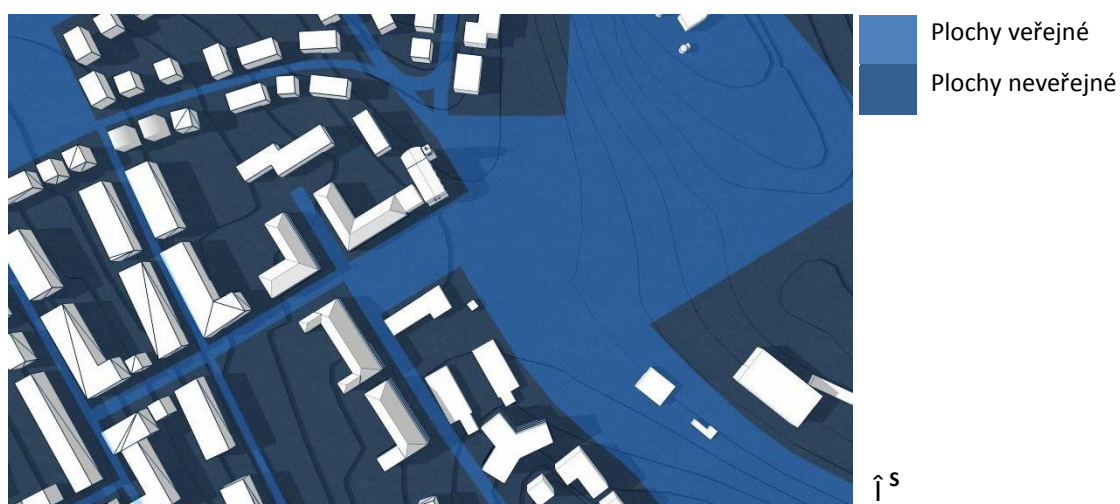
Obr. č. 41: Struktura zastavění, plochy zastavěné/nezastavěné. Zdroj: Archiv autora.

Dělení území, majetkové poměry, plochy veřejné, soukromé

Analýza majetkových poměrů v okolí náměstí Míru prokázala, že největším vlastníkem pozemků je Statutární město Brno. Druhým dominantním vlastníkem je církev zastoupená Kongregací sester sv. Cyrila a Metoděje a Farností sv. Augustina. Dále na náměstí evidujeme VŠ koleje v majetku VUT, popřípadě blízkou Sušilovu kolej v majetku MU. Ostatní pozemky jsou v rukou soukromých vlastníků.

Obr. č. 42: Majetkové poměry. Zdroj: Archiv autora.

Obr. č. 43: Plochy veřejně přístupné, plochy neveřejné. Zdroj: Archiv autora.

Se strukturou vlastnických práv úzce souvisí otázka otevřenosti nebo naopak uzavřenosti prostoru. Náměstí Míru je zlomem, kde se mění poměr volně přístupných a nepřístupných ploch. Zatímco západním směrem převažují pozemky ve vlastnictví soukromých subjektů a tudíž jsou plochy zde převážně nepřístupné – soukromé, směrem východním převažuje vlastnictví městské a plochy jsou veřejně přístupné.

Plochy Zeleně

Obr. č. 44: Plochy zeleně. Zdroj: Archiv autora.

Plochy zeleně jsou ve sledovaném území zastoupeny poměrně vysokým procentem. Tento poměr je dán zejména přítomností parku na Kraví hoře, který vymezuje východní hranici náměstí. Vnitřní plocha náměstí je taktéž tvořena plochou zeleně. Kvalita

těchto ploch je však diskutabilní. Plocha náměstí, jeho význam a frekvence pohybujících se osob by si zasloužila parkovou úpravu odpovídající úrovni s jasnou koncepcí. Dlážděné cestičky založené na trasování frekventovaných tahů, nahodile rostlá a minimálně udržovaná vegetace neodpovídají požadavkům kvalitního veřejného prostoru (údržba, bezpečnost, mobiliář,...).

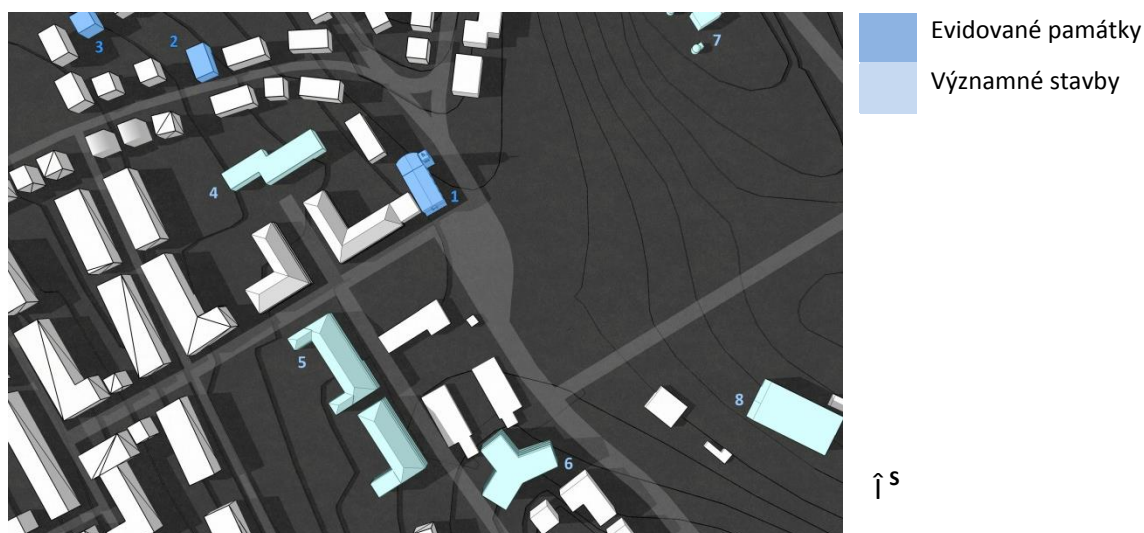
Evidované památky, architektonicky významné stavby

Památky evidované v ústředním seznamu kulturních památek:

1. Jubilejní kostel sv. Augustina, Vladimír Fischer, 1930-1935.
2. Rodinný dům, Karel Hugo Kepka, 1932-1933.
3. Rodinný dům Ing. Ericha Roučky, Václav Dvořák, 1934-1935.

Architektonicky významné stavby, díla známých autorů.

4. Základní škola, Bohuslav Fuchs, Josef Polášek, 1928.
5. Ústav pro mentálně postižené děti, Václav Fischer, 1924-1925.
Řadové dívčí gymnázium, Václav Fischer, 1927-1930.
6. Sušilova kolej, Rudolf Hlavinka, 1923.
7. Hvězdárna a planetárium Brno, rekonstrukce atelier Rudiš-Rudiš, 2009-2011
8. Rekreačně sportovní areál Kraví hora, atelier D.R.N.H., 2004

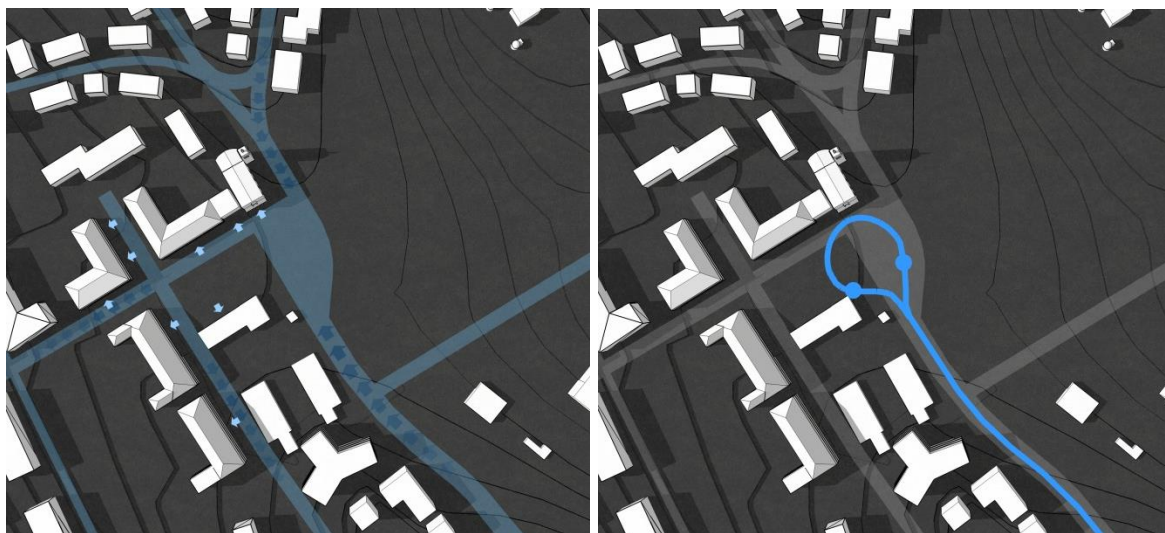
Obr. Č. 45: Evidované památky, architektonicky významné stavby. Zdroj: Archiv autora.

6.2.1.1.3 Provoz

Náměstí je frekventovaným komunikačním uzlem – jeden ze dvou vstupních bodů Masarykovy čtvrti. Je typické velkým množstvím projíždějících rezidentů i osob směřujících do této lokality za prací, vzděláním a především za sportem a rekreací.

Uliční síť je založena pravidelně na ortogonálním řádu a částečně ovlivněna morfologií terénu. Hlavní přístupová komunikace a nejvíce dopravně zatížená je ulice Údolní směřující sem s centra města: intenzita provozu třídy 14 a 15 (tj. 10-20 tis. automobilů za den). V hierarchii významově druhou je ulice Březinova: intenzita provozu třídy 14 (tj. 10-15 tis. automobilů za den). Pomyslně lze vyzvednout také ulici Lerchova (severojižní páteřní komunikace Masarykovy čtvrti jako spojnice náměstí Míru a Vaňkova náměstí). Další komunikace mají výhradně obslužný charakter s intenzitou provozu třídy 1 (tj. 0-200 automobilů za den)¹¹⁷.

Problematické je řešení dopravního křížení komunikací na východní straně náměstí. Automobilová doprava se křížuje s tramvajovou a při tom musí absolvovat dvojici odbočení pro změnu směru i při přímém pokračování. Toto řešení jednak brání plynulosti dopravy a také vytváří ne zcela bezpečné dopravní situace (řidič musí sledovat více faktorů než při klasickém řešení křižovatky typu „T“).

Obr. č. 46: Řešení dopravy. Zdroj: Archiv autora.

¹¹⁷ data za rok 2010 ze sčítání na pozemních komunikacích v extravilánu od ŘSD a ze sčítání v intravilánu měst Praha, Brno a Ostrava. Zdroj: *Jednotná dopravní vektorová mapa*. [online]. Geografický informační systém Ministerstva dopravy ČR. [vid. 2015-30-01]. Dostupné na: <http://www.jdvm.cz/cz/s525/Rozcestnik/c7341-Tematicka-mapa-intenzit-provozu>.

Obr. č. 47: Intenzita dopravy. Zdroj: Archiv autora.

Nevhodné je i řešení ukončení tramvajové trati. Trať byla na náměstí Míru zakončena pouze provizorně. Předpokládalo se její pokračování ulicí Březinovou dále do Žabovřesk. Z provizoria se ale stal trvalý stav – ve stávajících legislativních i společenských poměrech se nedá předpokládat realizace tohoto plánu. Smyčka trati zabírá podstatnou část plochy náměstí. Odstavené tramvaje vytváří bariéru mezi prostorem náměstí a atraktivním parkem Kraví hory: směrem z Údolní brány ve výhledu na kostel sv. Augustina, čímž degradují stěžejní prvek kompozice celého náměstí.

6.2.1.2 Problémy stávajícího stavu náměstí

Při vyhodnocení výsledků plynoucích z analýz je možné v případě náměstí Míru konstatovat následující problematické body:

1. Kompozice náměstí byla poškozena nevhodným umístěním objektu samoobsluhy. Jeho poloha i objem nerespektují zřejmé kompoziční principy (proporce náměstí, kompoziční osy, atp.).
2. Není využit potenciál vzájemné interakce náměstí Míru a parku na Kraví hoře. Nevhodným navrstvením funkcí při vzájemné hranici vytváří bariéru – zeď, parkoviště, tramvaje, vzrostlá a hustá vegetace. Vstupy do parku jsou realizovány mimo prostor náměstí.
3. Řešení ukončení tramvajové trati je nevhodné. Působí protichůdně ve vztahu ke kompozičním záměrům. Vytváří bariéru, ve výhledové ose (elementární

podstaty kompozice) konkuruje navržené dominantě. Vyvolává potenciálně nebezpečné dopravní situace.

4. Vnitřní plocha náměstí řešená formou parkové úpravy je nekonceptní. Nelze zde najít principy, které by podporovaly kompozici náměstí a byly s ní ve vzájemné interakci. Stav vegetace a její vzrůst brání přehlednosti náměstí, vytváří nebezpečná zákoutí.
5. Stav pozemků mezi objektem samoobsluhy a Sušilovou kolejí degraduje okolní prostor. Objekty jsou nevyužívané a v havarijním stavu.
6. Prvky městského mobiliáře jsou ve špatném stavu. Chybí jednotný vizuální styl.

Obr. č. 48: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.

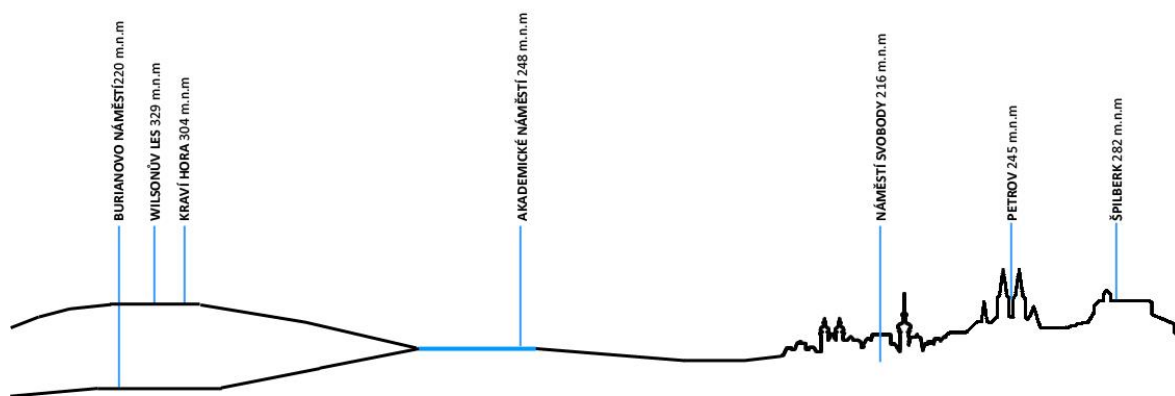
6.2.2 Akademické náměstí

6.2.2.1 Analýza stávajícího stavu náměstí

6.2.2.1.1 Forma

- **Morfologie terénu**

Morfologické poměry vycházejí z celkové typologie terénu na území Brna - pahorkatina. Akademické náměstí je rovinatým prostorem, který se nachází na východní patě svahů Kraví hory (304 m.n.m.). Směrem z centra hlavní přístupová trasa k náměstí stoupá a této dynamiky terénu bylo využito ke kompozičnímu záměru ve vztahu k umístění dominanty (ta však nebyla realizována).

Obr. č. 49: Výšková členitost terénu. Zdroj: Archiv autora¹¹⁸

Tabulka č.5: Velikost a tvar vybraných náměstí na území města Brna¹¹⁹

Tvar	Náměstí	Plocha
	Moravské náměstí	51760 m ²
	Akademické náměstí	40800 m²
	Mendlovo náměstí	31600 m ²
	Obilní trh	14580 m ²
	Malinovského náměstí	11620 m ²
	Náměstí Svobody	11500 m ²
	Komenského náměstí	11190 m ²
	Zelný trh	9970 m ²
	Jakubské náměstí	7920 m ²
	Žerotínovo náměstí	6660 m ²
	náměstí Míru	6500 m ²
	Dominikánské náměstí	4840 m ²

▪ Geometrie a tvar

Stávající tvar náměstí vychází z geometrie lichoběžníku, avšak tento je mírně narušen odklonem severojižní podélné osy a nálevkovitým rozšířením v ústí ulice Minská.

¹¹⁸ Údaje o nadmořské výšce čerpány z údajů „Brněnské výškovnice“. Zdroj: *Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky* [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.

¹¹⁹ Použita statistická data studentů magisterského modulu 2012 – 2014 Ústavu navrhování III FA VUT v Brně Bc. Karel Adamec, Bc. Veronika Ehlová, Bc. Jan Foltýnek, Bc. Martina Holá, Bc. Martina Goluchová, Bc. Barbora Jakubíková, Bc. Radim Mazálek, Bc. Jana Podpěská pod vedením prof. Ing. arch. Petra Pelčáka, Ing. arch. Bohumily Hybské a Ing. arch. Nicol Galeové. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/inventura-staveni_2/2-analyzy_2/

Délky základen výše popsaného lichoběžníkového útvaru jsou 75 a 185 metrů, délky ramen jsou 330 a 350 metrů. Vzájemný poměr stran je 1:2,5:4,4:4,7. Rozlohou se řadí mezi největší brněnská náměstí (viz. tabulka č.5).

▪ **Kompoziční principy a jejich odchylky od původní koncepce**

Z původní koncepce Akademického náměstí se do stávajícího stavu promítnul pouze půdorysný otisk. Zamýšlený lichoběžníkový tvar je zde jasně patrný. Z objemového řešení se ale dochovala pouze budova Právnické fakulty MU, ostatní budovy z původního konceptu nebyly realizovány. Poválečná výstavba s výjimkou severní strany náměstí nereflektuje původní urbanistickou koncepci reprezentovanou právě budovou Právnické fakulty. Ta zejména ve srovnání s výškovými budovami při ulici Šumavská působí disproporčně a v prostoru náměstí odtrženě. Nesourodý dojem vyvolává také západní strana náměstí. Jeho výšková úroveň kolísá mezi jedním až sedmi nadzemními podlažími, není respektována ani samotná uliční čára.

6.2.2.1.2 Funkce

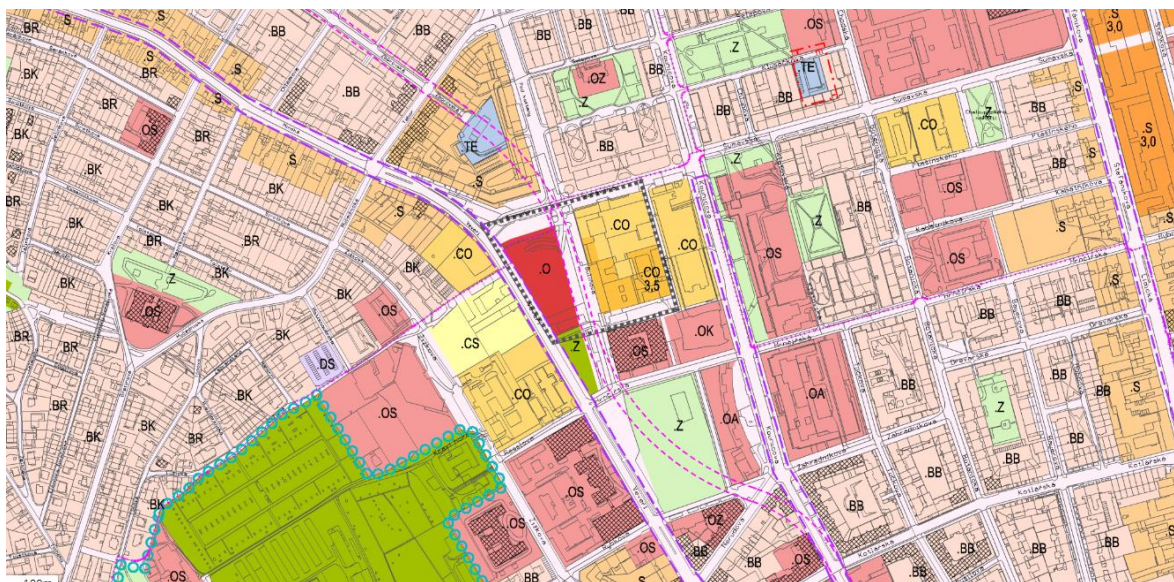
Funkční náplň dle územního plánu

Předpokládaná funkce náměstí – školní a výzkumné instituce, byla zachována částečně a to výhradně na jižní straně náměstí. Zde se nachází budovy Chemického a Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR, stojí zde zmiňovaná Právnická fakulta MU a částečně se dá do prostoru Akademického náměstí zařadit i komplex Fakulty stavební VUT. Původně předpokládaná dominanta prostoru – budova konzervatoře (respektive Nejvyššího soudu) chybí, roli dominanty převzala trojice výškových administrativních budov realizovaná v průběhu druhé poloviny 70. let¹²⁰. Severní část náměstí je uzavřena blokovou zástavbou se smíšenou funkcí – administrativa a bydlení. Raritou, co do umístění v podobné části města a hustoty zástavby, je komplex Tomášského dvora (koňské stáje, cvičiště a parkurové závodiště. Ten vymezuje téměř celou polovinu západní strany náměstí.

¹²⁰ Na podobu výškových budov byla na počátku 60. let vypsána architektonická soutěž. Původní soutěžní návrh obsahoval čtyři výškové kancelářské budovy a jeden obchodní pavilon, realizovány byly tři sedmdesátimetrové věže na společné podnoži. Projekt: 1965, realizace: 1970, autoři: Roman Zajíc, Jaroslav Ryška, L. Gabriel, Jiří Gregorčík, František Antl (urbanistické řešení). Zdroj: LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2013-02-11 [vid. 2015-02-09]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=850

Problematické je i využití samotné plochy náměstí. Ta je v současné době využívána z většiny jako parkoviště s částečně zpevněnou prašnou plochou, částečně jako sběrné středisko odpadů. V cípu před budovou Právnické fakulty byl ponechán úzký pruh zeleně.

Při pohledu do připravovaného územního plánu je zřejmá jasná zásadní změna v nahlížení na tuto lokalitu. Původní předpoklad výstavby velkého Akademického náměstí je opuštěn, jeho plocha je vymezena jako stavební parcela pro občanskou vybavenost. Podobný přístup předjímala soutěž na budovy Fakulty architektury, výtvarných umění a soudního inženýrství z roku 2008. Tento krok znamená definitivní konec meziválečné koncepce této části města.

Obr. č. 50: Územní plán města Brna, rozdělení funkcí
Zdroj: OÚPR, <http://gis.brno.cz/ags/upmb/>

Struktura zastavění

Původní jasně vymezená struktura zastavění založená ve východní části náměstí na tradiční blokové zástavbě střídané solitery reprezentativních budov a funkcionalistické koncepce města v zeleni na západní straně byla poválečným vývojem zcela opuštěna. Urbanistické zásahy období 50. – 80. let nereflektovaly tradiční přístupy a zákonitosti stavby měst (v tomto případě zejména nakládání s uliční čarou a výškovou hladinou zástavby). To se odrazilo v zcela zjevné roztržitosti a disharmonii jednotlivých komponent.

Z toho vychází i výškové hladiny zástavby. V rámci jednoho urbanistického prostoru můžeme pozorovat kontrast jednopodlažních budov Tomášského dvora, hned na vedlejší parcele kancelářské budovy Platinum o 7 nadzemních podlažích a na protilehlé straně s výškovými administrativními budovami o 18 nadzemních podlažích.

Obr. č. 51: Struktura zastavění, plochy zastavěné/nezastavené. Zdroj: Archiv autora.

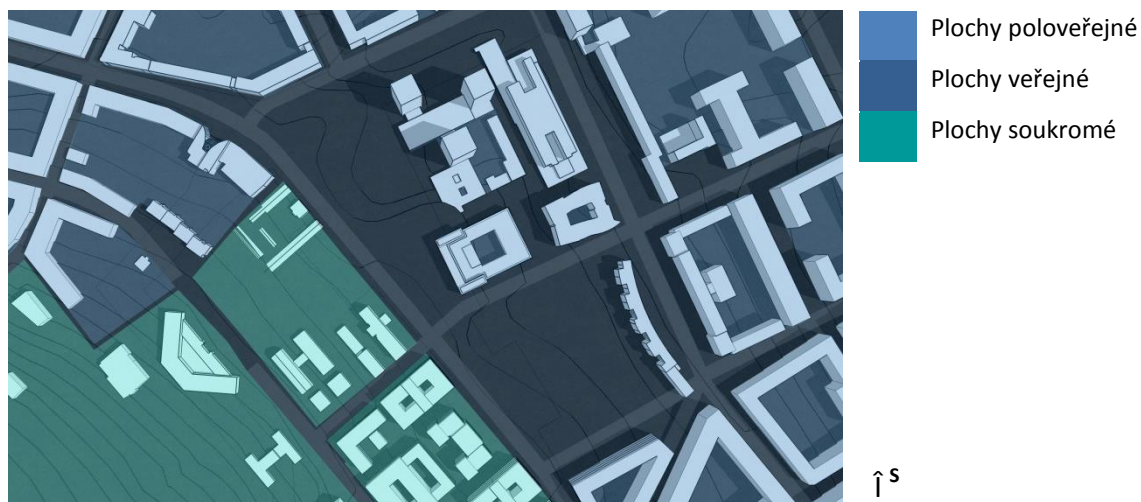

Obr. č. 52: Majetkové poměry. Zdroj: Archiv autora.

Dělení území, majetkové poměry, plochy veřejné, soukromé

Analýza majetkových poměrů v okolí Akademického náměstí prokázala, že největším vlastníkem pozemků je Statutární město Brno. Druhým dominantním vlastníkem je Vysoké učení technické v Brně. Dále na náměstí evidujeme pozemky

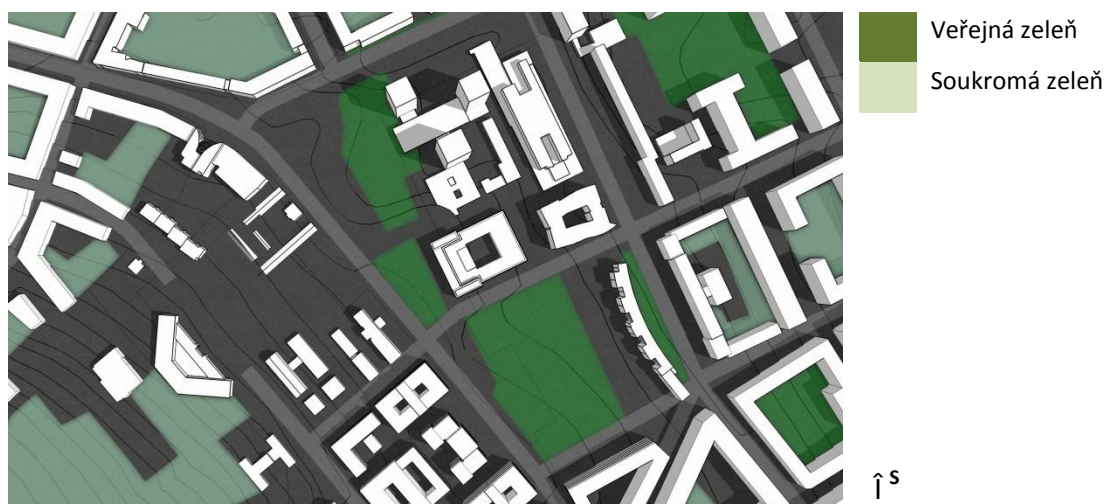
v majetku Akademie věd ČR (Fyzikální a Chemický ústav). Významným vlastníkem pozemků je také Česká republika (Moravská zemská knihovna, Univerzita obrany). Ostatní pozemky jsou v rukou soukromých vlastníků.

Obr. č. 53: Plochy veřejně přístupné, plochy neveřejné. Zdroj: Archiv autora.

Plochy Zeleně

Stav vegetace vychází z celkové kondice Akademického náměstí, která je na velmi špatné úrovni. Jeho plocha sestává ze 2/3 z prašného parkoviště a z 1/3 z prázdné travnaté plochy. Samotné prvky zeleně jsou převážně bez koncepce a s minimální údržbou. Vzniká tak řada nepříjemných a nebezpečných zákoutí zahlcených odpadky.

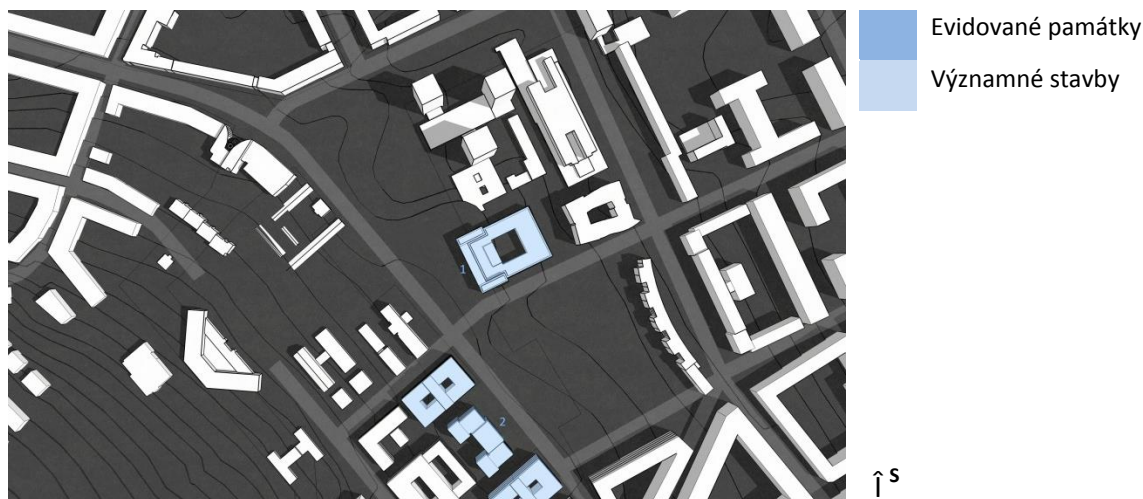

Obr. č. 54: Plochy zeleně. Zdroj: Archiv autora.

Evidované památky, architektonicky významné stavby

Památky evidované v ústředním seznamu kulturních památek:

1. Právnická fakulta MU, Alois Dryák, 1928 - 1932.
2. Komplex Fakulty stavební VUT při ulici Veveří, Michal Ursyni, 1907 – 1911
Komplex Fakulty stavební VUT, pavilon Z, Karel Hugo Kepka, 1920.

Obr. č. 55: Evidované památky. Zdroj: Archiv autora.

6.2.2.1.3 Provoz

Provoz náměstí je do značné míry ovlivněn stavem náměstí. Nenabízí atraktivní funkce ve vnitřní ploše náměstí - ta se stává mrtvým prostorem. Většina pěší a automobilové dopravy se odehrává po obvodu. V konečném důsledku funguje náměstí spíše jako tranzitní prostor a obrovské parkoviště než jako veřejné prostranství.

Hlavní dopravní komunikace je vedena po západní straně náměstí – ulice Veveří, s vedením tramvajové tratě o intenzitě provozu třídy 17 (tj. 30-50 tis. automobilů za den). Na severní straně náměstí se dopravní linie dělí do dvou větví: ulice Minská s intenzitou dopravy třídy 16 (tj. 20-30 tis. automobilů/den) a ulice pod Kaštany o intenzitě dopravy třídy 14 (tj. 10-15 tis. automobilů/den) ¹²¹. Větvení výše zmíněných dopravních tras neodpovídá frekvenci dopravy. Její dimenze a řešení formou dvojité křižovatky typu „T“ je

¹²¹ data za rok 2010 ze sčítání na pozemních komunikacích v extravilánu od ŘSD a ze sčítání v intravilánu měst Praha, Brno a Ostrava. Zdroj: *Jednotná dopravní vektorová mapa*. [online]. Geografický informační systém Ministerstva dopravy ČR. [vid. 2015-30-01]. Dostupné na: <http://www.jdvm.cz/cz/s525/Rozcestnik/c7341-Tematicka-mapa-intenzit-provozu>.

pro takto dopravně zatížený bod zcela nevhodné. Jednopruhové řešení a odbočení přes přechody pro chodce brání plynulosti provozu a způsobuje zde časté kolony.

Obr. č. 56: Řešení dopravy. Zdroj: Archiv autora.

Obr. č. 57: Intenzita dopravy. Zdroj: Archiv autora.

6.2.2.2 Problémy stávajícího stavu náměstí

Při vyhodnocení výsledků plynoucích z analýz je možné v případě Akademického náměstí konstatovat následující problematické body:

1. Problematická je celková kompozice a stav náměstí. Podoba náměstí byla poškozena zásahy v poválečném i porevolučním období: budovy nevhodně

umístěné v období 50. – 80. let, budovy neodpovídajícího měřítka v současnosti.

2. Funkce náměstí a způsoby jakým je využíváno je v silném kontrastu s původní meziválečnou koncepcí. Zamýšlený reprezentativní a živý prostor se změnil v prašné štěrkové parkoviště a neatraktivní nevyužitelné plochy trávníku. Náměstí nefunguje jako veřejný, ale jako zbytkový městský prostor.
3. Koncepce zeleně neexistuje. S výjimkou drobného úseku před vstupem Právnické fakulty jde o náletové prvky vegetace převážně bez údržby. Stav rostlinných prvků negativně ovlivňuje vzhled náměstí.
4. Celkové řešení dopravy není ideální. Lepší řešení by zasluhoval především přechod Veveří – VMO. Ne zcela šťastné je množství parkovacích míst na terénu.

Obr. č. 58: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.

6.2.3 Kraví hora

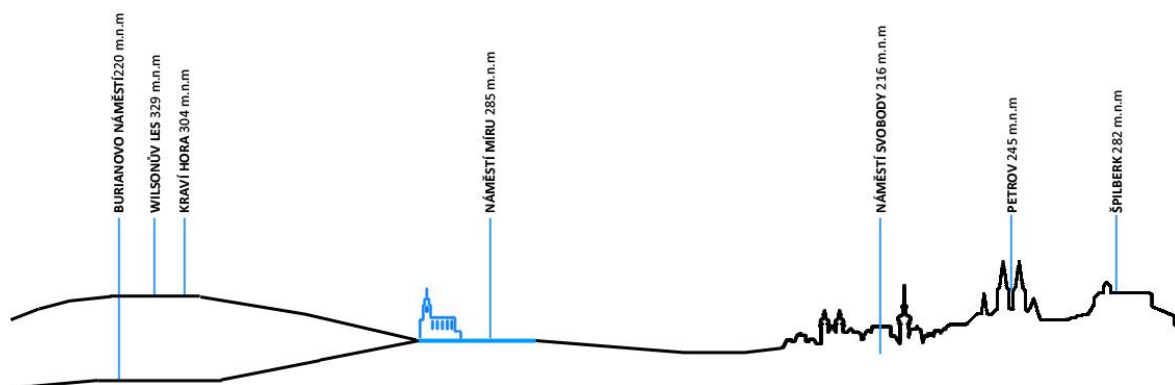
6.2.3.1 Analýza stávajícího stavu lokality

6.2.3.1.1 Forma

▪ Morfologie terénu

Morfologické poměry vycházejí z celkové typologie terénu na území Brna. V širších souvislostech se sledovaná lokalita nachází v topograficky velmi členitém terénu. Kraví hora má vrchol poměrně plochý, mírně se svažující k jihu. Nejvyšší bod je v nadmořské

výšce 304 m.n.m. Severní, východní a západní svahy od tohoto bodu klesají v mírném spádu, na jižní hranici svah prudce klesá k ulici Úvoz.

Obr. č. 59: Výšková členitost terénu. Zdroj: Archiv autora¹²²

▪ Kompoziční principy a jejich odchylky od původní koncepce

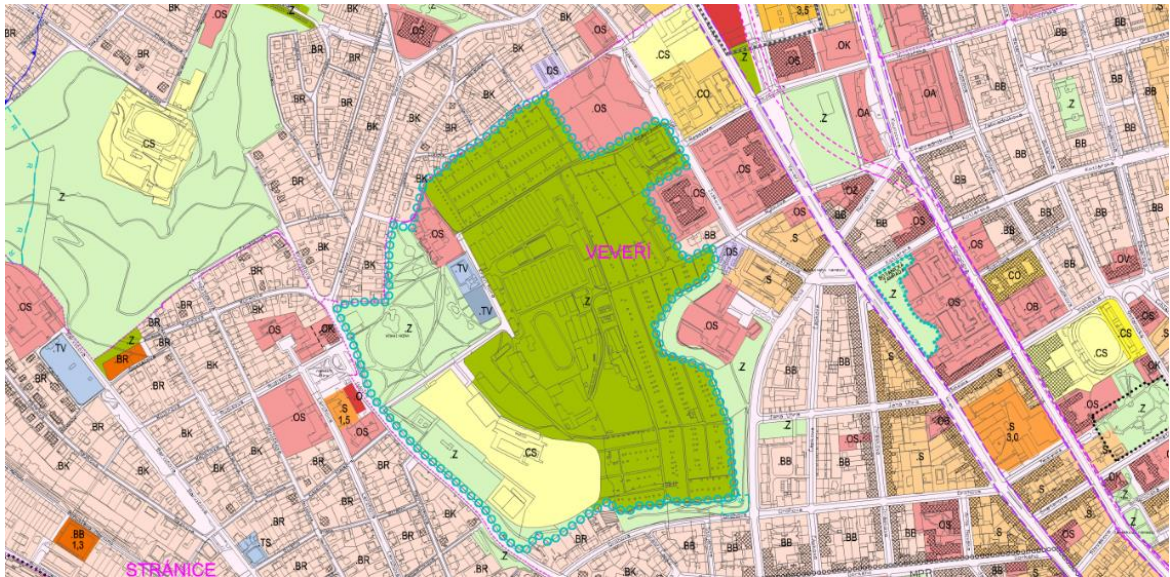
Je značně obtížné hovořit o kompozičních principech nedokončeného záměru a to zejména v případě, kdy v podstatě kompozice neexistuje. To je případ právě stávajícího prostoru Kraví hory. I při největší snaze není možné ve stávající podobě Kraví hory hledat ucelenou urbanistickou koncepci. Jasný řád lze hledat pouze v případě pravidelného rastru objektů provizorních kasáren vybudovaných za 2. světové války německými okupačními vojsky. Obecně je ale Kraví hora prostorem, kde jsou řešeny dílčí úseky bez vztahu k celku.

6.2.3.1.2 Funkce

Funkční náplň dle územního plánu

Pokud jde o funkční rozložení lokality Kraví hory, je možné ji v severojižním směru rozdělit do tří zón – na západní straně převažuje rekreace a kultura (park na Kraví hoře, Sportovně rekreační areál Kraví hora, Hvězdárna a planetarium), rekreace individuální (zahrádkářské kolonie), občanská vybavenost a vzdělávání (Gymnázium Matyáše Lercha, Fakulta stavební VUT, jízdárna a cvičiště, Sono centru, Základní škola s krytým kluzištěm).

¹²² Údaje o nadmořské výšce čerpány z údajů „Brněnské výškovnice“. Zdroj: *Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky* [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.

Obr. č. 60: Územní plán města Brna, rozdělení funkcí
Zdroj: OÚPR, <http://gis.bрно.cz/ags/upmb/>

Struktura zastavění

Podíváme-li se na strukturu zastavění, respektive na poměr zastavěných a nezastavěných ploch, musíme konstatovat, že prostor Kraví hory je zastavěn jen minimálně. S výjimkou bývalých kasáren, které byly přeměněny v multifunkční objekty Vysokého učení technického a Masarykovy univerzity, je zástavba spíše soliterní. Objekty zahrádkářské kolonie vzhledem ke statusu dočasné stavby do analýzy zastavěných ploch nebyly zohledněny.

Obr. č. 61: Struktura zastavění, plochy zastavěné/nezastavěné. Zdroj: Archiv autora.

Dělení území, majetkové poměry, plochy veřejné, soukromé

Rozborem majetkových poměrů na Kraví hoře můžeme jako většinového vlastníka pozemků označit Statutární město Brno. Druhým největším podíl pozemků je v univerzitním vlastnictví (MU, VUT). Malé procento pozemků je ve vlastnictví státu a Akademie věd ČR. Ostatní pozemky jsou v soukromém vlastnictví

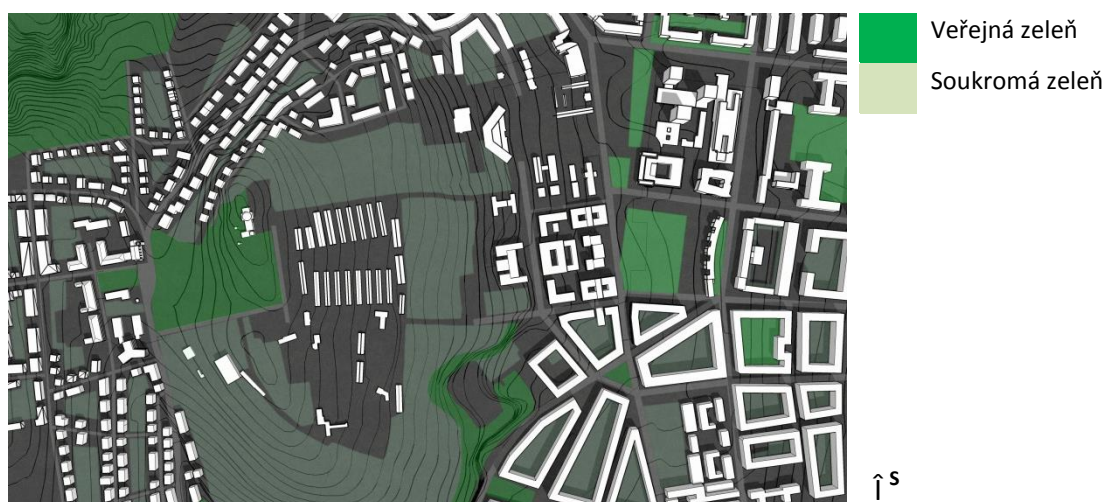
Obr. č. 62: Majetkové poměry. Zdroj: Archiv autora.

Obr. č. 63: Plochy veřejně přístupné, plochy neveřejné. Zdroj: Archiv autora.

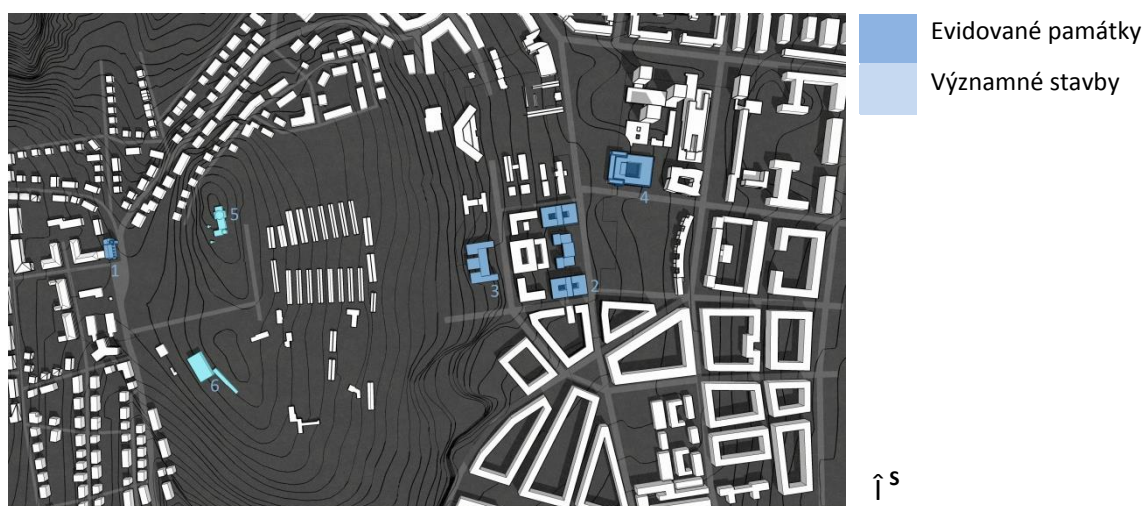
Plochy Zeleně

Převážná část Kraví hory je v Územním plánu města Brna vedena jako „rekreační park“. Jeho obrys je vyplněn prvky soukromé nebo veřejné zeleně, přičemž prvky soukromé zeleně téměř 3x převyšují prvky zeleně veřejné.

Obr. č. 64: Plochy zeleně. Zdroj: Archiv autora.

Svou atraktivitou je park na Kraví hoře významným rekreačním místem v Brně. Možnostmi vyžití a atraktivními výhledy na městské panorama patří k velmi navštěvovaným. Jako jeho negativa je možné označit stav drobného městského mobiliáře (lavičky, koše, dětské hřiště), koncepce jezírka řešeného jako biotop (při frekvenci pohybujících se osob tento koncept bude fungovat obtížně) a nejzávažnější je propojení se sousedním náměstím Míru (vzájemná míra interakce nevyžívá možného potenciálu).

Obr. č. 65: Evidované památky. Zdroj: Archiv autora.

Evidované památky, architektonicky významné stavby

Památky evidované v ústředním seznamu kulturních památek:

1. Jubilejní kostel sv. Augustina, Vladimír Fischer, 1930-1935.

2. Komplex Fakulty stavební VUT při ulici Veveří, Michal Ursyni, 1907 – 1911
3. Komplex Fakulty stavební VUT, pavilon Z, Karel Hugo Kepka, 1920.
4. Právnická fakulta MU, Alois Dryák, 1933.

Architektonicky významné stavby, díla známých autorů.

5. Hvězdárna a planetárium Brno, rekonstrukce atelier Rudiš-Rudiš, 2009-2011
6. Rekreačně sportovní areál Kraví hora, atelier D.R.N.H., 2004

6.2.3.1.3 Provoz

Provoz Kraví hory je založen na maximální snaze vyloučení automobilové dopravy. Ta je v převážné míře realizována výhradně po obvodu a posílena městskou hromadnou dopravou. Jsou to ulice Údolní – intenzita dopravy třídy 14 – 15 (tj. 10-20 tis. automobilů/den), ulice Březinova – intenzita dopravy třídy 14 (tj. 10-15 tis. automobilů/den), ulice Veveří – intenzita dopravy třídy 17 (tj. 30-50 tis. automobilů/den), a ulice Úvoz – intenzita dopravy třídy 17 (tj. 30-50 tis. automobilů/den). Uvnitř obvodu území Kraví hory je automobilem možný příjezd pouze k Rekreačně sportovnímu areálu, avšak jeho parkovací plochy jsou značně poddimenzované a zejména v letním období nepostačují. Vjezd do ostatních částí je povolen výhradně dopravním obsluhám a údržbě (všechny tyto komunikace patří intenzitou dopravy do třídy 1, tj. do 200 automobilů/den).

Obr. č. 66: Řešení dopravy. Zdroj: Archiv autora.

Řešení pěších tahů a zejména průchodnost Kraví hory není ideální. Zatímco ve směru východ-západ je možné plynule celé území přejít, ve směru sever-jih cesta průchozí není. Orientace mezi uzamčenými branami a slepými cestičkami je problematická. Neexistuje možnost projít Kraví horu okružní trasou.

6.2.3.2 Problémy stávajícího stavu lokality

Při vyhodnocení výsledků plynoucích z analýz je možné v případě Kraví hory konstatovat následující problematické body:

1. Chybí jednotná koncepce a strategie rozvoje. Prostor má obrovský potenciál a nabízí široké možnosti využití. Postup bez jednoznačného záměru a nekoncepční výstavby by mohla význam lokality poškodit.
2. Není využit potenciál vzájemné interakce náměstí Míru a parku na Kraví hoře. Nevhodným navrstvením funkcí při vzájemné hranici vytváří bariéru – zeď, parkoviště, tramvaje, vzrostlá a hustá vegetace. Vstupy do parku jsou realizovány mimo prostor náměstí.
3. Problematická je pěší doprava a průchodnost napříč lokalitou.
4. Prvky městského mobiliáře jsou ve špatném stavu. Chybí jednotný vizuální styl.

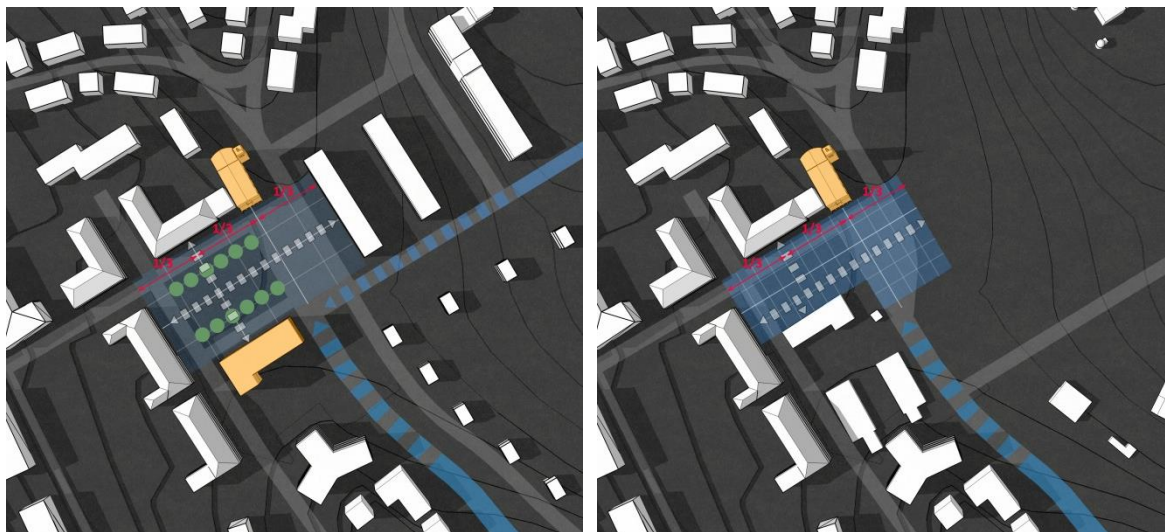
Obr. č. 67: Problematická místa stávající podoby lokality. Zdroj: Archiv autora.

6.3 SROVNÁVACÍ STUDIE

6.3.1 Náměstí Míru

6.3.1.1 Konfrontace původního návrhu se současným stavem náměstí

Na základě meziválečných návrhů lze definovat koncepci náměstí založené na charakteru centrálního reprezentativního veřejného prostoru nově budované Úřednické čtvrtě. Plán předpokládal také zastavění svahů Kraví hory univerzitním kampusem. Tím mělo být náměstí jednoznačně vymezeno ze všech svých stran. To ovšem neplatí dnes. Jihovýchodní a severovýchodní strana náměstí nebyla realizována. Na jihovýchodní straně náměstí byl postaven objekt samoobsluhy, který svým umístěním a objemem nerespektuje navržené kompoziční principy a tím negativně poškozuje vzhled a dojem náměstí. Severovýchodní hranice náměstí nebyla zastavěna vůbec, v současné době se zde nachází park. Krajinné kompozice parku nejsou využity, potenciál vymezení zelení nebyl akceptován ani naznačen žádnou pozdější studií. Vzájemný potenciál interakce dvou veřejných prostorů je využit minimálně.

Obr. č. 68: Srovnání předpokládané prvorepublikové kompozice náměstí s dnešním stavem. Zdroj: Archiv autora.

V případě dopravního řešení meziválečná koncepce počítala s průběžným vedením tramvajové trati. Původně zde byla tramvajová linka zakončena jen provizorně, avšak tento stav trvá doposud a nepředpokládá změnu v budoucnu. Nevhodné řešení obratiště zabírá značnou část plochy náměstí, cca 50%. Z dnešních přístupů k dopravním řešením

I lze hodnotit jako problematické i vedení automobilových komunikací. Stávající řešení není dimenzováno na současnou frekvenci dopravy a nesplňuje současné požadavky z hlediska bezpečnosti a plynulosti dopravy.

Obr. č. 69: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.

6.3.1.2 Systematizace výstupů analýz, formulace závěrů

Zkoumáním historických souvislostí stavebních záměrů města Brna v meziválečném období a plánované výstavby kampusu brněnských vysokých škol jsem definoval urbanistickou koncepci náměstí Míru. Poloha náměstí byla určena vítězným projektem s názvem „Evoluce“ autorského kolektivu Jaroslav Grunta, Miloš Lamla a Adolf Šálka¹²³. Velikost prostoru náměstí byla dvojnásobná, návrh ale převyšoval reálné možnosti města. Za výchozí podklad jsem tedy zvolil dvojici projektů Vladimíra Fischera a Bohuslava Fuchse s Jindřichem Kumpoštem. Na tomto základě byla vymodelována předpokládaná podoba náměstí Míru, tehdejšího Babákova.

Prostřednictvím analýzy jsem definoval základní prvky urbanistické kompozice. Kompozice náměstí je založena na pravidelném obdélníkovém půdorysu. Je využito principů geometrické proporcionality (třetinový a poloviční modul) a kontrastu výškových úrovní - dominanty uzavírající pohledové osy. Konfrontací s dnešním stavem a definicí problematických míst je možné nabídnout následující východiska:

¹²³ Soutěž na regulaci úseku města mezi Bauerovou rampou a Královým polem, 1923.

Pozitiva dnešního stavu náměstí:

- Specifická morfologie. Polohu náměstí v rámci sídelní struktury lze zařadit mezi stěžejní výhody náměstí. Klidná lokalita s vysokou atraktivitou se nachází v bezprostřední blízkosti městského centra.
- Množstvím funkcí lokálního i městského významu nabízených v okolí (kostel, park, hvězdárna, plavecký komplex apod.) je vysokým potenciálem pro další rozvoj náměstí.

Negativa dnešního stavu náměstí:

- Kompozice náměstí a poškození nevhodným umístěním objektu samoobsluhy. Jeho poloha i objem nerespektují zřejmé kompoziční principy (proporce náměstí, kompoziční osy, atp.).
- Nevyužitý potenciál vzájemné interakce náměstí Míru a parku na Kraví hoře. Nevhodným navrstvením funkcí při vzájemné hranici vytváří bariéru – zeď, parkoviště, tramvaje, vzrostlá a hustá vegetace. Vstupy do parku jsou realizovány mimo prostor náměstí.
- Řešení ukončení tramvajové trati. Působí negativně ve vztahu ke kompozičním záměrům. Vytváří bariéru. Ve výhledové ose (elementární podstaty kompozice) konkuruje navržené dominantě. Vyvolává potenciálně nebezpečné dopravní situace.
- Nekoncepční forma parkových úprav a práce s veřejným prostorem. Nelze zde najít principy, které by podporovaly koncepci náměstí a byly s ní ve vzájemné interakci. Stav vegetace a její vzrůst brání přehlednosti náměstí, vytváří nebezpečná zákoutí.

Podněty pro budoucí řešení:

- Demolice objektu samoobsluhy na jihozápadní hranici náměstí. Objekt zužuje plochu náměstí a porušuje symetrii náměstí danou ryzalitem se vstupem budovy Cyrilometodějské střední školy. Nerespektuje výškovou úroveň náměstí. Vhodné by bylo jeho odstranění a využití parcely pro nový stavební program nejlépe polyfunkčního objektu, což podporuje analýza původního

konceptu náměstí. Podstatnou determinantou je však přesná lokace takové stavby (viz. Projekt polyfunkčního domu atelieru RAW z roku 2005. Ten sice výškovou hladinu náměstí respektuje, ale plochu náměstí rozšiřuje a působí negativně na kompozici náměstí. Analogicky tak opakuje chybu stávajícího objektu.)

- Řešení neuspokojivého stavu veřejného prostoru v centrální ploše náměstí. Stávající rostlé, nahodilé uspořádání zeleně nahradit jasnou koncepcí, v synergii s kompozicí náměstí a vizí reprezentativního významu.
- Řešení tramvajové trati. Použít vhodnější typ obratiště a minimalizovat plochy k tomuto účelu vymezené.
- Revize dopravního řešení pro stávající křížení silničních cest s důrazem na bezpečnost a plynulost provozu.
- Vzájemné provázání samotného náměstí se sousedícím parkem na Kraví hoře. Využití prvků krajinné kompozice ke zkvalitnění obou městských prostorů – vstupy do parku orientovat přímo z náměstí při využití průhledových kompozičních os.
- Kvalita a úměrnost tvarosloví městského mobiliáře, výběr použitých materiálů a komponování výtvarných děl.

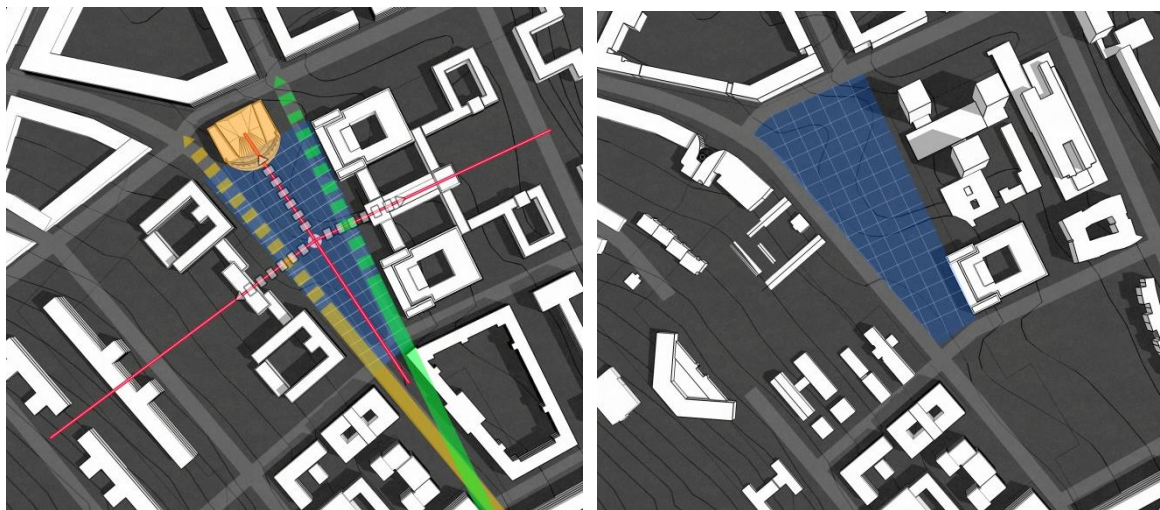
6.3.2 Akademické náměstí

6.3.2.1 Konfrontace původního návrhu se současným stavem náměstí

Jasná koncepce patrná z prvorepublikových návrhů, předpokládala založení náměstí s charakterem monumentálního reprezentativního veřejného prostoru, s honosnými budovami českých vysokých škol jako prezentace české kultury a vzdělanosti. Náměstí mělo být jednoznačně vymezeno po svém obvodu. Bylo založeno na jasných kompozičních principech vycházejících z tradičního přístupu ke stavbě měst. Meziválečný záměr je však patrný pouze v půdorysné stopě. Prostorová koncepce v současnosti zcela chybí. Poválečné stavební zásahy nerespektovaly žádné principy původní kompozice, vytvořily z Akademického náměstí neživý disharmonický prostor.

Vedení dopravních cest mělo v meziválečném záměru jasnou koncepci založenou na rozdělení hlavní cesty do dvou ramen směřujících do Žabovřesk a Králova pole

podporující plynulost dopravy. Současné řešení se složitým dvojitým odbočením a vzdáleností obou světelných křižovatek (zejména dimenze první z nich neodpovídá kapacitě provozu) způsobuje v době dopravní špičky kolaps.

Obr. č. 70: Srovnání předpokládané prvorepublikové kompozice náměstí s dnešním stavem. Zdroj: Archiv autora.

Obr. č. 71: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.

Náměstí je degradováno pouze na funkci parkoviště pro přilehlé administrativní budovy. Ostatní funkce náměstí neplní. Otázkou zůstává, zda pokračovat v původním záměru a podpořit koncept veřejného prostranství, zejména vzhledem ke kvalitě současného stavu, nebo zvolit odlišný přístup – zastavění. Soutěž na novou podobu Akademického náměstí v roce 2008 tuto možnost definovala: stavební program volné prostranství využil pro dvojici kvalitních městských bulvárů se školními budovami.

6.3.2.2 Systematizace výstupů analýz, formulace závěrů

Během studia historických souvislostí plánované výstavby kampusu brněnských vysokých škol v meziválečném období jsem analyzoval urbanistickou koncepci Akademického náměstí. Jeho polohu předjímal již v roce 1919 Jindřich Kumpošt, když vytvořil studii monumentálního univerzitního kampusu. Střídmější, avšak stále velmi tradiční a velkolepé je Akademické náměstí v soutěžním návrhu Aloise Dryáka, architekta pověřeného zhotovením realizačních plánů (Právnická a Filozofická fakulta).

Na základě analýzy Dryákova návrhu definuji základní prvky urbanistické koncepce. Kompozice náměstí je založena na lichoběžníkovém tvaru mezi rameny dopravních tras. Náměstí uzavírá dominanta reprezentativní budovy. Je využito principů geometrické a aritmetické proporcionality, symetrie a rytmické práce s objemy a plochami fasád. Konfrontací s dnešním stavem a definicí nedostatků je možné nabídnout následující východiska:

Pozitiva dnešního stavu náměstí:

- Lokace náměstí v rámci městské struktury. Blízkost centra města v docházkové vzdálenosti.
- Široký rejstřík funkcí v nejbližším okolí (administrativa, školství, kultura, obchod, bydlení, zdravotnictví, sport).
- Prostorové rezervy, množství volných nezastavěných pozemků.

Negativa dnešního stavu náměstí:

- Kompozice náměstí nebyla poválečným vývojem respektována a vyústila v absolutní absenci urbanistické koncepce. Novodobé zásahy probíhají jako dílčí úkony bez vztahu k celku. Prostor je disharmonický.
- Architektonický ráz zástavby. Souvisí s absencí koncepce a prohlubuje současný neuspokojivý stav.
- Koncepce dopravy. Řešení přechodu Veverčí (městská třída) a ulice Pod Kaštany (hradecká výpadek VMO) jako dvojité světelné křižovatky je v rozporu s původní koncepcí a nepodporuje plynulost dopravy.

- Nevyužitý potenciál plochy náměstí. Sběrný dvůr odpadů a parkoviště snižuje celkovou kvalitu městského prostoru a degraduje je na mrtvé prostranství.
- Kondice a stav prvků městské zeleně. Absence koncepce, většina vegetace je náletová, bez údržby.
- Umístění nevhodných funkcí po obvodu náměstí. V rámci polohy v městské struktuře nevhodný autobazar, stáje a jízárna.

Podněty pro budoucí řešení:

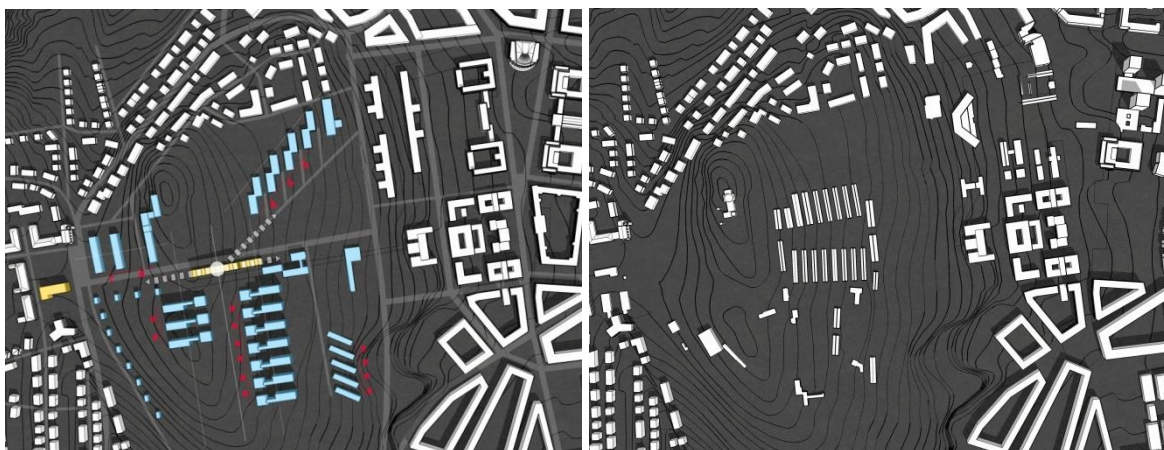
- Strategie rozvoje celé lokality s vymezením pravidel a regulativ. Návaznost na meziválečný koncept a rozvíjení fragmentu Akademického náměstí jako veřejného prostranství nebo zahuštění struktury města dvojicí bulvárů a využití volné plochy.
- Funkce adekvátní významu lokace v městské struktuře.
- Preference městotvorných funkcí na úkor provozní poptávky parkovišť.
- Kvalitní koncepce městské zeleně, volba materiálů a komponování výtvarných děl.

6.3.3 Kraví hora

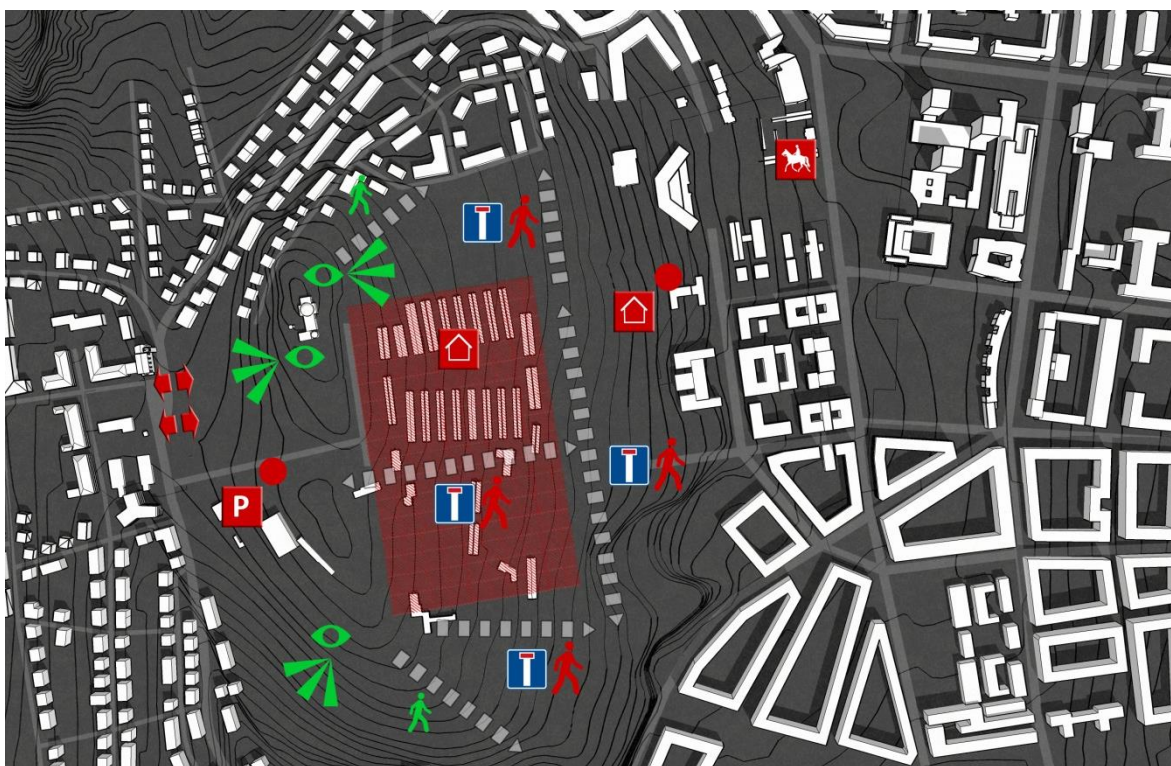
6.3.3.1 Konfrontace původního návrhu se současným stavem sledované lokality

Meziválečnou koncepci Kraví hory nelze srovnávat se současným stavem. Dle původního záměru byly pozemky na Kraví hoře určeny k zastavění. Počítalo se s vybudováním komplexu nové zemské nemocnice a kampusu brněnských vysokých škol (Masarykova univerzita, Česká vysoká škola technická a jejich společné ústavy). Situace dnes je diametrálně odlišná. Pozemky jsou převážně volné, s výjimkou několika solitérních staveb nezastavěné. Dominantní funkcí této lokality je sport a rekreace. Vzhledem k současným legislativním a společenským poměrům je jen obtížně představitelné, že by v rámci Kraví hory mohla být uskutečněna výstavba takového rozsahu, rovnoměrná na všech svazích lokality podobná plánu z 30. let 20. stol.

S výjimkou několika drobných fragmentů (Fakulta stavební, část ulice označované jako Kraví hora) nelze vysledovat podobnosti mezi prvorepublikovým záměrem a dnešní situací.

Obr. č. 72: Srovnání předpokládané prvorepublikové kompozice sledované lokality s dnešním stavem. Zdroj: Archiv autora.

Obr. č. 73: Problematická místa stávající podoby sledované lokality. Zdroj: Archiv autora.

6.3.3.2 Systematizace výstupů analýz, formulace závěrů

V rámci studia historických souvislostí plánované výstavby kampusu brněnských vysokých škol v meziválečném období jsem definoval urbanistickou koncepci zastavění Kraví hory. V soutěži na podobu zastavění v této lokalitě z roku 1932 se nejvýše umístil projekt autorské dvojice Bohuslav Fuchs a Jindřich Kumpošt. Jejich návrh byl oceněn jako druhý, první místo nebylo uděleno. Proto byla právě tato dvojice pověřena přípravou

dalších plánů. Předpokládalo se zahájením výstavby budovami Přírodovědecké fakulty, avšak rok poté (1933) byl projekt zastaven.

Analýzou jsem stanovil základní prvky urbanistické koncepce. Kompozice je založena na páteřní komunikaci ve tvaru obráceného písmene „Z“ spojující Akademické náměstí a náměstí Míru, na něj jsou navázány řetězce pavilonů jednotlivých fakult. V důležitých výhledových bodech nebo uzlech umisťuje Fuchs s Kumpoštem prvky dominant. Využívají tendenčních prvků urbanistické kompozice vycházejících z funkcionalistických principů, převážně pracují se symetrií, rytmem a kontrastem.

Konfrontace meziválečného záměru se současností žádné relevantní výsledky nepřinesla (viz. výše). Přesto je možné díky analýze stávajícího stavu nabídnout následující východiska:

Pozitiva dnešního stavu sledované lokality:

- Specifická morfologie. Polohu náměstí v rámci struktury města lze zařadit mezi stěžejní výhody náměstí. Klidné místo s vysokou atraktivitou se nachází v bezprostřední blízkosti městského centra.
- Výhledy na městské panorama.
- Množstvím funkcí lokálního i městského významu má vysoký potenciál pro další stavební rozvoj.
- Vyhledávaná lokalita s velkým množstvím návštěvníků.
- Množství volných, nezastavěných pozemků s rozsáhlými možnostmi dalšího vývoje.

Negativa dnešního stavu sledované lokality:

- Chybí jasná urbanistická struktura. S tím souvisí i otázka přehlednosti a snadné orientace v rámci pohybu danou lokalitou. Bez znalosti místních poměrů (skryté průchody, slepé ulice, soukromé pozemky) je nemožné území jednoduše překonat. S tím souvisí i otázka bezpečnosti.
- Nevyužitý potenciál vzájemné interakce náměstí Míru a parku na Kraví hoře. Nevhodným navrstvením funkcí při vzájemné hranici vytváří bariéru – zeď, parkoviště, tramvaje, vzrostlá a hustá vegetace.

- Nekvalitní městský mobiliář
- Areál bývalých kasáren Wehrmachtu, dnešní komplex VUT a MU, neodpovídá významu lokality. Stavební stav je u některých objektů na hranici životnosti. Kvalita architektury je značně znehodnocena nánosy a vrstvami různě rozsáhlých zásahů.

Podněty pro budoucí řešení:

- Připravovaný územní plán města Brna a jeho podrobnější řešení zpracované pro lokalitu Kraví hory předpokládá změnu stávajících ploch individuální rekreace (zahrádkářská kolonie, areál VUT a MU) a jejich spojení se stávajícím parkem v jeden velký městský park. To představuje obrovský potenciál celoměstského významu. Park bude nutné doplnit o vhodné funkce, které se stanou přidanou hodnotou celé lokality (sport, kultura, vzdělávací instituce, služby, apod.). Vytvořit jednoúčelový park bez dalších funkcí by mohlo zastavit možný vývoj této lokality. Vzhledem k obtížným legislativním a společenským podmínkám by bylo vhodné doplňkové funkce diskutovat již nyní.
- Velkou příležitostí k zvýšení kvality veřejného prostoru je vzájemné provázání náměstí Míru s parkem na Kraví hoře. Využití prvků krajinné kompozice ke zkvalitnění obou městských prostorů – vstupy do parku přímo z náměstí, práce s průhledovými kompozičními osami, prvky městského mobiliáře, apod.

7 PŘÍNOS PRÁCE A ZÁVĚR

Základní hypotéza této práce předpokládala, že „pochopení a důsledná analýza prvotní urbanistické koncepce sledovaných veřejných prostorů může pomoci najít východiska pro jejich současný neuspokojivý stav a nastínit možný budoucí vývoj těchto lokalit.“ Tento předpoklad se však potvrdil jen částečně – v případě náměstí Míru. Analýza meziválečného konceptu Vladimíra Fischera a Bohuslava Fuchse s Jindřichem Kumpoštem definovala jasný kompoziční záměr a v kombinaci s analýzou současného stavu a jejich vzájemným srovnáním, byla schopna nabídnout směry možného vývoje.

U zbylých dvou sledovaných lokalit se předpokládaný fakt nepotvrdil. V případě Akademického náměstí poválečný vývoj tento původně velmi reprezentativní prostor silně degradoval, novodobé zásahy byly řešeny pouze jako dílčí, bez vztahu k celku. Nebyly respektovány zjevné kompoziční záměry, původní koncepce se zcela vytratila. Zamýšlené náměstí je dnes neživým městským prostorem. Nalézt možné směry, které povedou k užívání náměstí jako plnohodnotného veřejného prostranství, si lze jen těžko představit. Při zachování nezastavěnosti vnitřní plochy veřejného prostoru jedinou příležitostí zůstává vybudování parku a jeho vzájemného propojení s parky na Kraví hoře a Björnsenovým sadem. Vznikla by tak osa biokoridoru Björnsenův sad – Akademické náměstí – Kraví hora – Wilsonův les – Žabovřeské louky – obora Holedná určená sportu a rekreaci. Současný trend města je však opačný, přesto je plnohodnotnou variantou. Z hlediska stavby měst se jedná o relevantní řešení. Myšlenka nahrazení veřejného prostranství a využití pozemků bývalého Akademického náměstí pro stavební parcely by však měla být ověřena důslednou studií nových pravidel a regulativ. Potenciál doplnění dvojice městských uzavřeným blokem budov je v současné konstelaci poptávky a ekonomické efektivity využitelný.

Předpokládaná hypotéza se nenaplnila také v případě lokality Kraví hory. Meziválečná koncepce zamýšlela pozemky na Kraví hoře zastavět a vybudovat zde rozlehlý univerzitní kampus a zemskou nemocnici. Z této původní koncepce se do nynější podoby Kraví hory propsaly jen drobné fragmenty. Ty spočívají zejména ve výstavbě školských zařízení na východních svazích: Fakulta stavební a její rozšíření, výzkumné ústavy Akademie věd ČR (chemický a fyzikální). Ostatní pozemky na Kraví hoře nevykazují

žádnou shodu s prvorepublikovým konceptem. Územní plán města předpokládá přeměnu této lokality ve velký městský park. Je tedy zřejmé, že meziválečná koncepce s vysokou mírou zastavění nemůže nabídnout podněty pro budoucí směry vývoje.

Plánovaná výstavba vysokoškolského kampusu byla nedílnou součástí vývoje sledovaných lokalit a měla pro jejich formování zásadní vliv. Pro výzkumnou práci zaměřenou na odhalení původních meziválečných konceptů bylo tedy podstatné také studium výstavby univerzitních budov. Odbočkou v průběhu práce a jejím zajímavým podnětem se stala srovnávací analýza koncepcí výstavby univerzitních areálů na území města Brna v předválečném, meziválečném a poválečném období a to zejména v otázce umístění těchto objektů ve vztahu k centru města. Při prvoplánovém pohledu by mohla být vyslovena hypotéza, že přístupy počátku 20. století byly vhodnější – univerzitní kampus na Kraví hoře se nachází v centru města, zatímco v současnosti jsou kampusy brněnských vysokých škol umísťovány na městskou periferii. Když ale přistoupíme k detailnějšímu rozboru a vezmeme do úvahy výstavbu ve vztahu k tehdejším hranicím města, dojdeme k závěru, že výstavba univerzitních budov na území Brna funguje stále na stejném principu nezávislém na období, ve kterém byla realizována. V období před první světovou válkou byly školní budovy umísťovány na bývalém hradebním okruhu (Německá technika, Německé gymnázium, Německý ústav vzdělávání učitelek), tedy za hranicí vnitřního města. V meziválečném období byly pro výstavbu kampusu českých vysokých škol vyhrazeny volné nezastavěné pozemky na Kraví hoře a u ulice Veveří, které se staly součástí města až vznikem tzv. Velkého Brna v roce 1919. Opět se tedy jedná o pozemky na okraji vnitřního města. Stejně tak tomu je i dnes. Univerzitní kampusy Masarykovy univerzity a Vysokého učení technického jsou umístěny na pozemcích na okraji města. Závěrem je tedy možné vyslovit myšlenku, že snad v příštích desetiletích budou dnes budované kampusy rychle rostoucí výstavbou vtaženy do měst a přestanou být vnímány jako stavby na městské periferii.

Podstata této práce je založena na historickém průzkumu dvojice náměstí a prostoru města na jejich spojnici. Sběr archivních materiálů, z nichž některé byly považovány za ztracené nebo se o jejich existenci nevědělo, umožnil vytvořit digitalní 3D model předpokládané podoby původní meziválečné koncepce sledovaných prostor. Tento model byl zasazen do dnešní struktury města. Vzájemnou konfrontací byly definovány

podstatné architektonické a urbanistické ukazatele platné pro daná území. Závěrečným shrnutím výsledků analýz a jejich syntézou v krátké teze byly vytvořeny podklady pro další urbanistickou práci se sledovaným územím. Počáteční předpoklad, že tyto teze budou vycházet především z analýzy původního historického konceptu, se naplnil pouze v případě náměstí Míru (tehdejší Babákovo náměstí). Pro zbylé dvě lokality – Akademické náměstí a Kraví horu se tento názor nepotvrdil.

Souhrn pravidel definující meziválečnou koncepci a základní kompoziční principy, analýza stávajícího stavu náměstí ve vztahu k historickému konceptu a nabízená východiska pro současnost jsou určena pro urbanistickou praxi i hlubší teoretický výzkum vývoje architektury.

„Nelze očekávat, že dojde k další velkorysé nové výstavbě. Nejobtížnější a nejnákladnější část byla uskutečněna. Zbývá pouze snazší a proti prvnímu úkolu nepatrná úloha: zasadit vše do správného rámce.“

Camillo Sitte o dostavbě vídeňské Ringstrasse¹²⁴

¹²⁴ Zdroj: SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, s.103. ISBN 978-80-87318-21-8.

8 SEZNAM VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DIZERTAČNÍ PRÁCE

8.1 Publikované články

INVENTURA STAVĚNÍ DŘÍVE A DNES

(kapitola v knize, sborník textů mezinárodní vědecké konference)

Abstrakt: Hledání paralel vývoje urbanistické strategie rozvoje a revitalizace centra města v uplynulých 100 letech.

Klíčová slova: inventura stavební, zásahy v městské památkové rezervaci, Regulace vnitřního Brna (soutěž 1924), animace v architektuře, meziválečné Brno

Citace: BUREŠ, David. Inventura stavební dříve a dnes. In *Typologie (N)ostalgie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-858-8. článek ve sborníku, s. 59-64.

BRNO NEPOSTAVENÉ – NÁMĚSTÍ MÍRU

(článek ve sborníku vědecké konference)

Abstrakt: Okolí Kraví hory bylo v meziválečném období protkáno čilým stavebním ruchem. Ten byl spojen zejména s růstem „Úřednické čtvrti“ a také s úsilím o vybudování univerzitního města brněnských vysokých škol. Koncepce náměstí Míru se formovala právě v tomto období, avšak náměstí dle této koncepce nebylo dokončeno a jeho idea dnes zůstává nečitelná. V rámci příspěvku budou prezentována vstupní data pro tvorbu 3d modelu nerealizovaného projektu na výstavbu univerzitního kampusu a následné tvorby animace (podpořeno grantem VUT).

Klíčová slova: náměstí Míru, Úřednická čtvrť, univerzitní kampus na Kraví hoře

Citace: BUREŠ, David. Brno nepostavené – náměstí Míru. In *XVII. Vědecká konference doktorandů, sborník textů*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2013. ISBN 978-80-214-4774-5. článek ve sborníku, s. 29-37.

NEPOSTAVENÉ BRNO - AKADEMICKÁ ČTVRŤ NA KRAVÍ HOŘE

(článek ve sborníku vědecké konference)

Abstrakt: Jedním z největších urbanistických záměrů meziválečného období v Brně se stal projekt výstavby univerzitního města na Kraví hoře a Akademickém náměstí. Na utváření jeho podoby participovali nejvýznamnější čeští architekti. Nakonec však byl realizován pouze střípek.

Klíčová slova: Kraví hora, Akademické náměstí, akademická čtvrť, akademická čtvrť, Masarykova univerzita, urbanistické řešení univerzitního města, zemská nemocnice

Citace: BUREŠ, David. Nepostavené Brno - akademická čtvrť na Kraví hoře. In *XVI. Vědecká konference doktorandů FA VUT v Brně*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2012. ISBN 978-80-214-4463-8. článek ve sborníku, s. 29-37.

NEPOSTAVENÉ BRNO

(článek ve sborníku vědecké konference)

- Abstrakt:** V článku je stručně charakterizováno meziválečné období v Brně. Jsou zde shrnuty nejdůležitější kulturní, sociální a ekonomické souvislosti. Představeny budou vybrané zajímavé nebo významné projekty v oblasti dopravy, školství a kultury.
- Klíčová slova:** meziválečné Brno, regulace dopravy, Akademické náměstí, Kraví hora, divadla
- Citace:** BUREŠ, David. Nepostavené Brno. In *XV. Vědecká konference doktorandů FA VUT V Brně*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2011. ISBN 978-80-214-4266-5. Článek ve sborníku, s. 10-16.

UNIVERZITNÍ KAMPUS, POČÁTEK VÝSTAVBY

(redakční článek)

- Abstrakt:** Jedním z největších meziválečných urbanistických záměrů na území města Brna byl projekt na výstavbu univerzitního kampusu Masarykovy univerzity. Hledání jeho podoby představuje téměř jedno století.
- Klíčová slova:** záměry Masarykovy univerzity, meziválečná architektura v Brně, Akademické náměstí v Brně, univerzitní kampus na Kraví hoře v Brně, Alois Dryák, Jaroslav Grunt, Josef Šálek, Miloš Laml, Bohuslav Fuchs, Jindřich Kumpošt, Jan Víšek, Adolf Liebscher
- Citace:** BUREŠ, David. Univerzitní kampus, počátek výstavby. In *Kaviár - webový server filmů o architektuře*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2014. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/pocatecni-usili-o-vybudovani-univerzitniho-kampusu_8/

STAVEBNÍ VÝVOJ BRNĚNSKÉ TECHNIKY VE SVĚTLE VÝSTAVBY UNIVERZITNÍHO KAMPUSU NA KRAVÍ HOŘE

(redakční článek)

- Abstrakt:** Projekt výstavby univerzitního kampusu Masarykovy univerzity se také úzce dotýkal České vysoké školy technické. Snahy o výstavbu obou vysokých škol se často prolínaly a na podobě Akademického náměstí se bezprostředně podílely.
- Klíčová slova:** Kampus Masarykovy univerzity, rozšíření České vysoké školy technické, Jiří Kroha, Emil Králík, Jaroslav Sýřiště, Adolf Liebscher, Akademické náměstí
- Citace:** BUREŠ, David. Stavební vývoj brněnské techniky ve světle výstavby univerzitního kampusu na Kraví hoře. In *Kaviár - webový server filmů o architektuře*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2014. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/stavebni-vyvoj-brnenske-techniky-ve-svetle-vystavby-univerzitniho-kampusu-na-kravi-hore_11/

POČÁTEČNÍ ÚSILÍ O VYBUDOVÁNÍ UNIVERZITNÍHO KAMPUSU MASARYKOVY UNIVERZITY (redakční článek)

- Abstrakt:** Jedním z největších meziválečných urbanistických záměrů na území města Brna byl projekt na výstavbu univerzitního kampusu Masarykovy univerzity. Hledání jeho podoby představuje téměř jedno století.
- Klíčová slova:** záměry Masarykovy univerzity, meziválečná architektura v Brně, kampus MU na Žlutém kopci
- Citace:** BUREŠ, David. Počáteční úsilí o vybudování univerzitního kampusu Masarykovy univerzity In *Kaviár - webový server filmů o architektuře*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2014. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/stavebni-vyvoj-brnenske-techniky-ve-svetle-vystavby-univerzitniho-kampusu-na-kravi-hore_11/

KAMPUS MU: PŘEDVÁLEČNÉ NÁZOROVÉ ZMĚNY A POVÁLEČNÝ VÝVOJ (redakční článek)

- Abstrakt:** Přes slibný začátek výstavby univerzitního kampusu došlo na počátku 30. let 20. století k zásadnímu zvratu a proces budování byl přerušen. Po 2. světové válce došlo ke změně pozemků určených pro výstavbu do lokality Bohunice. Dokončení kampusu pak trvalo více než 50 let.
- Klíčová slova:** záměry Masarykovy univerzity, meziválečná architektura v Brně, Akademická náměstí v Brně, univerzitní kampus na Kraví hoře v Brně, poválečný stavební vývoj Masarykovy univerzity, Bohumil Šel, kampus Masarykovy univerzity v Brně-Bohunicích, Bedřich Rozehnal, Jaromír Černý, Karel Tuza a Petr Uhlíř
- Citace:** BUREŠ, David. Kampus Masarykovy univerzity: předválečné názorové změny a poválečný vývoj. In *Kaviár - webový server filmů o architektuře*. Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2014. Dostupné na: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/predvalecne-nazorove-zmeny-a-povalecny-vyvoj_10/

8.2 Články přijaté k publikaci, dosud nevydané

MĚSTSKÉ REZERVY A ZÁSAHY - DŘÍVE A DNES (článek v recenzovaném neimpaktovaném časopise)

- Abstrakt:** Hledání paralel vývoje urbanistické strategie rozvoje a revitalizace centra města v uplynulých 100 letech
- Klíčová slova:** inventura stavění, zásahy v městské památkové rezervaci, Regulace vnitřního Brna (soutěž 1924), animace v architektuře, meziválečné Brno, Václav Roštlapil.
- Citace:** Brno v minulosti a dnes, sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Brna. Vydává Muzeum města Brna. Předpoklád vydání 2015.

NEPOSTAVENÉ BRNO A ANIMACE V ARCHITEKTUŘE
(článek ve sborníku vědecké konference)

Abstrakt: Výzkum v rámci projektu „Intermediální databáze a aplikace s webovým rozhraním s interaktivním přístupem uživatele a ověření aplikace audiovizuálního vnímání ve vzdělání architektů“ (dále jen Kaviár) prokázal potenciál animací v oblasti architektury a urbanismu. Dynamické 3D zobrazování je lidskému vnímání a představivosti pozorovatele bližší a snáze pochopitelné než statické 2D vizualizace. Šíře záběru možných aplikací animací a nových médií v prezentaci i vlastní tvorbě architekta zároveň přibližuje architekturu a urbanismus laické veřejnosti.

Klíčová slova: animace, videomapping, databáze filmů o architektuře, KAVIAR (=Kino A Video Architektura)

Citace: BUREŠ, David. Nepostavené Brno. In *XVIII. konference doktorandů FA VUT v Brně, sborník textů* Brno: Fakulta architektury VUT v Brně, 2014.

8.3 Řešené granty

INTERMEDIÁLNÍ DATABÁZE A APLIKACE S WEBOVÝM ROZHRANÍM S INTERAKTIVNÍM PŘÍSTUPEM UŽIVATELE A OVĚŘENÍ APLIKACE AUDIOVIZUÁLNÍHO VNÍMÁNÍ VE VZDĚLÁNÍ ARCHITEKTŮ

(hlavní řešitel grantového projektu juniorského specifického výzkumu)

Anotace: Projekt vytváří intermediální databázi a interaktivní webovou aplikaci a ověřuje audiovizuální vnímání ve vzdělání architektů. Databáze bude soustřeďovat informace nových médií a jejich propojení v kontextu spolupráce s historiky, sociology, filology a intermediálními studiemi. Prohlubuje projekt Kaviár-kino a video v architektuře /s podporou FRVŠ/ systematicky analyzující nabídku soudobých médií, nosičů a možnosti jejich získávání pro studijní účely. Vytváří podmínky pro zapojení nových médií do výuky jako předpoklad její inovace.

KAVIAR BRNO – KINO A VIDEO ARCHITEKTURA

(spoluřešitel grantového projektu, hlavní řešitel: Ing. arch. Rastislav Udžan, spoluřešitel: Prof. Ing. arch. Petr Pelčák)

Anotace: Grantový projekt financovaný Fondem rozvoje vysokých škol uděleným pro rok 2012 v kategorii G2. Jeho cílem je rozšířit výuku s pomocí filmu a fotografie a tím u studentů docílit rozšíření jejich úhlu pohledu na oblast architektury, urbanismu, umění a designu to vše na základě vstupu dalších vědních disciplín projevujících se právě ve zvolených obrazových médiích (např. sociologie, demografie,...).

Cílem tohoto projektu je také navázat mezioborovou spoluprací s dalšími partnery, které by mělo dále zkvalitňovat vzdělávání architektů. Takovými partnery jsou například Filozofická fakulta MU (pomoc s překladem filmových titulů a tvorba odborných jazykových glosářů) nebo Fakulta výtvarných umění VUT (filmová a fotografická tvorba).

8.4 Pedagogická činnost, přednášky, výstavy

INVENTURA STAVĚNÍ DŘÍVE A DNES

(přednáška na mezinárodní vědecké konferenci)

Anotace: Hledání paralel vývoje urbanistické strategie rozvoje a revitalizace centra města v uplynulých 100 letech. Regulace vnitřního města v plánech Václava Roštlapila. Paralelní řešení obdobných lokalit studenty diplomního modulu MSP FA VUT v Brně. Presentace výsledků mezifakultního specifického výzkumu.

NEPOSTAVENÉ BRNO - AKADEMICKÁ ČTVRŤ NA KRAVÍ HOŘE

(přednáška na XVI. Vědecké konferenci doktorandů FA VUT)

Anotace: Jedním z největších urbanistických záměrů meziválečného období v Brně se stal projekt výstavby univerzitního města na Kraví hoře a Akademickém náměstí. Na utváření jeho podoby participovali nejvýznamnější čeští architekti. Nakonec však byl realizován pouze drobný střípek.

KAVIÁR OD 10 DO 10

(workshop, 30. 5. 2013, součást grantového projektu juniorského specifického výzkumu)

Anotace: V rámci celorepublikového festivalu „KONTEJNERY k světu“ FA VUT a Centrum architektury uspořádaly společný interaktivní workshop zaměřený na ověření metodických přístupů s tématy prostorového vnímání v Domě dětí a mládeže v parku Lužánky. Workshopu se zúčastnili žáci ZŠ Antonínská a studenti FA. Studenti MSP FA představili veřejnosti odkryté rezervy města. Studenti ověřili možnosti práce s laickou veřejností a způsoby jak formulovat důležité aspekty svých projektů s důrazem na maximální srozumitelnost a využití nových médií. Výsledky mohli přímo aplikovat do tvorby vizuálních výstupů.

ANIMACE A ARCHITEKTURA

(workshop, 13. – 15. 12. 2013, součást grantu juniorského specifického výzkumu)

Anotace: Studenti architektury se pod odborným vedením učili tvořit krátká videa podkreslující vlastní architektonické návrhy a analýzy. Byly ověřovány různé metody práce s audiovizuálním záznamem. Jako odborní lektori workshop vedli tvůrci z filmových studií Epicture (Tomáš Chalupský) a Gimonfru (Jan Adamus). Vznikla série animací jako prezentace výsledků výzkumu studentů MSP zpracovávaného v rámci diplomového modulu a série animací jako výstup výzkumu v rámci disertační práce studenta DSP. Akce byla uspořádána pod záštitou Fakulty architektury VUT v Brně.

ARCHITEKTURA A VIDEOMAPPING

(výstava v galerii MINI 22. – 29. 1. 2014, součást grantového projektu juniorského specifického výzkumu)

Anotace: Videomapping je zcela nový styl vizuálního umění - jde o prostorové a vizuální rozšíření možností 2D projekčního plátna. Hlavní náplní jsou projekce, které jsou provázány s objektem, na který se promítá, a usilují o rozbití vnímání perspektivy diváka. Pomocí projektoru lze zakřivit a zdůraznit jakýkoliv tvar, linii nebo prostor. Sugestivní hra světla na fyzickém objektu vytváří nový rozměr a mění pohled na zdánlivě „běžnou věc“. Video vzniklo v rámci výstavy, jejíž prostorová instalace byla zaměřena na představení potenciálu této technologie a možnosti jejího využití v reálných prostorech budov. Výstava se konala v rámci projektu Kaviár - kino I video I architektura.

BRNO NEPOSTAVENÉ

(přednáška v rámci semináře v Domě umění města Brna, 29. 1. 2014)

Anotace: Představení výsledků grantu specifického výzkumu. Souhrn historických souvislostí výstavby univerzitního kampusu brněnských vysokých škol. Prezentace historických urbanistických souvislostí prostřednictvím digitálního 3D modelu a animace.

8.5 Jiné aktivity související s předmětem dizertační práce

KAVIAR - WEBOVÝ PORTÁL S DATABÁZÍ FILMŮ O ARCHITEKTUŘE

Anotace: Webový server zpřístupňující filmovou databázi přístupnou přes internetové rozhraní s tématem architektury a souvisejících oborů. Vícestupňovým filtrem vyhledávání jsou výsledky formovány dle konkrétního požadavku. Umožňuje tvůrcům videí a animací jejich přímou prezentaci. Shromažďuje statistická data (např. nejčastěji prohlížený záznam, apod.). Vyhodnocení těchto dat a jejich analýza by měla charakterizovat poptávku a nabídku definující oblast zájmu současných cílových skupin. Výsledky by měly posloužit jako komplexní podklad pro efektivní rozšiřování školní mediatéky a pro samotnou tvorbu filmových dokumentů.

Dostupné na: <http://kaviar.fa.vutbr.cz>

KRAVÍ HORA, ANIMACE

Anotace: Animace modelu urbanistické koncepce vzniklé v průběhu meziválečného období. S pozemky na Kraví hoře v Brně bylo počítáno jako se staveništěm pro novou zemskou nemocnici, budovy Masarykovy univerzity, rozšíření České vysoké školy technické a jejich společné teoretické ústavy. 3D model

zobrazuje podobu zamýšleného zastavění segmentu města Brna sestaveného za pomoci analýzy dobových projektů vzniklých v rozmezí 20. - 30. let 20. století a pomocí animace prezentuje kompoziční principy, funkční a prostorové uspořádání.

Klíčová slova: Kraví hora, meziválečná architektura v Brně, záměry výstavby Masarykovy univerzity, Alois Dryák, Bohuslav Fuchs, Jindřich Kumpošt, nová zemská nemocnice v Brně

Odkaz: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/kravi-hora_14/

AKADEMICKÉ NÁMĚSTÍ, ANIMACE

Anotace: Animace modelu urbanistické koncepce vzniklé v průběhu meziválečného období. V prostoru u ulice Veveří v Brně mělo vzniknout univerzitní náměstí. Po jeho obvodu měly stát budovy nově vzniklé Masarykovy univerzity, rozšíření České vysoké školy technické a v čele náměstí Státní konzervatoř. 3D model zobrazuje podobu zamýšleného zastavění segmentu města Brna sestaveného za pomoci analýzy dobových projektů vzniklých v rozmezí 20. - 30. let 20. století a pomocí animace prezentuje kompoziční principy, funkční a prostorové uspořádání.

Klíčová slova: Akademické náměstí, Alois Dryák, Jan Víšek, Adolf Liebscher, plánovaná výstavba univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, meziválečná architektura v Brně, rozšíření České vysoké školy technické v Brně

Odkaz: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/akademické-náměstí_15/

BABÁKOVO NÁMĚSTÍ, ANIMACE

Anotace: Animace modelu urbanistické koncepce vzniklé v průběhu meziválečného období. Náměstí Míru (tehdejší Babákovovo náměstí) v podobě, jakou známe dnes, je nedokončeným fragmentem původního meziválečného záměru z 20. let 20. století. 3D model zobrazuje podobu zamýšleného zastavění segmentu města Brna sestaveného za pomoci analýzy dobových projektů vzniklých v rozmezí 20. - 30. let 20. století a pomocí animace prezentuje kompoziční principy, funkční a prostorové uspořádání.

Klíčová slova: náměstí Míru, Babákovovo náměstí, Vladimír Fischer, Bohuslav Fuchs, Jindřich Kumpošt, meziválečná architektura v Brně, kostel sv. Augustina, kampus Masarykovy univerzity

Odkaz: http://kaviar.fa.vutbr.cz/animace/nepostavene-brno_3/babakovo-náměstí_16/

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

9.1 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ DLE CITACÍ V TEXTU

- [1] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.
- [2] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 - 18.
- [3] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-04-15 [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=60.
- [4] *Veterinární a farmaceutická univerzita Brno – historie univerzity* [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: <http://www.vfu.cz/informace-o-univerzite/historie-univerzity.html>
- [5] *Zákon o zřízení Masarykovy univerzity*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.
- [6] *Mendelova univerzita v Brně*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: <http://mendelu.cz/o-univerzite>.
- [7] HAVÍŘOVÁ, Lucie. TRŇKOVÁ, Michaela. WOTKE, Richard. ZACHOVÁ, Jana: *Jihomoravský kraj. Demografie* [online]. Brno: Zdravotní ústav v Brně. 2005. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: http://www.zubarno.cz/studie/kap02.htm#k02_207.
- [7] ONDREJKA, Tomáš: *Židé na moravě* [online]. Aktualizace 2010-07-01. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://promoravia.blog.cz/1007/zide-na-morave>.
- [8] SEDLÁK, Jan. *Historie budovy Janáčkova divadla* [online]. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/historie-budovy-janackova-divadla>.
- [10] ŠEL, Bohumil. *Výstavba klinik a klinických oddělení Masarykovy univerzity*. Brno: 1933. Věstník.
- [11] KALEDOVSKÁ, Jiřina. *Projekt Akademické čtvrti a Právnická fakulta*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Závěrečná oborová práce.
- [12] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrť. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce.
- [13] KUDĚLKOVÁ, Lenka. *Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka* [online]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.
- [21] MOLNÁR, Zdeněk: *Úvod do základů vědecké práce*. [online dokument]. [vid. 2014-09-10].
- [22] Kapitola 3.2 Vědecké metody, s. 8 – 10. Dostupné na: http://k126.fsv.cvut.cz/predmety/d26mvp/mvp_sylabus-mvp.pdf.
- [24] HRŮZA, Jiří. *Předmluva*. In: SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, s.7. ISBN 978-80-87318-21-8.
- [25] SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, ISBN 978-80-87318-21-8.
- [26] NOVÁKOVÁ, Petra. *Veřejné prostory historického jádra Brna - náměstí*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2013. Vedoucí dizertační práce: Prof. Ing. arch. Petr Pelčák. s.32.
- [28] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2012-03-30 [vid. 2014-08-30]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_ulice&load=3718.
- [29] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. Předmluva, s. 8.

- [30] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-10-03 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2195
- [31] *Zákon č. 213/1919 Sb.* [online dokument]. Sbírka zákonů a mezinárodních smluv. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, 1919. [vid. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=213&r=1919>.
- [32] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 - 18.
- [33] HAVÍŘOVÁ, Lucie. TRŇKOVÁ, Michaela. WOTKE, Richard. ZACHOVÁ, Jana: *Jihomoravský kraj. Demografie* [online]. Brno: Zdravotní ústav v Brně. 2005. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: http://www.zubarno.cz/studie/kap02.htm#k02_207.
- [33] ONDREJKA, Tomáš: *Židé na moravě* [online]. Aktualizace 2010-07-01. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://promoravia.blog.cz/1007/zide-na-morave>.
- [34] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola IV. Podklady pro bytovou politiku, s. 29 - 34.
- [35] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 - 18.
- [36] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.
- [37] Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.
- [38] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.
- [39] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-10-23 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=7608.
- [40] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2013-09-09 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=15520
- [41] Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).
- [42] CRHONEK, Iloš. *Architekt Bohuslav Fuchs, celoživotní dílo*. Brno: Petrov, 1995. ISBN 80-85247-62-3
- [43] PELČÁK, Petr. ŠLAPETA, Vladimír. WAHLA, Ivan. *Jan Víšek: 1890 - 1966*. Brno: Obecní dům, 1999, 87 s. Katalog.
- [44] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola VII. Školství a kulturní poměry, s. 38-43.
- [45] ŠIŠMA, Pavel. *Německá technika v Brně (1849 - 1945)* [online]. Brno: Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, pravděpodobně 2004. [vid. 2014-08-02] Dostupné na: <http://www.math.muni.cz/~sisma/dthb/>.
- [46] SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola VII. Školství a kulturní poměry, s. 38-43.

- [47] *Zákon o zřízení Masarykovy univerzity*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.
- [48] BERAN, Ladislav. KRYSTLÍK, Tomáš. *Migrace Čechů ze Sudet* [online časopis]. CS-magazín, 09/2007. [vid. 2014-07-15]. Dostupné na: <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2007081004>.
- [51] Zdroj: *Zákon o zřízení Masarykovy univerzity*. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.
- [52] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 3.2 Počáteční obtíže nové univerzity, s. 7-8.
- [53] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 4. Jednání o umístění univerzitních objektů, s. 10-11.
- [54] Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2
- [55] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 4. Jednání o umístění univerzitních objektů, s. 10-11.
- [56] Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 248416
- [57] KUDĚLKOVÁ, Lenka. *Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka* [online]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.
- [58] KUDĚLKOVÁ, Lenka. *Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka* [online]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.
- [59] *Historické kalendárium* [online]. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. [vid. 2014-03-19]. Dostupné na: <http://muni.cz/law/history/milestones>.
- [60] Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2
- [61] PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Historický přehled v zadávacích podmínkách soutěže.
- [62] *Budoucí univerzitní město v Brně: Jak se má zastavět Kraví hora*. In: Lidové noviny. 1933, roč. 41, č. 64.
- [64] ŠEL, Bohumil. *Výstavba klinik a klinických oddělení Masarykovy univerzity*. Brno: 1933. Věstník vydaný vládním radou Bohumilem Šelem za účelem zpochybnění výsledků soutěže na Zastavení Kraví hory v roce 1933.
- [65] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce.
- [66] KOZÁK, Bohumír. *K soutěži na zastavení Kraví hory v Brně. Má být Kraví hora jako staveniště klinik zavržena či nikoli?* In: Hygiena č. 3-4, 1933.
- [67] PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000* [online]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.
- [69] PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000* [online]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>
- [70] SCHMIDT, Eduard. *Úsilí o dobudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1992-2000* [online]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.
- [71] *Projekty* [online]. Oficiální stránky ateliéru A-plus Brno. [vid. 2013-11-26]. Dostupné na: <http://www.aplus.cz/projekty/dledata.html>.
- [72] PERNES, Jiří. *Kapitoly z dějin Vysokého učení technického v Brně: cesta moravské techniky 20. stoletím*. Brno: Vysoké učení technické v Brně: Nakl. VUTIUM, 2009. vydání 1., s. 345. ISBN 97880214337628.

- [73] PERNES, Jiří. *Kapitoly z dějin Vysokého učení technického v Brně: cesta moravské techniky 20. stoletím* [online úryvek z knihy]. Úprava Jitka Vanýsková. Brno: Vysoké učení technické v Brně: Nakl. VUTIUM, 2009. Dostupné na: <https://www.vutbr.cz/edit/zivot-na-vut/fakta-o-vut/historie-vut/>
- [74] ŠTĚPÁNEK, Petr. *Historie a současnost FAST*. [online] Brno: VUT, 2009. [vid. 2013-11-26]. Kapitola: Fakulta stavební, vznik a historický vývoj. s.5. Dostupné na: http://www.fce.vutbr.cz/obecne/historie/0_Fakulta_Historie.pdf
- [75] *Vznik a historický vývoj Fakulty stavební VUT v Brně* [online]. Brno: Fakulta stavební VUT v Brně. [vid. 2013-11-26]. Dostupné na: http://www.fce.vutbr.cz/obecne/historie/historie_fast.asp
- [76] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2013-09-17 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=588.
- [77] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 6.2 Akademické náměstí a česká technika, s. 18-22.
- [78] KOŘÍNKOVÁ, Jana.; ŽÁČKOVÁ, Markéta. *Čtení místa*. Brno: Galerie Turistického a informačního centra, 2012. Výstava nerealizovaných projektů pro Kraví horu konaná v termínu 19.10. – 23.12.2011.
- [79] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. Kapitola 6.2 Akademické náměstí a česká technika, s. 18-22.
- [80] KUČA, Karel. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Brno: Baset, 2000. ISBN: 80-86223-11-6.
- [81] LEHMANN, Radek: *Zahradní města*. [online] In: ArchiNET, 2002 [vid. 2014-11-14]. Dostupné z: <http://www.archinet.cz/index.php?mode=article&art=10641&sec=10019&lang=cz>
- [82] SVOBODOVÁ, Šárka: *Brněnský architektonický manuál*. [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 [vid. 2014-08-25]. Dostupné na: <http://www.bam.brno.cz/stezka/4-masarykova-ctvrt>
- [84] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2014-06-18 [vid. 2014-11-12]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2137.
- [85] HLAVÁČKOVÁ, Petra. SVOBODOVÁ, Šárka. VALDHANSOVÁ, Lucie: : *Brněnský architektonický manuál* [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 [vid. 2014-08-25]. Dostupné na: <http://www.bam.brno.cz/stezka/4-masarykova-ctvrt>
- [86] HLAVÁČKOVÁ, Petra. SVOBODOVÁ, Šárka. VALDHANSOVÁ, Lucie: : *Brněnský architektonický manuál* [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 [vid. 2014-08-25]. Dostupné na: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c021-zakladni-skola?filter=code>
- [87] Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).
- [88] Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).
- [93] Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 118.
- [94] Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 122.
- [95] Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 144.
- [98] Franěk, Otakar. *Dějiny České vysoké školy technické v Brně. Díl 1 (do roku 1945)*. Brno: VUT, 1969. s. 149.

- [99] Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205293.
- [100] Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).
- [104] Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988. s. 112.
- [105] KUDĚLKA, Zdeněk. *Brněnská architektura, 1919-1928*. 1967.
- [106] Časopis Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 13-14.
- [106] Časopis Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 32-33.
- [108] HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrt. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce. s. 20.
- [113] ŠEL, Bohumil. *Výstavba klinik a klinických oddělení Masarykovy univerzity*. Brno: 1933. Věstník vydaný vládním radou Bohumilem Šelem za účelem zpochybnění výsledků soutěže na Zastavění Kraví hory v roce 1933.
- [109] Archiv pracoviště Špilberk¹, ev. č. 219668
- [114] *Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky* [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.
- [116] *Jednotná dopravní vektorová mapa*. [online]. Geografický informační systém Ministerstva dopravy ČR. [vid. 2015-30-01]. Dostupné na: <http://www.jdvm.cz/cz/s525/Rozcestnik/c7341-Tematicka-mapa-intenzit-provozu>.
- [117] *Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky* [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.
- [119] LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online]. Aktualizace 2013-02-11 [vid. 2015-02-09]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_domu&load=850
- [120] *Jednotná dopravní vektorová mapa*. [online]. Geografický informační systém Ministerstva dopravy ČR. [vid. 2015-30-01]. Dostupné na: <http://www.jdvm.cz/cz/s525/Rozcestnik/c7341-Tematicka-mapa-intenzit-provozu>.
- [121] *Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky* [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.
- [123] SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, s.103. ISBN 978-80-87318-21-8.

9.2 SEZNAM POUŽITÝCH ARCHIVNÍCH MATERIÁLŮ

Archiv autora.

Archiv Farnosti sv. Augustina v Brně.

Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2

Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205.457

Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205293.

Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 219668

Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 235921.
Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 240.935
Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 244.448-244.458
Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 248416
Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 248416.
Archiv Ústavu navrhování III. FA VUT v Brně.

9.3 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ MAPOVÝCH PODKLADŮ

Jednotná dopravní vektorová mapa. [online]. Geografický informační systém Ministerstva dopravy ČR. [vid. 2015-30-01]. Dostupné na: <http://www.jdvm.cz/cz/s525/Rozcestnik/c7341-Tematicka-mapa-intenzit-provozu>.

Mapy společnosti Google. Dostupné na: www.google.cz/maps

Mapy společnosti Seznam a.s. Dostupné na: www.mapy.cz

Územní plán města Brna. [online] Brno: Magistrát města Brna, 1994. [vid. 2013-20-06]. Dostupné na: <http://gis.brno.cz/ags/upmb/>

WALTER, Vilém. *Katastrální mapa Brna z roku 1906. Staré mapy Brna a Moravy* [online mapový server]. Brno: 2008. Dostupné na: <http://www.vilemwalter.cz/>

WALTER, Vilém. *Plán města Brna z roku 1914. Barvič a Novotný. Staré mapy Brna a Moravy* [online]. Brno: 2008. Dostupné na: <http://www.vilemwalter.cz/>

WALTER, Vilém. *Plán Velkého Brna z roku 1925. Staré mapy Brna a Moravy* [online mapový server]. Brno: 2008. Dostupné na: <http://www.vilemwalter.cz/>

WALTER, Vilém. *Plán Velkého Brna z roku 1933. F. Irrgang. Staré mapy Brna a Moravy* [online mapový server]. Brno: 2008. Dostupné na: <http://www.vilemwalter.cz/>

9.4 ABECEDNÍ SOUHRN VŠECH POUŽITÝCH ZDROJŮ

Archiv autora.

Archiv Farnosti sv. Augustina v Brně.

Archiv Masarykovy univerzity

Archiv města Brna, pracoviště Kuřim

Archiv Muzea města Brna

Archiv Ústavu navrhování III. FA VUT v Brně.

- BERAN, Ladislav. KRYSTLÍK, Tomáš. *Migrace Čechů ze Sudet* [online časopis].CS-magazín, 09/2007. [vid. 2014-07-15]. Dostupné na: <http://www.cs-magazin.com/index.php?a=a2007081004>.
- Budoucí universitní město v Brně: Jak se má zastavět Kraví hora. Lidové noviny. 1933, roč. 41, č. 64.
- CRHONEK, Iloš. *Architekt Bohuslav Fuchs, celoživotní dílo*. Brno: Petrov, 1995. ISBN 80-85247-62-3. Časopis Index, č. 2, roč. 3, 1931, s. 13-14.
- Drápal, Jaroslav. *Architektonická kompozice*. Brno: VUT, 1988.
- Franěk, Otakar. *Dějiny České vysoké školy technické v Brně. Díl 1 (do roku 1945)*. Brno: VUT, 1969. s. 149.
- HABÁN, Ivo. *Akademická čtvrť. Projekty a realita meziválečného Brna*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2000. Závěrečná oborová práce.
- HAVÍŘOVÁ, Lucie. TRNKOVÁ, Michaela. WOTKE, Richard. ZACHOVÁ, Jana: *Jihomoravský kraj. Demografie* [online]. Brno: Zdravotní ústav v Brně. 2005. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: http://www.zubno.cz/studie/kap02.htm#k02_207.
- Historické kalendárium* [online]. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. [vid. 2014-03-19]. Dostupné na: <http://muni.cz/law/history/milestones>.
- Historie univerzity*. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita. Dostupné na: <http://www.vfu.cz/informace-o-univerzite/historie-univerzity.html>
- HLAVÁČKOVÁ, Petra. SVOBODOVÁ, Šárka. VALDHANSOVÁ, Lucie: : *Brněnský architektonický manuál* [Online průvodce brněnskou architekturou]. Brno: Dům umění města Brna, 2011 .
- HRŮZA, Jiří. *Předmluva*. In: SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, s.7. ISBN 978-80-87318-21-8.
- HÜBSCHMANN, B.: *Soutěž na nejvyšší soud v Brně*. Brno: časopis Styl, č.7, ročník 16, 1931.
- Jednotná dopravní vektorová mapa*. [online]. Geografický informační systém Ministerstva dopravy ČR. [vid. 2015-30-01]. Dostupné na: <http://www.jdvm.cz/cz/s525/Rozcestnik/c7341-Tematicka-mapa-intenzit-provozu>.
- KALEDOVSKÁ, Jiřina. *Projekt Akademické čtvrti a Právnická fakulta*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. Závěrečná oborová práce.
- KORYČÁNEK, Rostislav: *Česká architektura v německém Brně*. Brno: Era, 2003. ISBN: 80-86517-31-4
- KOŘÍNKOVÁ, Jana - ŽÁČKOVÁ, Markéta: *Čtení místa*. Brno: Galerie Turistického a informačního centra, 2012. Výstava nerealizovaných projektů pro Kraví horu konaná v termínu 19.10. – 23.12.2011.
- KOZÁK, Bohumír. *K soutěži na zastavení Kraví hory v Brně. Má být Kraví hora jako staveniště klinik zavržena či nikoli?* In: Hygiena č. 3-4, 1933.
- KUČA, Karel. *Brno: vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Brno: Baset, 2000. ISBN: 80-86223-11-6.
- KUDĚLKA, Zdeněk - CHATRŇÝ, Jindřich: *O nové Brno: brněnská architektura 1919-1939*. Brno: Muzeum města Brna, 2000. ISBN: 80-901969-6-9.
- KUDĚLKA, Zdeněk. *Brněnská architektura, 1919-1928*. 1967.
- KUDĚLKOVÁ, Lenka. *Nerealizovaná výstavba univerzitního městečka* [online]. [vid. 2013-05-10]. Dostupné na: <http://kravihora.hvezdarna.cz/index.php?sekce=kampus>.

LEHMANN, Radek: *Zahradní města*. [online] In: ArchiNET, 2002 [vid. 2014-11-14]. Dostupné z: <http://www.archinet.cz/index.php?mode=article&art=10641&sec=10019&lang=cz>

LOSKOTOVÁ, Irena a kolektiv. *Encyklopedie dějin města Brna* [online].

Mendelova univerzita v Brně. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: <http://mendelu.cz/o-univerzite>.

MOLNÁR, Zdeněk: *Úvod do základů vědecké práce*. [online dokument]. [vid. 2014-09-10]. Kapitola 3.2 Vědecké metody, s. 8 – 10. Dostupné na: http://k126.fsv.cvut.cz/predmety/d26mvp/mvp_sylabus-mvp.pdf.

NOVÁKOVÁ, Petra. *Veřejné prostory historického jádra Brna - náměstí*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2013. Vedoucí dizertační práce: Prof. Ing. arch. Petr Pelčák. s.32.

ONDREJKA, Tomáš: *Židé na moravě* [online]. Aktualizace 2010-07-01. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://promoravia.blog.cz/1007/zide-na-morave>.

PELČÁK, Petr - SAPÁK, Jan - WAHLA, Ivan: *Brněnští židovští architekti 1919-1939*. Brno: Obecní dům Brno, 2006.

PELČÁK, Petr - WAHLA, Ivan: *Jaroslav Grunt*. Brno: Obecní dům Brno, 2010.

PELČÁK, Petr - WAHLA, Ivan: *Jindřich Kumpošt*. Brno: Obecní dům Brno, 2006.

PELČÁK, Petr. ŠLAPETA, Vladimír. WAHLA, Ivan. *Jan Víšek: 1890 - 1966*. Brno: Obecní dům, 1999, 87 s. Katalog.

PERNES, Jiří. *Kapitoly z dějin Vysokého učení technického v Brně: cesta moravské techniky 20. stoletím*. Brno: Vysoké učení technické v Brně: Nakl. VUTIUM, 2009. vydání 1., s. 345. ISBN 97880214337628.

Podivný výsledek soutěže na nejvyšší soud v Brně. Brno: Brněnská Svoboda, vydání 10. 9. 1931.

Projekty [online]. Oficiální stránky ateliéru A-plus Brno. [vid. 2013-11-26]. Dostupné na: <http://www.aplus.cz/projekty/dledata.html>.

PULEC, Jiří. *Historie úsilí o vybudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1919-2000* [online]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.

SEDLÁK, Jan. *Historie budovy Janáčkova divadla* [online]. [vid. 2014-07-30]. Dostupné na: <http://www.ndbrno.cz/o-divadle/historie-budovy-janackova-divadla>.

Seznam vrcholů brněnské výškovnice na území České republiky [online]. Brno: Česká tábornická unie, 2009 [vid. 2014-08-16]. Dostupné na: <http://www.vyskovnice.cz/kostra.php?obsah=vrcholy&typ=bod>.

SCHMIDT, Eduard. *Úsilí o dobudování kampusu Masarykovy univerzity v Brně mezi léty 1992-2000* [online]. Urbanisticko-architektonická soutěž, 20. 01. 2011. [vid. 2012-03-08]. Dostupné na: <http://www.muni.cz/general/events/p233332/preparation>.

SITTE, Camillo. *Stavba měst podle uměleckých zásad*. 2. vyd. Brno: ÚÚR, 2012, ISBN 978-80-87318-21-8.

SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939.

ŠEL, Bohumil. *Výstavba klinik a klinických oddělení Masarykovy univerzity*. Brno: 1933. Věstník vydaný vládním radou Bohumilem Šelem za účelem zpochybnění výsledků soutěže na Zastavění Kraví hory v roce 1933.

ŠIŠMA, Pavel. *Německá technika v Brně (1849 - 1945)* [online]. Brno: Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, pravděpodobně 2004. [vid. 2014-08-02] Dostupné na: <http://www.math.muni.cz/~sisma/dthb/>.

ŠTĚPÁNEK, Petr. *Historie a současnost FAST*. [online] Brno: VUT, 2009. [vid. 2013-11-26]. Kapitola: Fakulta stavební, vznik a historický vývoj. s.5. Dostupné na: http://www.fce.vutbr.cz/obecne/historie/0_Fakulta_Historie.pdf

Velké Brno. Brno: Muzeum města Brna, 2009. Abstrakt výstavy k 90. výročí připojení předměstských obcí k městu. Dostupné na: <http://www.spilberk.cz/?pg=zobraz&co=velke-brno>

Veterinární a farmaceutická univerzita Brno – historie univerzity [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: <http://www.vfu.cz/informace-o-univerzite/historie-univerzity.html>

Vznik a historický vývoj Fakulty stavební VUT v Brně [online]. Brno: Fakulta stavební VUT v Brně. [vid. 2013-11-26]. Dostupné na: http://www.fce.vutbr.cz/obecne/historie/historie_fast.asp

Zákon č. 213/1919 Sb. [online dokument]. Sbírka zákonů a mezinárodních smluv. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR, 1919. [vid. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=213&r=1919>.

Zákon o zřízení Masarykovy univerzity. [online]. [vid. 2014-07-29]. Dostupné z: http://www.muni.cz/history/establishing_act.

10 SEZNAM VYOBRAZENÍ A TABULEK

- Obrázek č. 1: Vymezení sledované lokality. Zdroj: www.mapy.cz
- Obrázek č. 2: Náměstí Míru, 2014. Zdroj: Fotodokumentace archiv autora.
- Obrázek č. 3: Akademické náměstí, 2014. Zdroj: Fotodokumentace archiv autora.
- Obrázek č. 4: Stávající stav Kraví hory, 2014. Zdroj: Fotodokumentace autora, archiv Hvězdárny a planetária Brno.
- Graf č. 1: Vývoj obyvatelstva od roku 1890 do roku 1938.
Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola I. Populační podklady, s. 11 – 18.
- Tabulka č. 1: Povolání obyvatelstva zemského hlavního města Brna.
Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola III. Výroba a spotřeba, s. 21-28.
- Tabulka č. 2: Počet žáků zapsaných na brněnských školách.
Zdroj: SPAZIER, Rudolf. ŠŇUPÁREK, Richard. OTOUPALÍK, Alois. PEŇÁZ, Josef. TUREČEK, Bohumil. *Brno zítřka*. Brno: Akciová moravská knihtiskárna Polygrafie, 1939. kapitola VII. Školství a kulturní poměry, s. 38-43.
- Obrázek č. 5: Skica návrhu nového letiště v Tuřanech.
Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).
- Obrázek č. 6: Soutěž na regulaci Brna, 1927; Fuchs, Peňáz, Sklenář.
Zdroj: CRHONEK, Ivoš. Architekt Bohuslav Fuchs, celoživotní dílo. Brno: Petrov, 1995. ISBN 80-85247-62-3
- Obrázek č. 7: Soutěžní projekt na Národní divadlo v Brně; 1936, J. Víšek, 3. cena
Zdroj: CRHONEK, Ivoš. Architekt Bohuslav Fuchs, celoživotní dílo. Brno: Petrov, 1995. ISBN 80-85247-62-3
- Obrázek č. 8: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci, Volga. Autoři: Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Stanislav Kučera, 1922.
Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2
- Obrázek č. 9: Studie Akademického náměstí. Jindřich Kumpošt, 1919. Zdroj: Archiv MU Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity, ev. č. 248416
- Obrázek č. 10: Soutěžní projekt na podobu Akademického náměstí, „Kampanus“, 2. cena, Alois Dryák, 1925.
Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2

- Obrázek č. 11: Soutěžní návrh na zastavění Kraví hory (2.cena) Autor: Jindřich Kumpošt, Bohuslav Fuchs, 1932
Zdroj: Budoucí universitní město v Brně: Jak se má zastavět Kraví hora. Lidové noviny. 1933, roč. 41, č. 64.
- Obrázek č. 12: Historický vývoj na plánech Brna z let 1906, 1914, 1925, 1933.
Zdroj: <http://vilemwalter.cz/mapy/>
- Obrázek č. 13: Návrhy náměstí Míru (Babákova náměstí) v plánech Vladimíra Fischera. Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena), Farnost sv. Augustina v Brně
- Obrázek č. 14: Výchozí trojrozměrný model prostoru náměstí Míru – ortopohled.
Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 15: Výchozí trojrozměrný model prostoru náměstí Míru – ptačí perspektiva. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 16: Schéma geometrie a tvaru náměstí Míru. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 17: Schéma kompozice, umístění dominant. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 18: Výšková hladina zástavby. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 19: Funkční využití staveb. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 20: Dopravní síť, hlavní směry; veřejná hromadná doprava. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 21: Soutěžní projekt na rozšíření české techniky v Brně. Emil Králík, 1931.
Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205293
- Obrázek č. 22: Situační plán Akademického náměstí, Autor: Alois Dryák, patrně 1925 nebo Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).
- Obrázek č. 23: Výchozí trojrozměrný model prostoru Akademického náměstí – ortopohled. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 24: Výchozí trojrozměrný model prostoru Akademického náměstí – ptačí perspektiva. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 25: Geometrie a tvar Akademického náměstí. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 26: Kompoziční principy Akademického náměstí. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 27: Schéma principů aritmetické proporce na průčelí PF MU.
Zdroj: Archiv autora

- Obrázek č. 28: Funkční využití staveb. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 29: Dopravní síť, hlavní směry. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 30: Soutěžní návrh na zastavění Kraví hory, Autor: Jindřich Kumpošt, Bohuslav Fuchs, 1932. Zdroj: Archiv pracoviště Špilberk, ev. č. 219668
- Obrázek č. 31: Výchozí trojrozměrný model prostoru Akademického náměstí – ortopohled. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 32: Výchozí trojrozměrný model prostoru Akademického náměstí – ptačí perspektiva. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 33: Schéma kompozičních prvků. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 34: Kompoziční principy zastavění Kraví hory. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 35: Funkční využití staveb. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 36: Dopravní síť, hlavní směry. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 37: Výšková členitost terénu. Zdroj: Archiv autora
- Tabulka č. 4: Velikost a tvar vybraných náměstí na území města Brna. Zdroj: Archiv Ústavu navrhování III FA VUT v Brně
- Obrázek č. 38: Schéma narušení kompozice Náměstí Míru, 2014. Zdroj: Fotodokumentace archiv autora.
- Obrázek č. 39: Geometrie a kompozice náměstí Míru. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 40: Územní plán města Brna, rozdělení funkcí
Zdroj: OÚPR, <http://gis.brno.cz/ags/upmb/>
- Obrázek č. 41: Struktura, plochy zastavěné/nezastavené. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 42: Majetkové poměry. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 43: Plochy veřejně přístupné, plochy neveřejné. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 44: Plochy zeleně. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 45: Evidované památky, významné stavby. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 46: Řešení dopravy. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 47: Intenzita dopravy. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 48: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 49: Výšková členitost terénu. Zdroj: Archiv autora

- Tabulka č. 5: Velikost a tvar vybraných náměstí na území města Brna. Zdroj: Archiv Ústavu navrhování III FA VUT v Brně
- Obrázek č. 50: Územní plán města Brna, rozdělení funkcí Zdroj: OÚPR, <http://gis.brno.cz/ags/upmb/>
- Obrázek č. 51: Struktura, plochy zastavěné/nezastavené. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 52: Majetkové poměry. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 53: Plochy veřejně přístupné, plochy neveřejné. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 54: Plochy zeleně. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 55: Evidované památky. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 56: Řešení dopravy. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 57: Intenzita dopravy. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 58: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 59: Výšková členitost terénu. Zdroj: Archiv autora
- Obrázek č. 60: Územní plán města Brna, rozdělení funkcí Zdroj: OÚPR, <http://gis.brno.cz/ags/upmb/>
- Obrázek č. 61: Struktura zastavění, plochy zastavěné/nezastavené. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 62: Majetkové poměry. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 63: Plochy veřejně přístupné, plochy neveřejné. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 64: Plochy zeleně. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 65: Evidované památky. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 66: Řešení dopravy. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 67: Problematická místa stávající podoby lokality. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 68: Srovnání předpokládané prvorepublikové kompozice náměstí s dnešním stavem. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 69: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 70: Srovnání předpokládané prvorepublikové kompozice náměstí s dnešním stavem. Zdroj: Archiv autora.
- Obrázek č. 71: Problematická místa stávající podoby náměstí. Zdroj: Archiv autora.

Obrázek č. 72: Srovnání předpokládané prvorepublikové kompozice sledované lokality s dnešním stavem. Zdroj: Archiv autora.

Obrázek č. 73: Problematická místa stávající podoby sledované lokality. Zdroj: Archiv autora.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

AmB	Archiv města Brna
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
MHD	městská hromadná doprava
mil.	milion
MmB	Muzeum města Brna
např.	například
obr.	obrázek
pol.	polovina
popř.	popřípadě
s.	strana
stol.	století
sv.	svatý
tis.	tisíc
tj.	to je
tzv.	takzvané
viz.	vizte (rozkazovací způsob slova „vidět“), odkaz na jiné místo v textu
vs.	versus
Dr.	Doktor
ha	hektar
m	metr
km	kilometr
MU	Masarykova univerzita
AMU	Archiv Masarykovy univerzity
ev. č.	evidenční číslo
LF MU	Lékařská fakulta Masarykovy univerzity v Brně
LN	Lidové noviny
PF MU	Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně
FS VUT	Fakulta stavební Vysokého učení technického v Brně

VUT	Vysoké učení technické v Brně
ČVŠT	Česká vysoká škola technická
GML	Gymnázium Matyáše Lercha
ČR	Česká republika
AV ČR	Akademie věd České republiky
DPMB	Dopravní podnik města Brna
ÚP	Územní plán
ÚpmB	Územní plán města Brna
ÚPD	Územně plánovací dokumentace
BSP	bakalářský studijní program
MSP	magisterský studijní program
FA VUT	Fakulta architektury Vysokého učení technického v Brně
FIT VUT	Fakulta informačních technologií Vysokého učení technického v Brně
m.n.m.	metrů nad mořem
NP	nadzemní podlaží
OÚPR	Odbor územního plánování a rozvoje, Magistrát města Brna
atp.	a tak podobně
SSZ	severoseverozápad
JJZ	jihovýchod
VMO	velký městský okruh

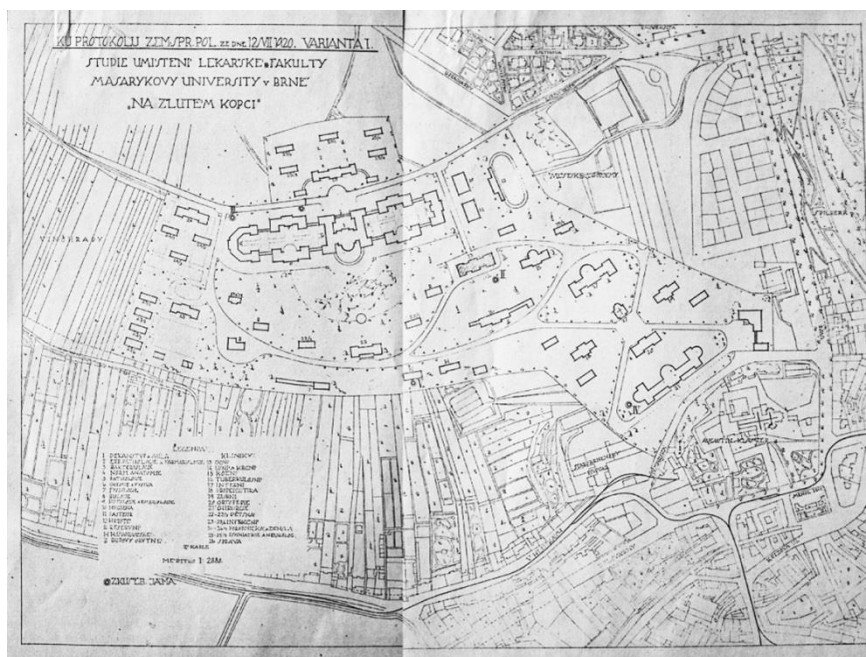
12 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Studie umístění budov Lékařské fakulty MU, varianta "Na Žlutém kopci"
- Příloha č. 2: Studie umístění budov Lékařské fakulty MU, varianta "Ve Vinohradech".
- Příloha č. 3: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci, Volga.
- Příloha č. 4: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci, alternativa.
- Příloha č. 5: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci. 1920.
- Příloha č. 6: Studie Akademického náměstí. 1919.
- Příloha č. 7: Soutěžní návrh na regulaci zastavění území mezi Královým polem a Bauerovou rampou, heslo: Evoluce.
- Příloha č. 8: Soutěžní projekt na podobu Akademického náměstí, „Kampanus.
- Příloha č. 9: Soutěžní návrh na zastavění Kraví hory (2.cena).
- Příloha č. 10: Soutěžní projekty na podobu zastavění Kraví hory. 1932-1933.
- Příloha č. 11: Návrhy náměstí Míru (Babákova náměstí) v plánech Vladimíra Fischera.
- Příloha č. 12: Návrh dopravního řešení náměstí Míru. Ing. Mazáč, Ing. Koželuh, Ředitelství společnosti brněnských pouličních drah elektrických, 1936.
- Příloha č. 13: Soutěžní projekt na rozšíření české techniky v Brně. Emil Králík, 1931.
- Příloha č. 14: Soutěžní návrh na budovu Nejvyššího soudu, Jan Víšek, 1931.
- Příloha č. 15: Soutěžní návrh na budovu Nejvyššího soudu, Adolf Liebscher, 1931.

13 PŘÍLOHY

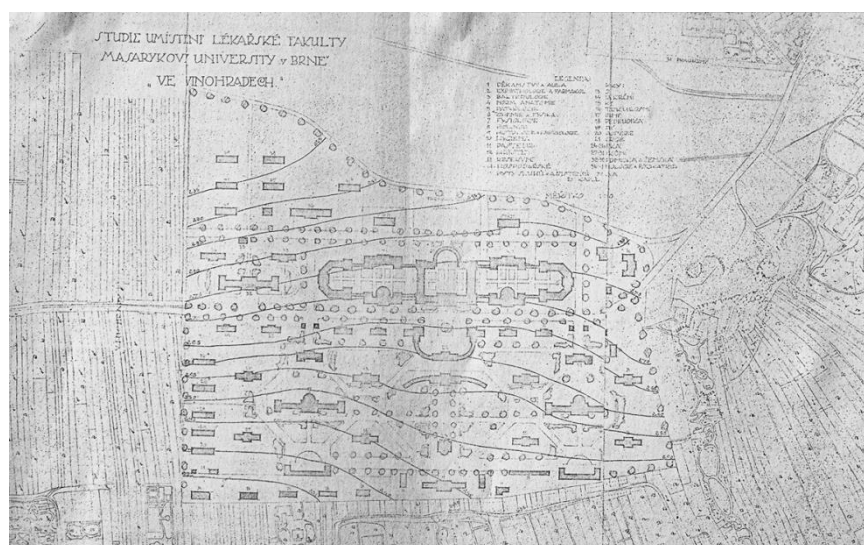
Příloha. č. 1: Studie umístění budov Lékařské fakulty MU, varianta "Na Žlutém kopci".
Autor: pravděpodobně Miloš Laml, 1920.

Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

Příloha. č. 2: Studie umístění budov Lékařské fakulty MU, varianta "Ve Vinohradech".
Autor: pravděpodobně Miloš Laml, 1920.

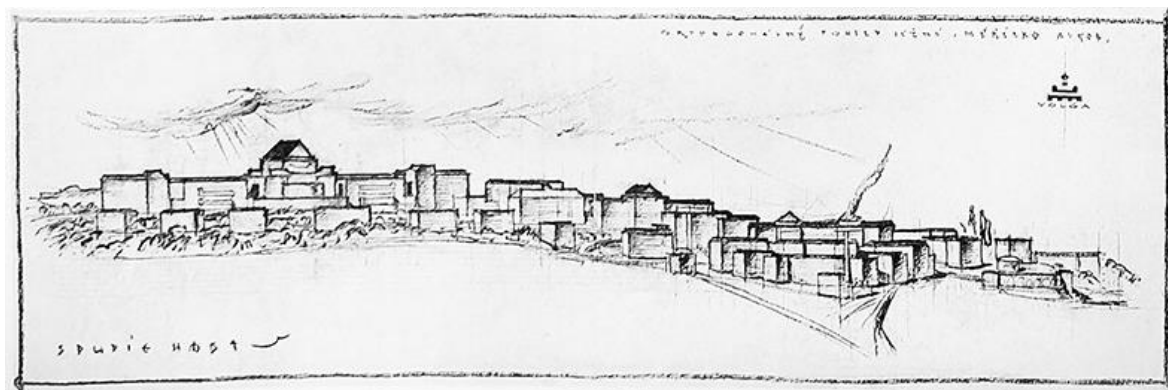
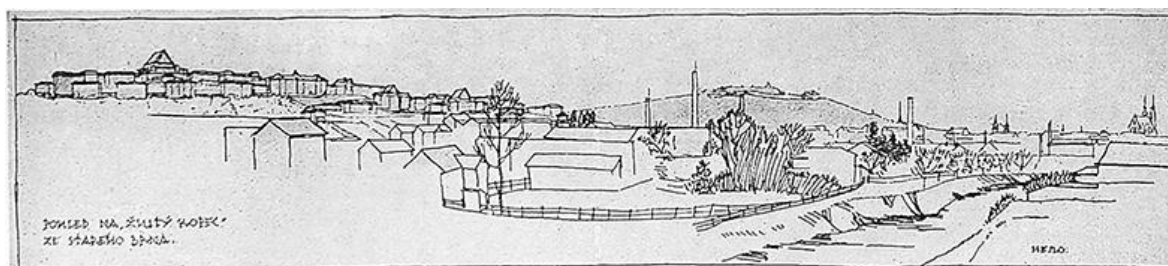
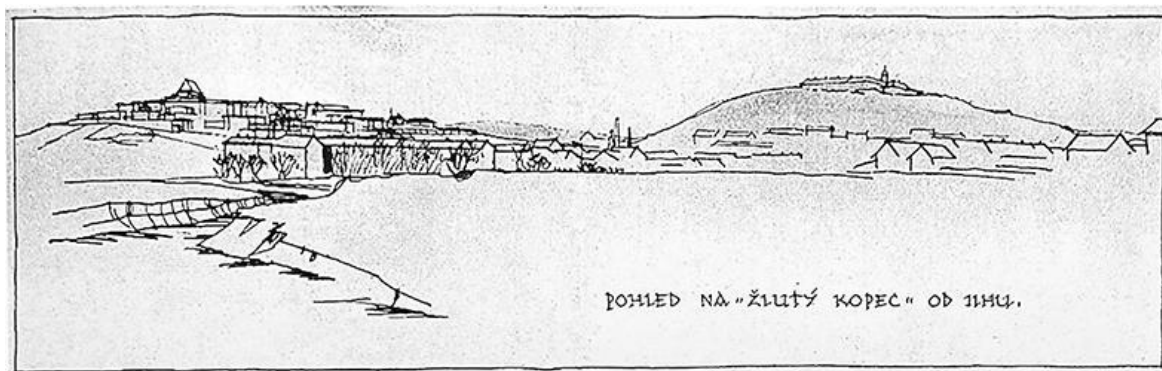
Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

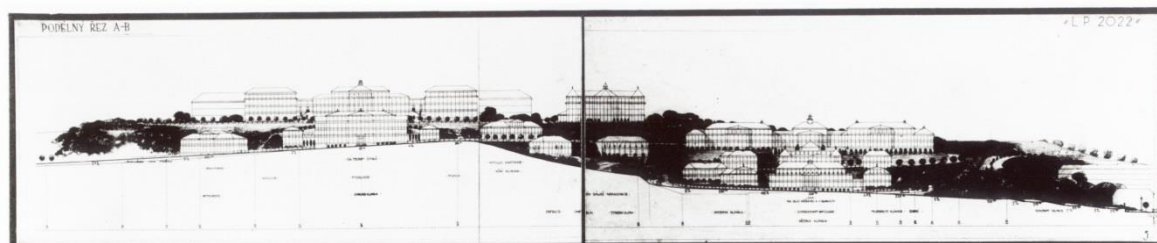
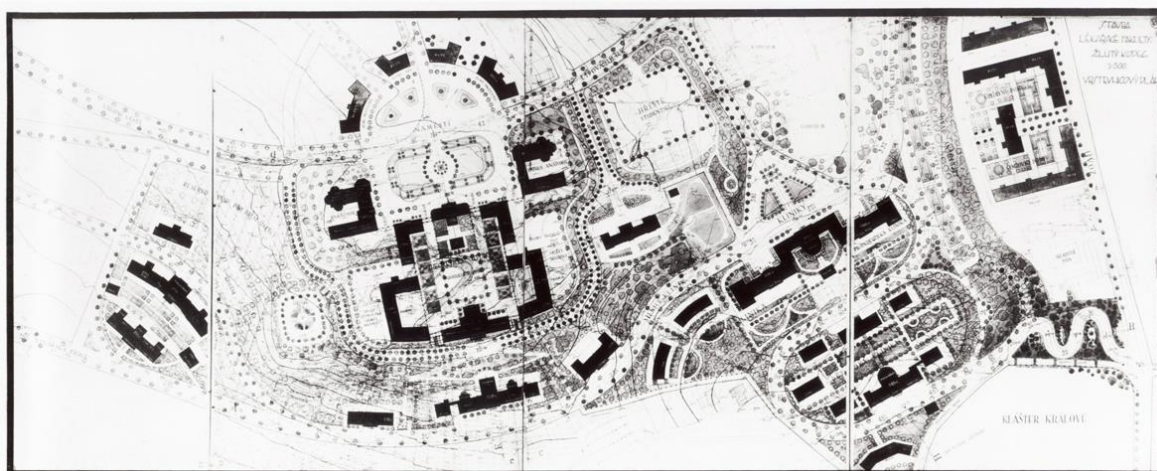
Příloha. č. 3: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci, Volga.

Autoři: Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Stanislav Kučera, 1922.

Zdroj: KOŘÍNKOVÁ, Jana. ŽÁČKOVÁ, Markéta. *Čtení místa*. Brno: Galerie Turistického a informačního centra města Brna, 2011. Výstava konaná v termínu 19.10. – 23.12.2011. Archiv autorek.

Příloha. č. 4: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci, alternativní návrh.
Autoři: Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Stanislav Kučera, 1922.
Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 235921.

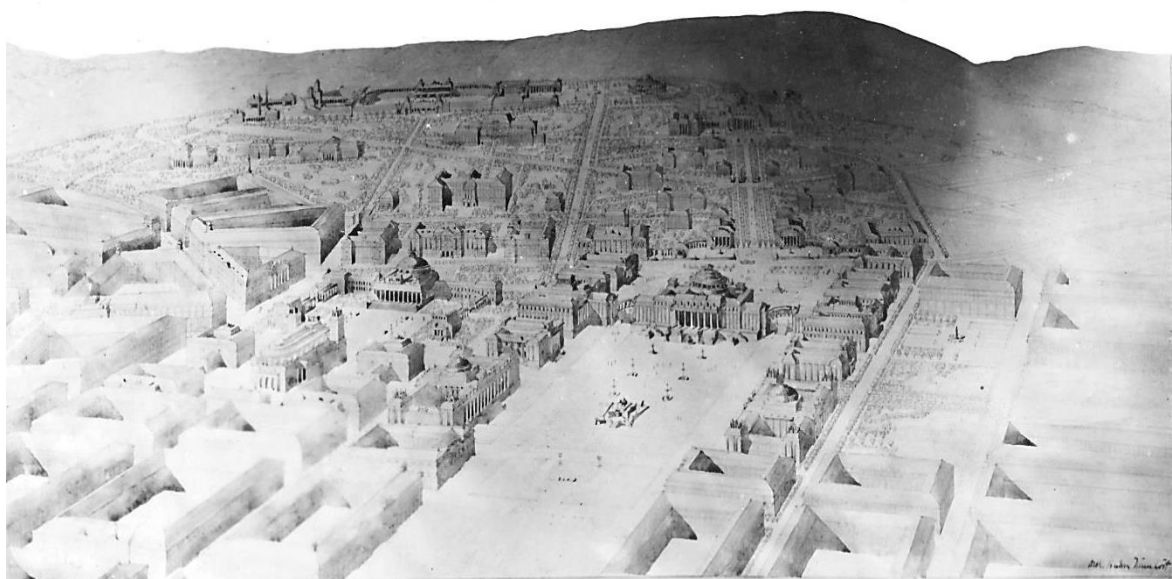
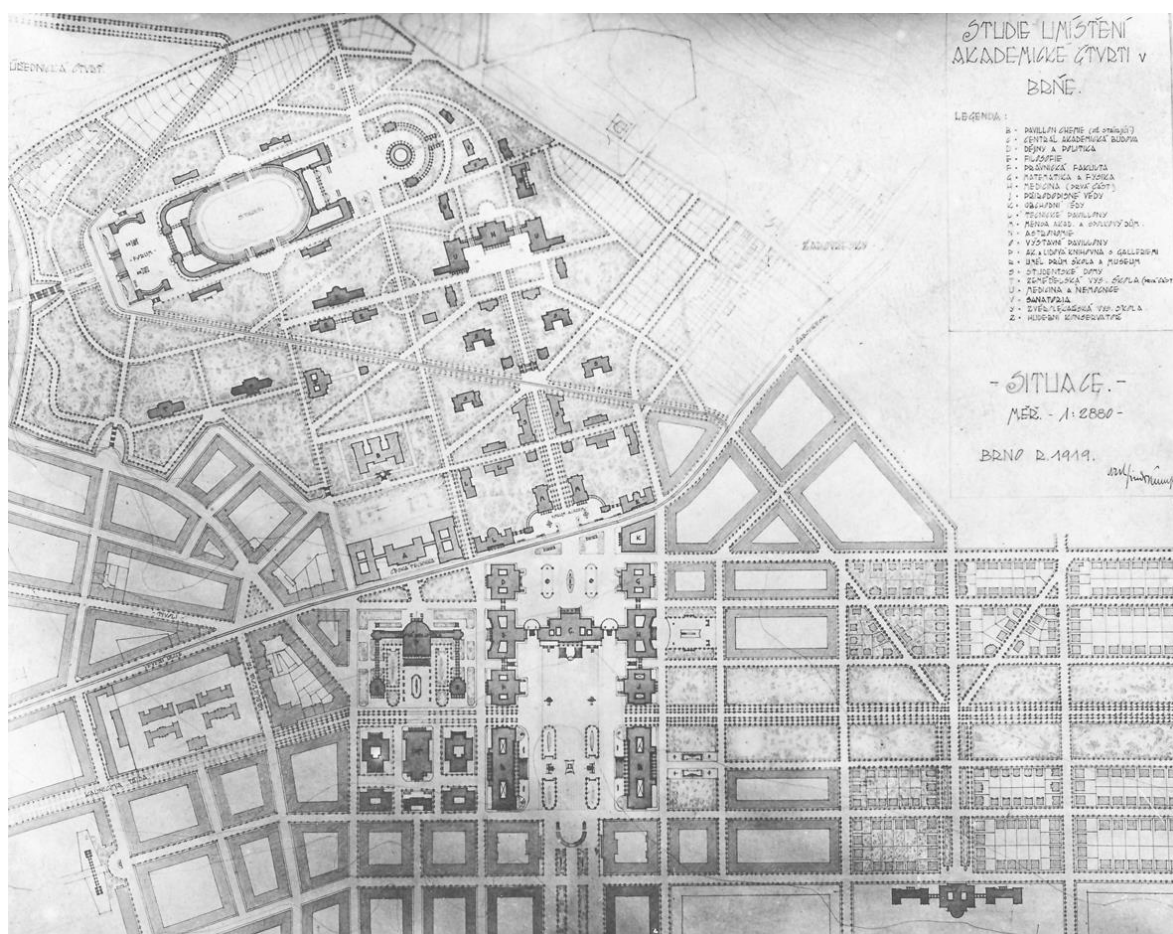
Příloha. č. 5: Soutěžní návrh na Lékařskou fakultu MU na Žlutém kopci.
Autor: Jindřich Kumpošt.
Zdroj: PELČÁK, Petr.; WAHLA, Ivan. Jindřich Kumpošt, 1891 – 1968. Brno: Obecní dům Brno, 2006. ISBN: 80-239-8332- 6.

Příloha. č. 6: Studie Akademického náměstí.

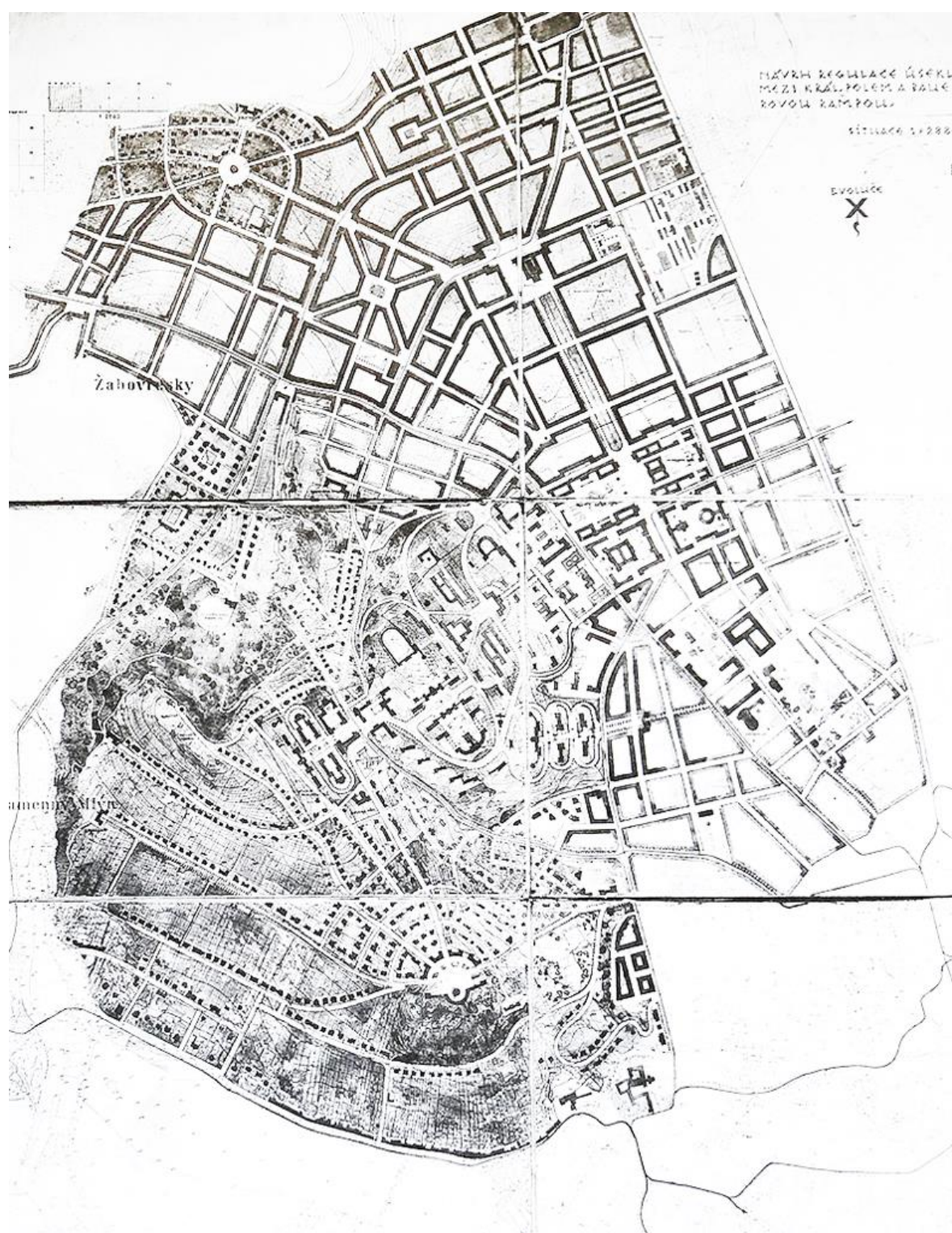
Autoři: Jindřich Kumpošt, 1919.

Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 248416.

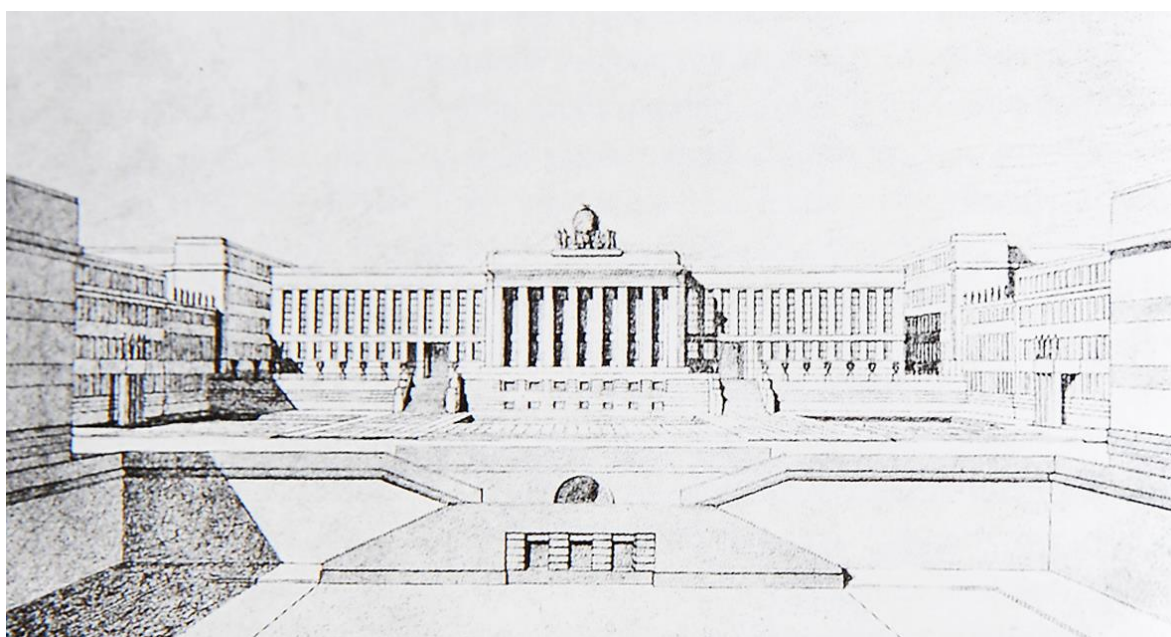
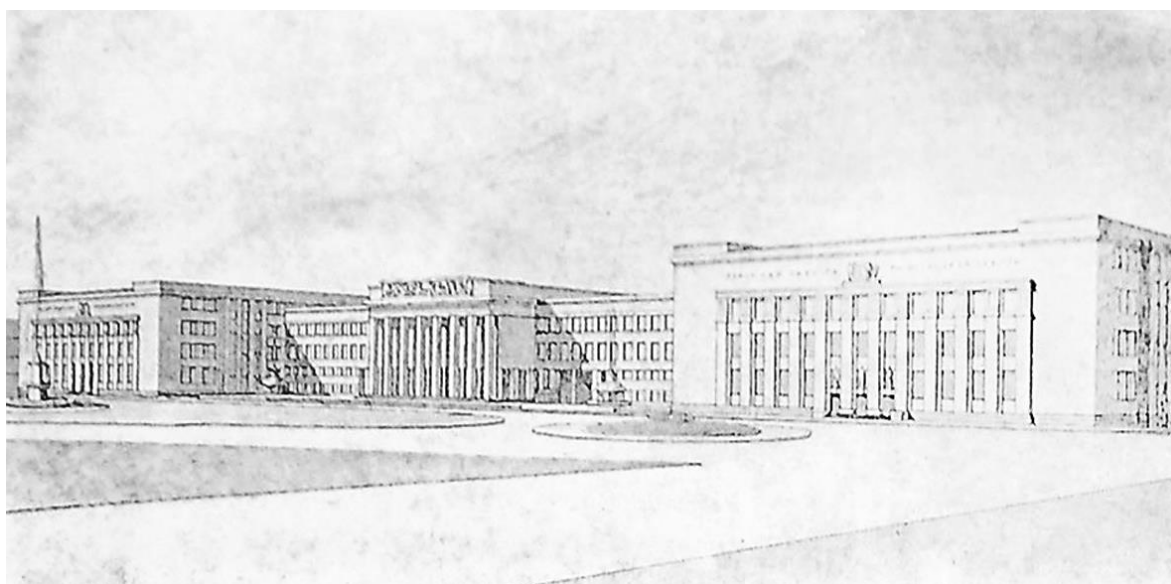

Příloha. č. 7: Soutěžní návrh na regulaci zastavění území mezi Královým polem a Bauеровou rampou, heslo: Evoluce.

Autoři: Miloš Laml, Jaroslav Grunt, Josef Šálek, 1923 Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 240.935, 244.448-244.458

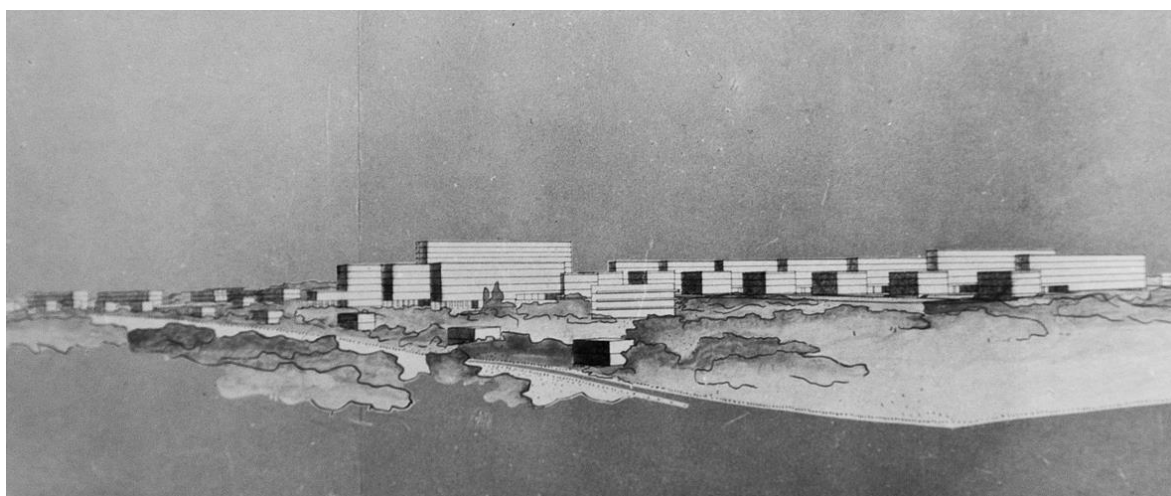
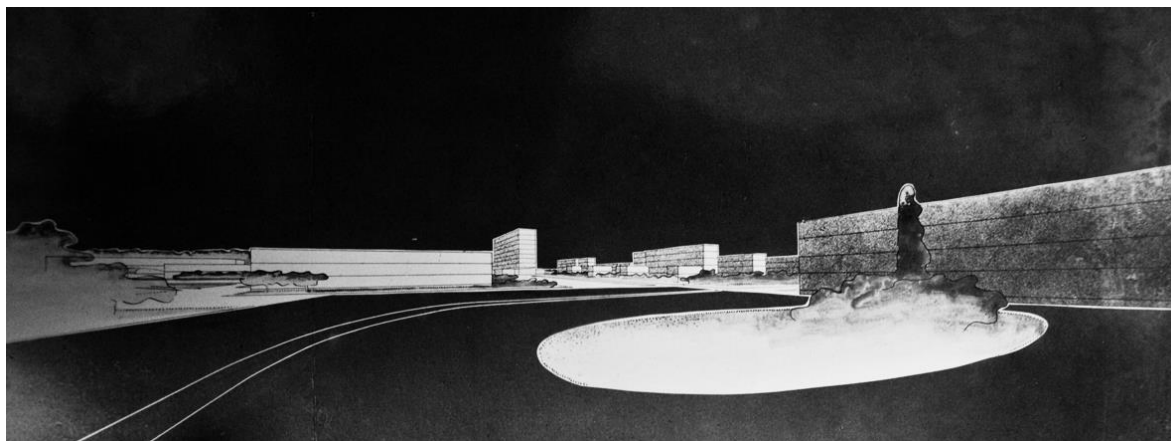
Příloha. č. 8: Soutěžní projekt na podobu Akademického náměstí, „Kampanus“, 2. cena.
Autor: Alois Dryák, 1925.
Zdroj: Archiv Masarykovy univerzity, karton C fot II 2

Příloha. č. 9: Soutěžní návrh na zastavění Kraví hory (2.cena).

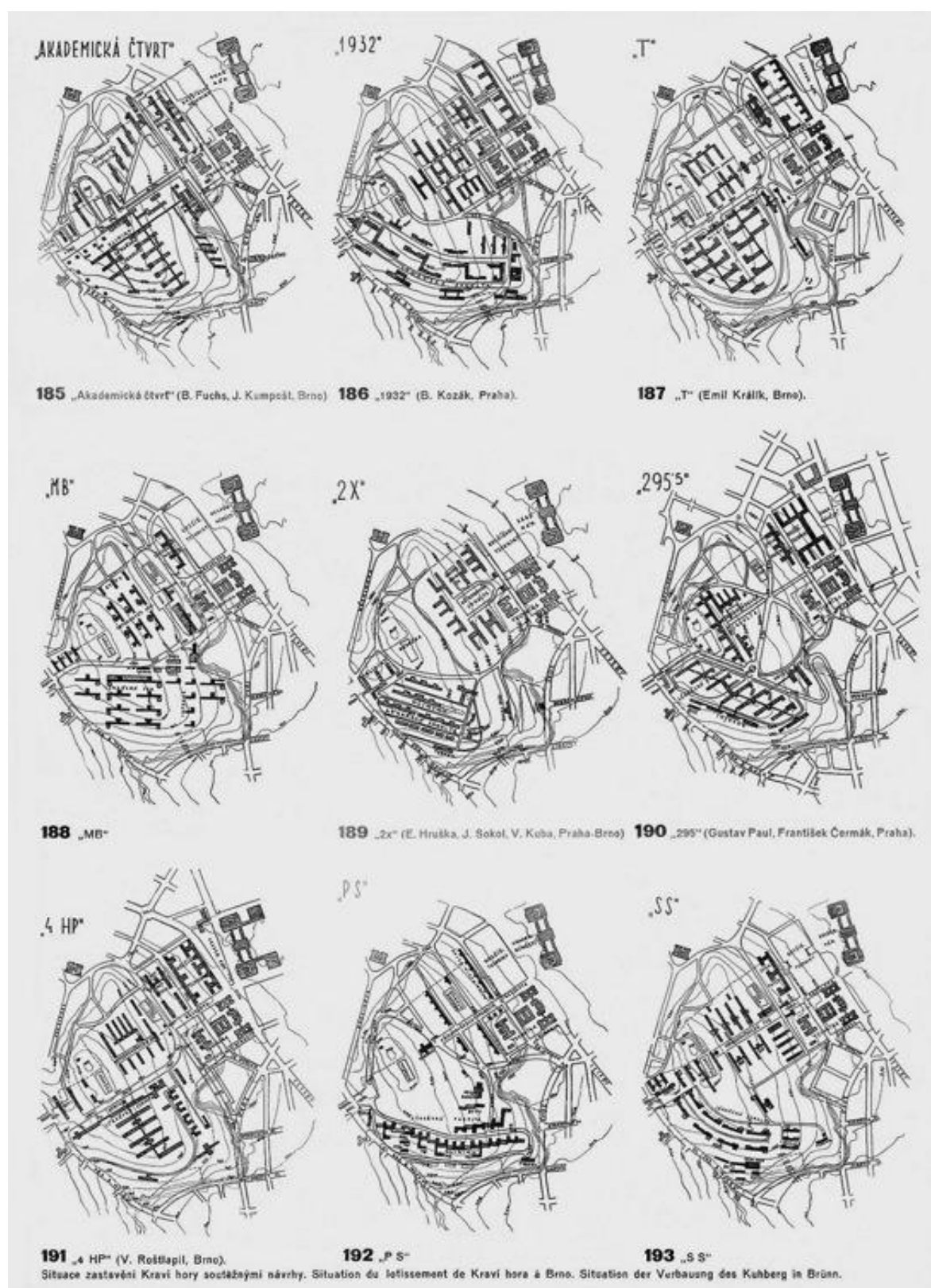
Autor: Jindřich Kumpošt, Bohuslav Fuchs, 1932.

Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 219668 – 219673, stejné uloženo také v Archivu města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

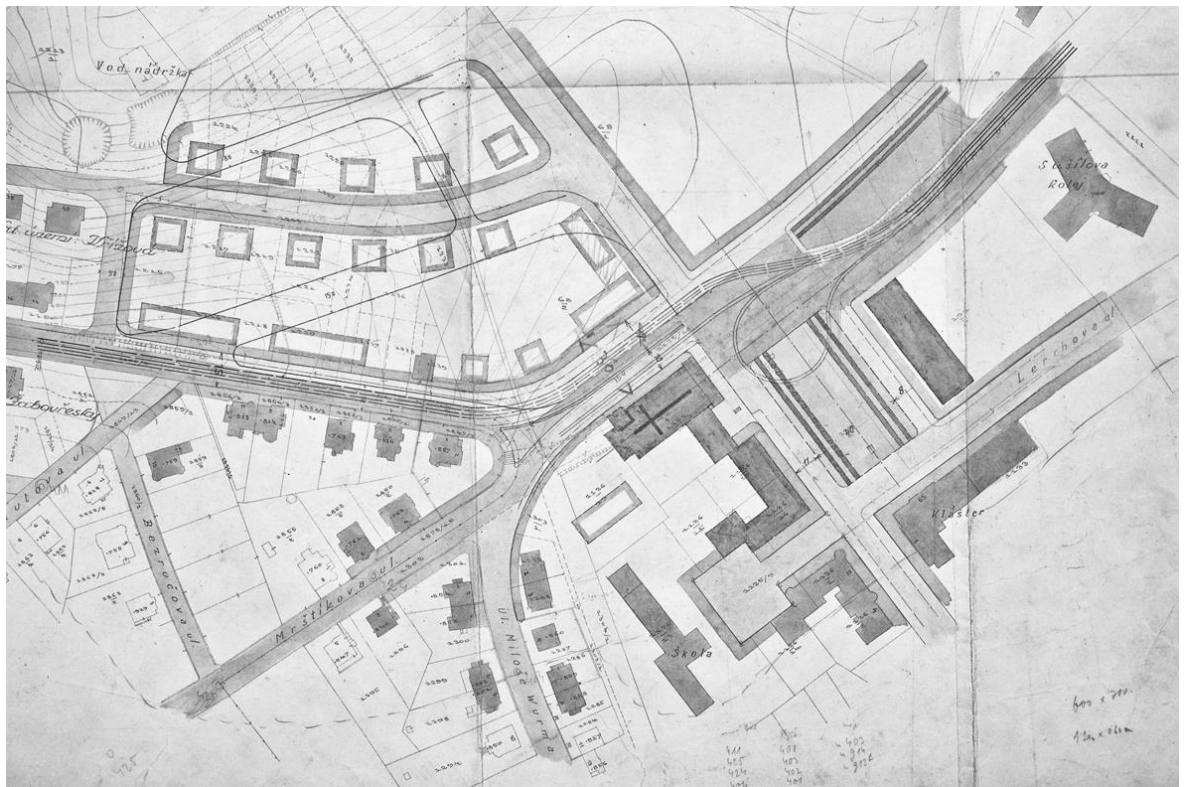

Příloha. č. 10: Soutěžní projekty na podobu zastavění Kraví hory. 1932-1933.

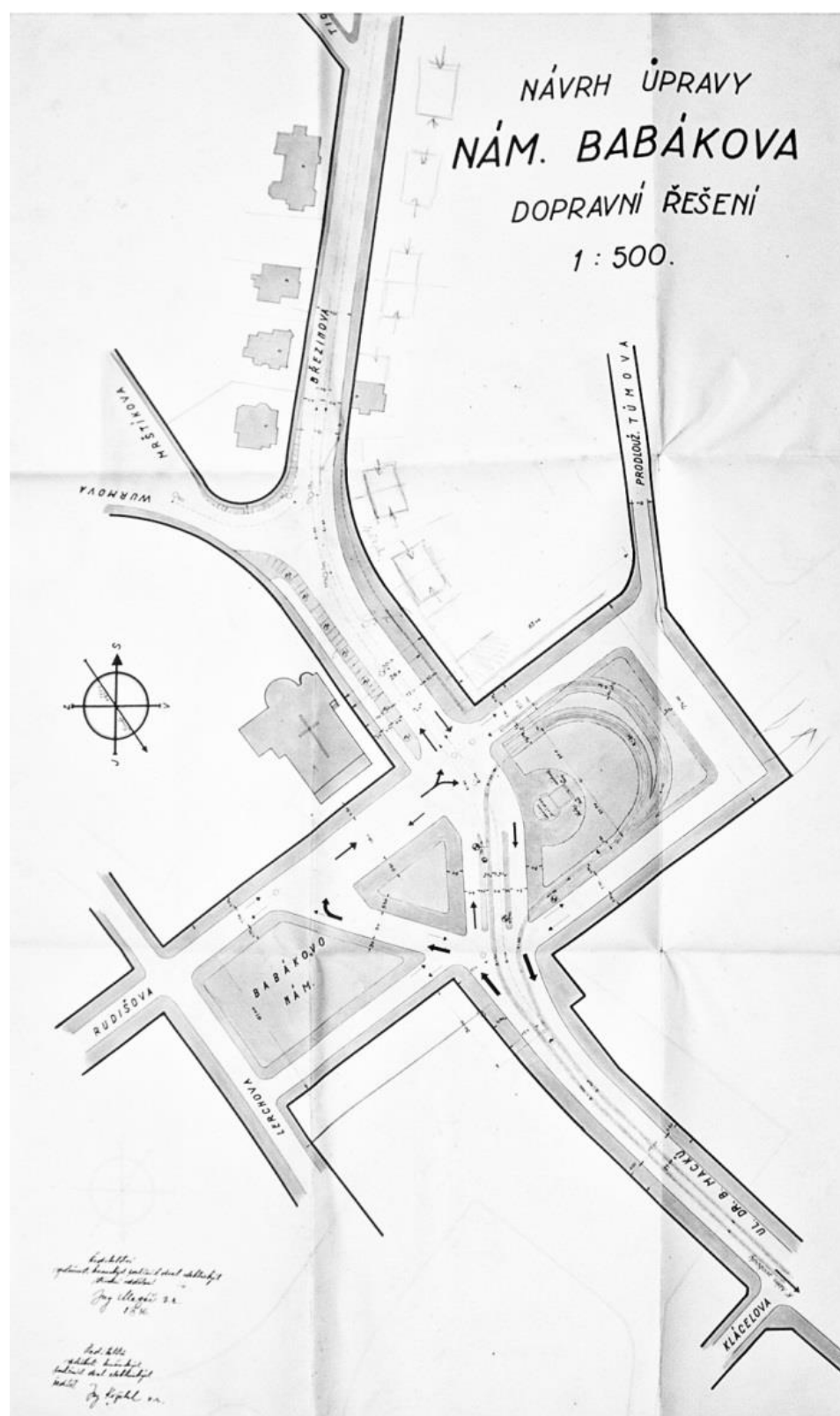
Zdroj: Brněnský architektonický manuál, [http://www.bam.bno.cz/objekt/c382-soutezni-navrh-na-regulaci-a-zastaveni-kravi-hory-2-cena?filter=code#!prettyPhoto\[object\]/2/](http://www.bam.bno.cz/objekt/c382-soutezni-navrh-na-regulaci-a-zastaveni-kravi-hory-2-cena?filter=code#!prettyPhoto[object]/2/)

AUGUSTINÁNSKÝ KLÁŠTER
 sv. Tomáše
 NA SÁPŘEM BRNO
 Frant. Š. Porina
 1948

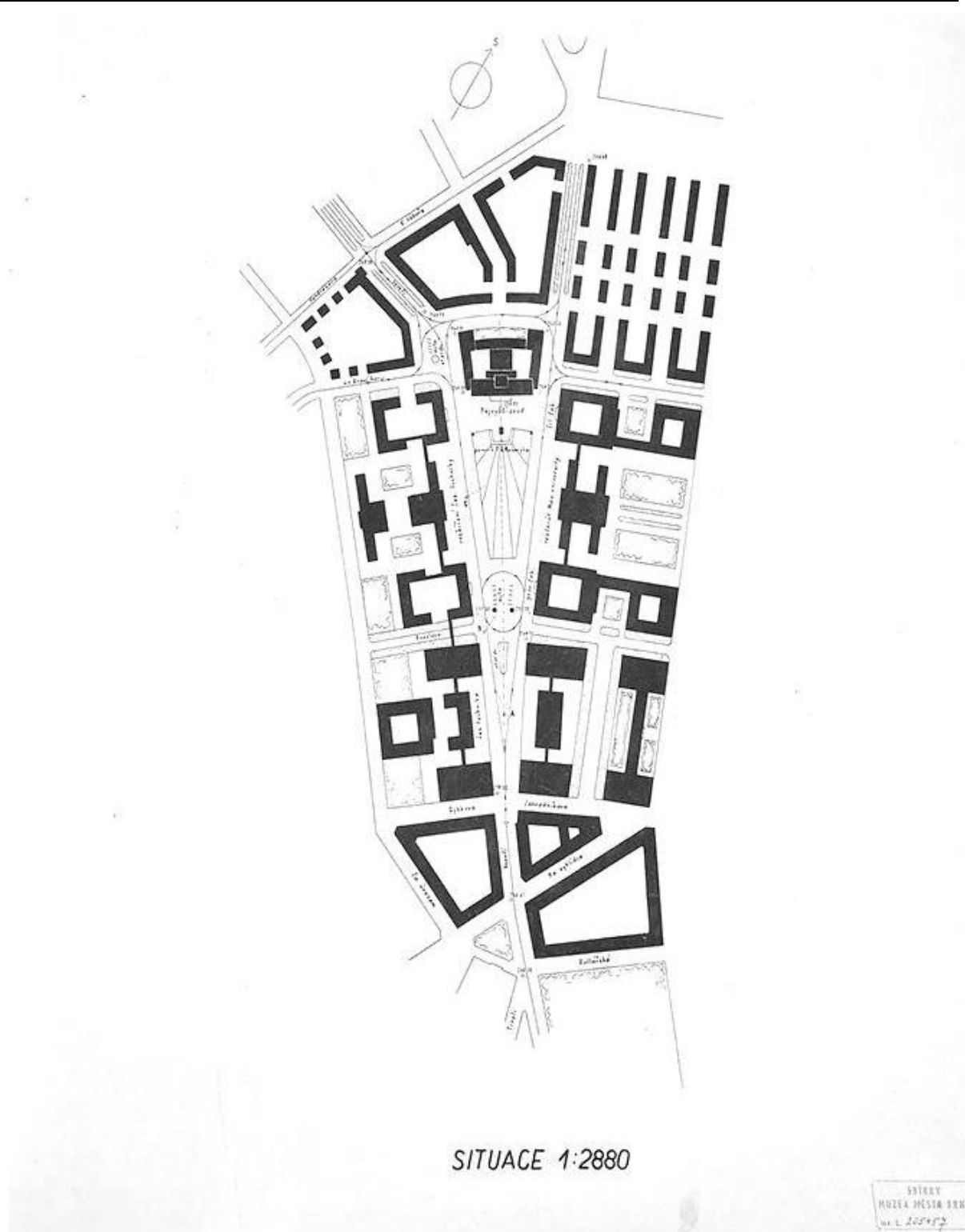
Příloha. č. 12: Návrh dopravního řešení náměstí Míru. Ing. Mazáč, Ing. Koželuh, Ředitelství společnosti brněnských pouličních drah elektrických, 1936. Zdroj: Archiv města Brna, pracoviště Kuřim, Fond A1/37: Stavební úřad 1904 – 1944. (pozn. jedná se neprobádanou a konkrétně nezařazenou část fondu, inventární čísla dosud nebyla přiřazena).

Příloha. č. 13: Soutěžní projekt na rozšíření české techniky v Brně. Emil Králík, 1931.
Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205293

Příloha. č. 14: Soutěžní návrh na budovu Nejvyššího soudu, Jan Víšek, 1931.
Zdroj: Archiv Muzea města Brna, pracoviště Špilberk, ev. č. 205.457

Příloha. č. 15: Soutěžní návrh na budovu Nejvyššího soudu, Adolf Liebscher, 1931.
Zdroj: Čtení místa; Jana Kořínková, Markéta Žáčková.

